

HADRIANI RELANDI
DE
S P O L I I S
T E M P L I
HIEROSOLYMITANI
I N
M A R C U T I T I A N O

Romae conspicuis

LIBER SINGULARIS.

Arcum ipsum & spolia templi in eo sculpta
tabulae in aes incisae exhibent.

TRAJECTI ad RHENUM,
Ex libraria **GUILIELMI BROEDELLET,**
CICIDCCXVI.

MADRID

2 FOLIOS

HERNANDEZ

ARCO

LIBRO

...

...

A R G U M E N T A

capitum hujus opusculi.

C A P. I.

*S*criptionis occasio, & ratio instituti.

C A P. II.

*D*emonstratur spolia, quae in arcu Titii conspiciuntur, vasa sacra fuisse; adeoque lychnuchi qui in Sancto fuit & mensae esse illam effigiem.

C A P. III.

*D*e altitudine ac latitudine lychnuchi agit.

C A P. IV.

*D*e crassitudine ramorum lychnuchi atque altitudine singulorum.

C A P. V.

*D*e numero & forma ornamentorum lychnuchi, malorum videlicet, florum atque craterum.

C A P. VI.

*D*e basi lychnuchi & animalibus in ea sculptis.

C A P.

C A P. VII.

*De mensae sacrae effigie ejusque lim-
bis duobus.*

C A P. VIII.

*De cingulo pedum mensae , מסנרת
dicto.*

C A P. IX.

De forma pedum mensae.

C A P. X.

*De annulis mensae appositis , quibus
immittebantur vectes.*

C A P. XI.

*De duabus acerris supra mensam
conspicuis.*

C A P. XII.

De duabus tubis sacris.

C A P. XIII.

Fata horum spoliorum enarrat.

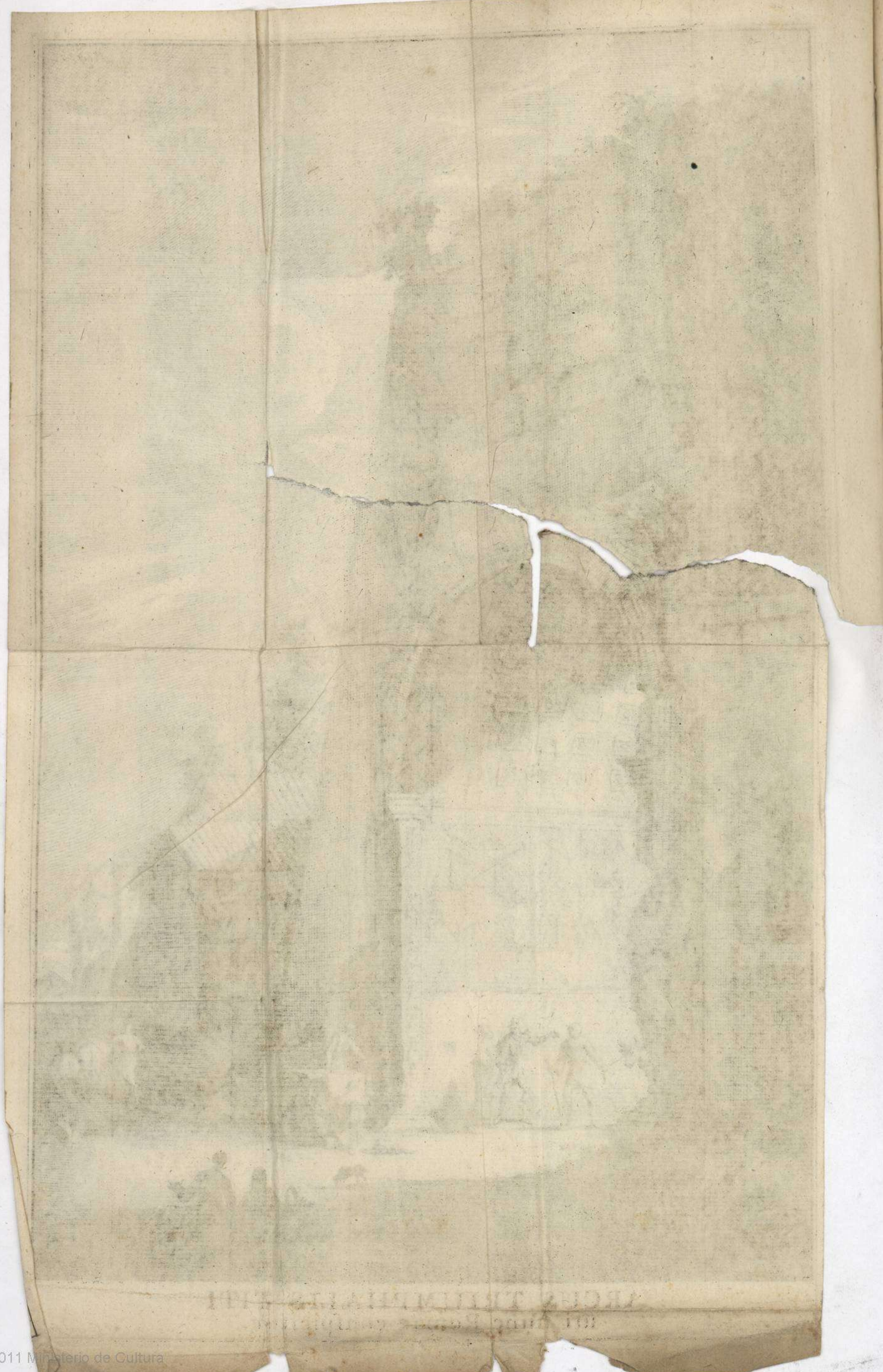
HA-

ARCUS TRIUMPHALIS TITI
nunc Romae conspicitur.

B. Overbeck ad vivum del.

J. Goeree fec.

ARCA THERMIST 101
101

HADRIANI RELANDI

DE SPOLIIS

TEMPLI

HIEROSOLYMITANI

In arcu Titiano Romae conspicuis

LIBER SINGULARIS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Scriptiois occasio & ratio instituti. Arcus Titii singulari Dei providentia prae aliis monumentis conservatus. Imagines lychnuchi ex illo descriptae haecenus minus accuratae. Cura adhibita in adipiscenda nova & vera lychnuchi aliorumque vasorum ibi sculptorum effigie. Suspiciones quaedam natae ex primo conspectu picturae lychnuchi Romae transmissae. Mittitur illa Romam denuo, ut cum archetypo conferatur.

quinquennium effluxit, ex quo effigies lychnuchi sacri ab Justo Fontanino, Abbate, viro clarissimo, ad me rediit, quam Roma ante ad me delatam iterum eo miseram, ut cum

A

arche-

archetypo denuo conferretur. Non sine fructu illam publico exponendam esse jam id temporis censui (quod propositum alia negotia in hos usque dies distulerunt) & de nonnullis monendum spectatorem quae mihi in hac imagine digna animadversione videbantur. Fieri enim non potest, quin dubia quaedam oriantur alicui de fide & cura qua haec delineatio expressa est, deque forma quae a descriptione lychnuchi Mosaica & Talmudica in multis diversa est: quibus aut tollendis aut minuendis librum singularem destinavi. Hic ergo nequaquam universa quae de lychnuchi auctore, materia, pretio, pondere, & situ in Sancto dici merentur comprehendet, aut quae de usu nocturno, oleo, concinnatione lychnorum quotidiana, vasculis & forcipibus, significatione denique horum omnium arcana; sed ea tantummodo quae ad formam lychnuchi, & hujus quidem qui in arca Titi spectatur, pertinere visa sunt, ut liqueat quatenus forma in monumento Romano representata conveniat cum illa quae in sacris literis & scriptis Talmudicorum lychnucho tribuitur: quod, ubi ad partes singulas nos ordo deduxerit, figillatim notabimus.

tabimus. Ad haec postquam accessisset mensae quoque & acerrarum thuris ac tubarum effigies ex eodem arcu Titiano descripta, de illis quatuor Templi Hierosolymitani spoliis, quae sola insigne hoc monumentum exhibet, paucis tractare in animum induxi. Quo in argumento ita versatus sum, ut ea potissimum mihi curae essent ad quae ipse conspectus monumenti quasi manu ducit: quandoquidem res in eo repraesentatas, adeoque arcum triumphalem ipsum, praecipue ante oculos habere & illustrare animus fuit. Vasa haec ipsa alibi descripsimus, & quotannis solemus in scholis privatis auditoribus nostris exponere plura quae tum in Codice sacro tum in aliis libris vetustis Hebraice confectis de forma & usu harum rerum scripta sunt.

Ad curam meam diligentiamque quod attinet, quam in hac re adhibui, nisi ea cura amicorum potius meorum nuncupanda sit, diu est quod optaverim accuratam nancisci imaginem sacri hujus lychnuchi, quem non sine singulari Dei providentia, quum tot numero & tam praecleara Romae ornamenta vetustate atque injuria dejecta sint, conspicuum extare

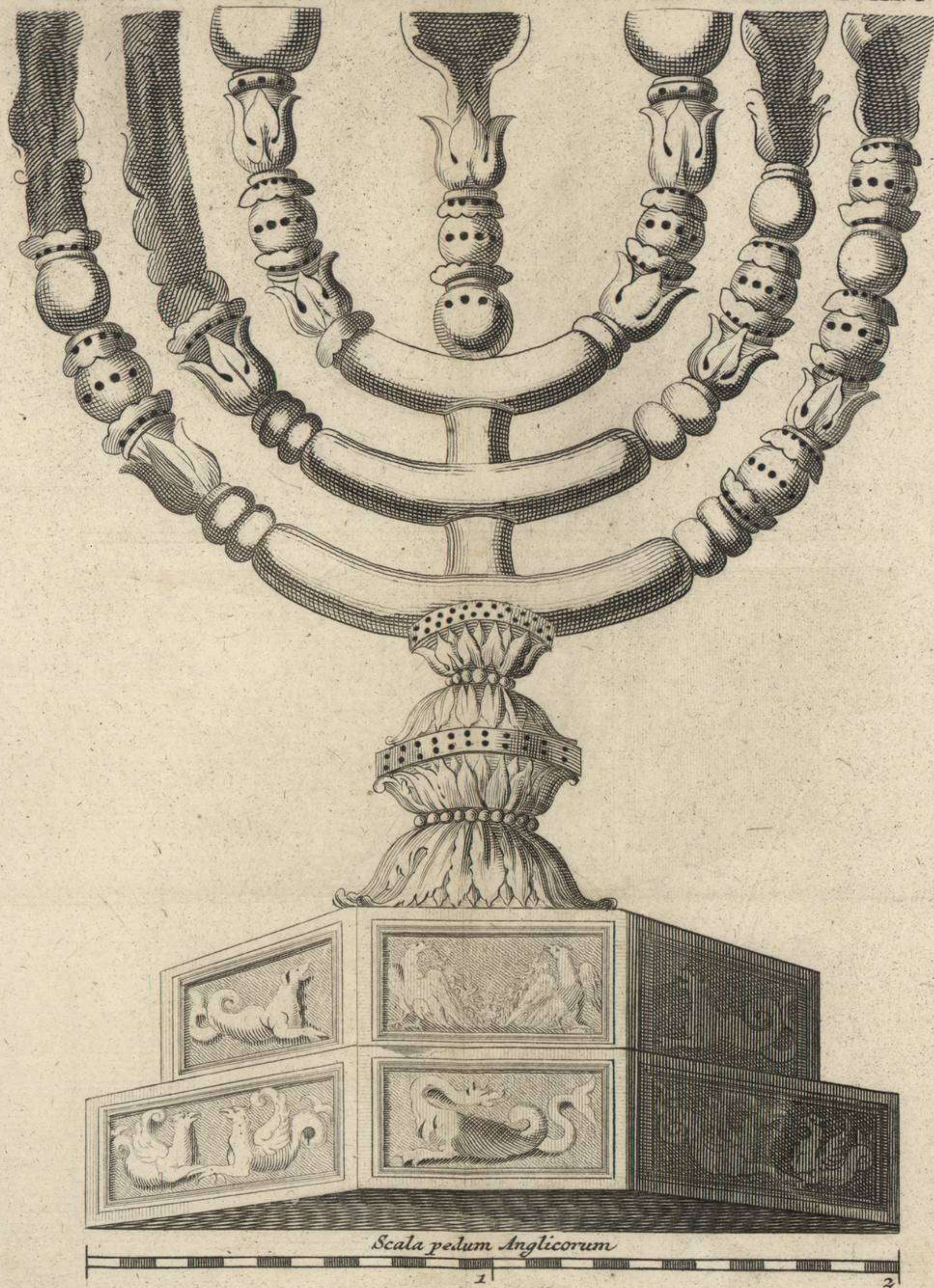
4 DE SPOLIIS TEMPLI

hactenus in arcu Titi Vespasiani nove-
ram. Illae, quas consului in scriptis vi-
rorum eruditorum, aut qui arcus trium-
phales urbis Romae & monumenta ve-
tera in aes incidi curaverant, unde eas
alii magno numero libris suis inseruerunt,
tantum abest ut desiderio meo fecerint satis,
ut haud mediocriter illud auxerint. Exiles
enim nimis illae, & sibi mutuo erant adver-
sae, sic ut omnibus iis inter se collatis multo
factus fuerim incertior quam dudum.
Quumque viros doctos cernerem in ex-
plicanda forma craterum, malorum alio-
rumque ornamentorum lychnuchi, provo-
care ad imaginem, quam arcus Titi exhi-
bebat, atque inde ipsi Sacro Codici lux
aliqua sperari posse videretur, nihil esse pu-
tavi posse dulcius iis qui aliquam cupidi-
tatem habent notitiae rerum sacrarum
quam si veram effigiem lychnuchi ex ar-
cu Romano descriptam in vulgus ederem.
Hanc geminam eodem tempore accepi,
uti eam Romae fieri curaverant duo ami-
ci mei, quorum alter est vir, cujus no-
bile per orbem literatum nomen est &
laus ut eruditionis ita humanitatis maxi-
ma, Justus Abbas Fontaninus, Clementi
XI, Pontifici Romano, ab honore sacri
cubiculi,

cubiculi, alter eruditus Britannus, eo tempore Romae vivens, cujus amicitiam Nobilissimo Johanni Chamberlainio, Equiti & membro Regiae Societatis Britannicae, debeo, Antonius Twymannus. Ille quidem ab architecto Pontificis, delineari lychnuchi sacri imaginem & mihi mitti curavit; hic, scalarum ope arcui admotarum, lychnucho ipsi, in arcu sculpto, pulverem deterfit, ut minimas quasque partes accuratius detegeret, rem non postulatam sed suam visus agere, imaginemque pictam ad me transmisit, literas addens a. d. xx. Junii c. i. c. c. c. c. x. Romae datas, e quibus haec excerpo, quae ad Lychnuchum nostrum faciunt. *Yet y would not be satisfied till he gave me leave to compare it with the original, which when y did by means of ladder & cleannig the parts, wick were coverd with dust, & found them so very different, that y thought it necessary to take this, which y here send you, of which y can assure you of its exactness; for y stood by the painter all the while he was designing of it, & y look the dimensions of it my self.* Et mox. *I have taken care to send you a scale of two feet English measure divided in-*

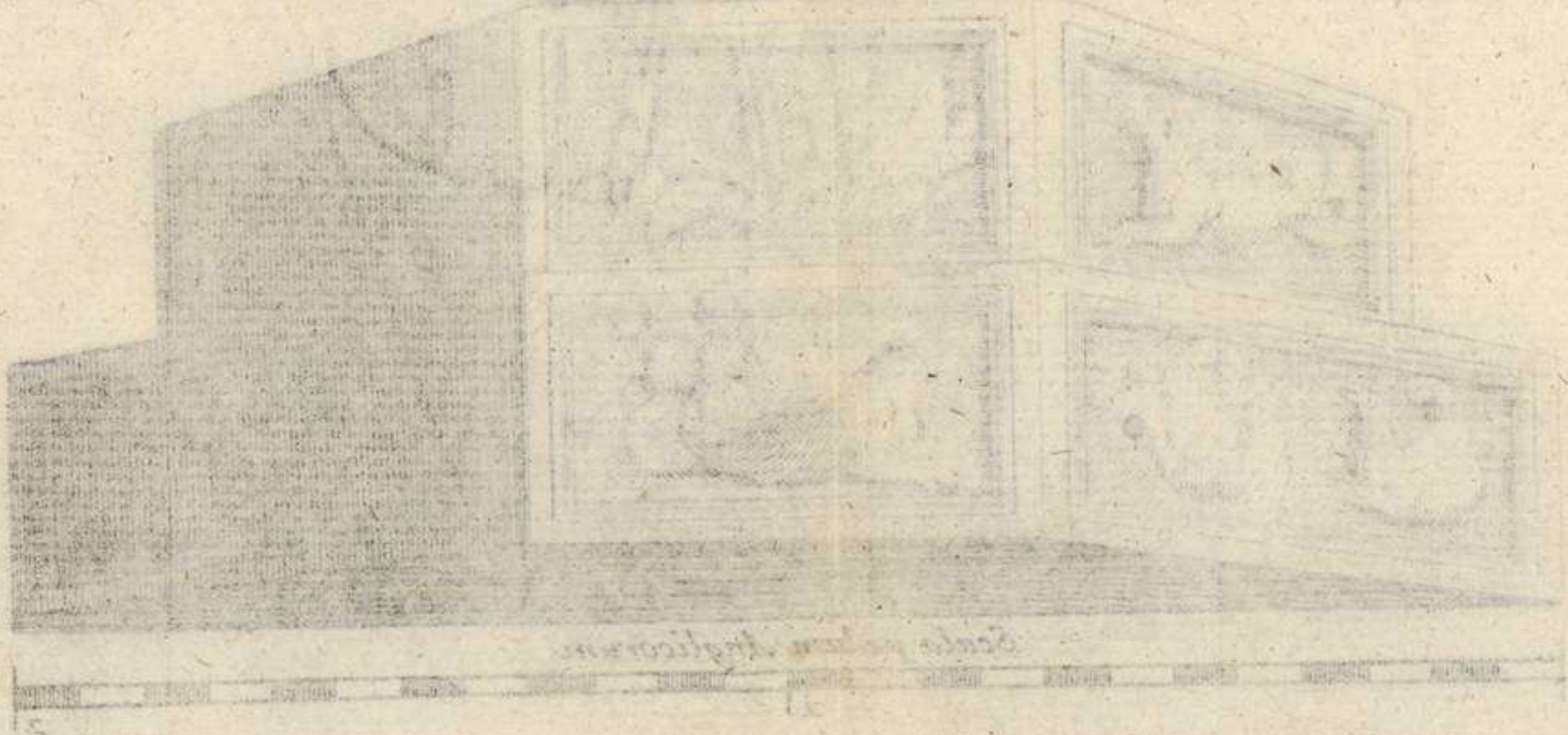
to four & twenty inches. The breadth of the base & top of the candlestick is exactly two feet. The height, including the base, is two feet & nine inches. The candlestick is divided into three equal parts containning eight inches a piece. I have not been so nice in the dimensions of the lesser members, as in their number & order.

Statim has literas Twymanni accepi, in aes incisa est lychnuchi imago, ita ut eam delinearari praesens ipse, sicut supra significavimus, jussit. Potuissem illam, ut erat, mox in lucem edere; sed malui exemplum ejus chartae impressum Romam mittere ad Cl. Fontaninum, ut antequam cum observationibus meis eam ederem, conferretur denuo cum imagine in ipso arcu Titi, & de quibusdam certior redderer an revera ita se in arcu haberent ac in imagine ad me transmissa depicta erant. Videbam ramos lychnuchi maximos & extremos, primum nempe & septimum, non esse similes; quod vix credendum putabam, quum ratio operis id flagitare videretur, quod cuivis facile intellectu est, ut non plura aut aliter essent disposita mala, crateres, & alia ornamenta
in

Scala pedum Anglicorum

REPUBLICA ARGENTINA. GOBIERNO FEDERAL. MINISTERIO DE AGRICULTURA Y GANADERIA

in primo ramo ac in septimo. Deprehendebam in rami septimi parte infima, qua stipiti lychnuchi propinqua est, duos orbis, craterem, malum, craterem inversum, & tum florem: verum in ramo primo duntaxat duos orbis & deinde florem. Ita sculptos conspici nihilo secius hos ramos in arcu Titi, & brachium hoc non esse alteri illi opposito simile, rescripsit mihi Fontaninus, sic ut quadratarii ipsius error hic videatur. Praeterea notavit Fontaninus puncta, quae in malis conspiciuntur & crateribus, globulos non esse sed cavitates; partem pedis superiorem paullo strictiorem esse oportere (quod mox fieri curavi a sculptore) & reliqua quidem in effigie lychnuchi bene se habere adscripsit. Ex quo facillime potest judicari, quanta cura lychnuchi imago expressa sit ex arcu Romano. Fontanini ipsius verba addo, quum ad me remitteret effigiem illam in aes incisam, quam ei miseram, excepta ex literis ad me datis Roma x. Kal. Jan. ciorcccxi. ut eo certior evadat quicumque haec leget, non aliter in arcu Titi lychnuchum sculptum esse ac eum damus in tabella aeri incisa & hic inserta: *Accipe ergo orthographiam candelabri,*

delabri, a te huc missam, & cum ipso archetypo, non binis sed multis oculis illud explorantibus, diligentissime collatam, ita ut nihil accuratius expressum haberi possit.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Disquiritur an lychnuchus in arcu Titi conspicuus idem sit ac lychnuchus sacer. Primo Josephi verba triumphum Titi describentia hanc in rem adducuntur. Deinde pretium & excellentia spoliiorum Templi suadent non alium lychnuchum quam sacrum intelligere. Tum, quod lychnuchus talis qualis in arcu Titi conspicitur lychnucho Mosaico similis fuerit. Non licuit ea forma lychnuchos ad alios usus fabricare. Omnes in templo suo lychnuchum talem non ausus conficere. In templo qui erant lychnuchi ab hac forma diversi. Quaeritur quomodo lychnuchi duo ex parietibus templi eruti a Thebuti filio similes fuisse lychnucho sacro dici possint. *Λυχνία* & *Λυχνία* usurpatum a Josepho de lychnucho. Erant lychnuchi sacro similes, qui servabantur ut substitui possent lychnucho sacro polluto. Confirmatur nostra sententia a rei probabilitate, quod Titus haec vasa sancti haud dubie triumpho destinaverit:

naverit : quodque non nisi unus lychnuchus
 & una mensa in arcu sculpta sint. De-
 nique quod lychnuchus in triumpho latus
 a Josepho dicatur publicum esse testimonium
 honoris quo gens Judaica numerum septe-
 narium prosequitur ; quodque si is lychnu-
 chus a sancto diversus fuisset , id Josephus
 indicasset.

Non defunt viri docti , qui dubitent
 hunc lychnuchum quem arcus Ti-
 tianus exhibet imaginem esse lychnu-
 chi Sacri in Sancto collocati , alium-
 que esse quendam suspicentur , qui in
 conclavi aliquo atriorum Templi reper-
 tus sit : sic ut autument frustra in hac
 imagine quicquam quaeri ad indagandam
 formam Lychnuchi Sacri. Haec si ita
 se habeant , supervacuum omnis est labor
 a nobis in hanc rem infusus : nec
 aliquid hinc sperari potest ad illu-
 strationem divinarum tabularum , sa-
 crorumve Judaicorum. Demonstramus
 itaque accuratius hunc ipsum illum esse
 Lychnuchum , qui in Sancto Templi
 Hierosolymitani fuit. Testis est Josephus
 lib. VII. τῆς Ἰσραηλικῆς πραγμάτων (ita e-
 nim ipse hos libros nuncupat Antiq. XIII.
 9. aut Ἰσραηλικῶν, uti lib. XIII. 18.) id est de

bello Judaico cap. 24. secundum distinctio-
nem Latin. at 17. Graec. in triumpho Ti-
ti spolia in Templo Hierosolymitano in-
venta fuisse circumlata, & inter illa e-
minuisse mensam auream, lychnuchum
aureum, & volumen Legis: de lych-
nucho autem speciatim notat, longe al-
terius formae eum fuisse quam vulgares
esse lychnuchi solerent. Διέτρεπε δὲ πάν-
των τὰ ἐγκαταληφθέντα τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις
ἱερῷ· χρυζήτε τράπεζα τὴν ἑλκὴν πολυτά-
λαντῶ, καὶ λυχνία χρυσοῦ μὲν ὁμοίως πε-
ποιημένη· τὸ δὲ ἔργον ἐξήλακτο ἄ κατὰ
τὴν ἡμετέραν χρῆσιν ζυνηθείας· ὁ μὲν γὰρ
μέσῳ ἦν κίων ἐκ ἄ βάσεως πεπηγῶς, λε-
πτοὶ δ' αὖτ' αὐτῶ μεμήκυντο καυλίσκοι, τρι-
αίνης ῥήματι παραπλησίαν τὴν θέσιν ἔχον-
τες λύχνον ἕκαστος αὐτῶν ἐπ' ἄκρων κεχαλ-
κευιδύῳ· ἑπτὰ δ' ἦσαν ἕτοι ἄ παρὰ τοῖς
Ἰσδαίοις ἑβδομάδῳ τὴν τιμὴν ἐμφανίζοντες·
ὅτε νόμῳ ὁ ἄ Ἰσδαίων ἐπὶ τέτοις ἐφέρετο
ἄ λαφύρων τελευταῖῳ. *Eminebant inter
alia, quae in Templo Hierosolymitano de-
prehensa sunt, mensa videlicet aurea quae
pondere plura talenta aequabat, & lych-
nuchus ex auro similiter constructus, sed
cujus opus diversum erat a nostri usus con-
suetudine. Medius stipes ex basi cui im-
pactus*

*paetus erat surgebat & tenues ab eo rami
 producebantur, uti in fuscina, in quorum
 singulorum apice lychnus erat fabricatus.
 Septem autem erant, numeri septenarii ho-
 norem apud Judaeos indicantes. Lex deni-
 que Judaeorum ultimum spoliolum circumfe-
 rebatur. Non immorabor confutandis alio-
 rum interpretum erroribus, qui haec Jo-
 sephi aliter reddiderunt. Nec multis de-
 monstrabo, licet ex ιερω petita dicit, ta-
 men ex ναω proprie illa fuisse eruta, si
 quis ιερω & ναω nomina velit distingue-
 re, uti & Josephus facere solet: ipse e-
 nim Josephus lib. XI. antiq. cap. 7. εν τω
 ιερω scribit occisum Jesum fratrem Ponti-
 ficis, at mox εν τω ναω plus semel: un-
 de clarum est Josephum aliquando ipsam
 aedem sacram sive Ναον complecti nomi-
 ne τω ιερω . Hoc observari velim, lychnu-
 chum a Josepho describi & mensam
 quae εν τω ιερω inventa sunt; lychnu-
 chum & mensam auream fuisse; lychnu-
 chum forma diversum fuisse a reli-
 quis lychnuchis quibus Judaei vulgo u-
 tebantur, quique cum ea forma conve-
 nit quam Deus Mosi praescripsit, in illis
 videlicet, quae Josephus hic commemo-
 rat: porro inter reliqua spolia Judaica
 haec*

haec eminuiffe : at cur eminuiffent? ane
 ne ob pretium? ane ob formam? atqui
 lychnuchos alios aureos, illi qui in Tem-
 plo erat fimiles, Titus a Sacerdote trans-
 fuga Jefu filio Thebuti acceperat. Atqui
 & tubae duae facrae in triumpho circum-
 latae fuerunt, instrumenta fancta, quae
 lychnuchis & mensis (nifi facra illa vafa
 fuerint & fancti ornamenta) quantumvis
 aureis erant fanctiora. Verum & hoc
 forfitan nobis non dabunt, tubarum par
 in arcu Romano fculptum imaginem effe
 tubarum facrarum. Mittamus ergo. Ex-
 cellentia certe fanctitati tribuenda eft. I-
 deo haec excellebant quod fanctiffima ef-
 fent & in loco Sancto cultui Divino fa-
 crata, nihilque evidentius ostenderet ma-
 gnitudinem triumpho de Judaeis, quam
 quod fanctiffima fpolia ex penetrali Tem-
 pli Hierofolymitani interiore erepta Ro-
 mae confpicerentur ab unoquoque quae
 folis antea Sacerdotibus patebant. Ideo
 Imperator gloriabatur & fe praecipue ef-
 ferebat ob illa facra Judaeorum fpolia,
 teste Jofepho *σεμνύμηνον ἐπ' αὐτοῖς*. Et
 quis credat, quum & lychnuchum &
 mensam in Templo inventa narret Jofe-
 phus, alium lychnuchum aliamve men-
 sam

sam fuisse quam duo illa celebria Sancti Hierosolymitani ornamenta? nec si alius ille fuisset lychnuchus, alia mensa, id silentio involuturus fuisset Josephus, qui contrario ita de iis loquitur ac de sanctissimis illis lychnucho & mensa loqui eum oportuit. Titus ipse in Sanctum ingressus fuit & quae ibi erant spectavit, quum jam flamma depopularetur exteriora, uti Josephus narrat lib. vii. cap. 10. vel Graecis cap. 26. Καῖσαρ δὲ, ὡς ἔτε τὰς ὀρμαῖς ἐπιθρῖωντων τῶν στρατιωτῶν καταχεῖν οἷός τε ἦν καὶ τὸ πῦρ ἐπεκράτει, παρελθὼν μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἔνδον ἐθεάσατο τῶν καὶ τὸ ἅγιον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, πολὺ μὲν τῶν παρὰ τοῖς ἀλοφύλοις φήμης ἀμείνω. Ἐ δὲ κόμπη καὶ τῶν παρὰ τοῖς οἰκείοις δόξης ἐκ ἐλάττω. Caesar autem, quum cohibere impetum insipientium militum non posset, & flamma invalesceret, cum praefectis ingressus intro Sanctum Templi conspexit & quae in eo erant, longe praestantiora fama, qua apud extrarios erant, gloria autem & opinione qua erant apud Judaeos non minora. Quae sunt ea quae in Sancto vidit adeo clara & celebrata? Certe illa quae alibi lib. v. c. 14. de bell. Judaico nuncupat θαυμασιώτατα καὶ περιβόητα πᾶσιν ἀνθρώποις

ποις ἔργα, λυχνία, τράπεζα καὶ θυριατήριον. Ita ipsum Templum erat περιβόητον, qua voce utitur in fine lib. i. c. Apionem, quam Plinius reddit *nobile*: & lib. xx. 2. Antiq. τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις περιβόητον ἱερόν ἔστι Θεῶν. Haec erant tria Sancti ornamenta. Haec vidit Caesar; quamvis de altari aureo dubitari possit quod in triumpho Titi non legatur fuisse, & forsitan ante Titi ingressum jam loco suo motum: qua de causa & a quibus incertum est. Sane inter Judaeos non desunt, qui putent lychnuchum & mensam loco suo removeri nunquam licuisse, quia Deus dixerat illa esse debere **לפני** **לפני** **לפני** *coram facie sua semper* Exod. 25. 30. quod de altari aureo non legitur. Vide Codicem Chagiga c. iiii. 5. Forsitan itaque altare hoc a sacrilegis illis loco motum est, qui, teste Josepho, lib. vi. de bell. c. 16. πολλὰ πρὸς τὰς λειτουργίας ἀναγκαῖα (κεῖνη, κρατήρας τε καὶ πίνακας καὶ τραπέζας, res sacras plurimas, mensas, crateres aliaque ad cultum divinum necessaria in usus privatos obfesso Templo converterunt, forsitan ab aliis, Sed non est hic nisi incertis conjecturis locus. Id mihi certum videtur, Titum,

fi

si potuit (milites enim tunc dicto audientes vix habuit, quum eo invito Templum exustum fuerit ἀκοντῶ καὶ σαρῶ lib. vii. c. 10. de bell.) curasse ex Sancto vasa haec praestantissima efferri, aut postea inter Templi rudera haec inventa ad Titum delata fuisse: quod si etiam altari aureo potitus fuisset Imperator, absque ullo dubio id quoque in triumpho circumferri iussisset. Quod quum non fecerit, existimem hoc altare ad manus Romanorum non pervenisse.

Liquet porro hunc esse lychnuchum qui in Sancto Templi fuit ex eo quod forma ejus, in praecipuis certe partibus, conveniat cum forma lychnuchi Sacri a Mose descripta. Nec licebat Judaeis lychnuchum istiusmodi conficere, etiam si usibus sacris destinatum, veluti lychnuchum Sabbathicum aut festi Encoeniorum causa. Sanciverunt Patres Talmudici in Gemara Rosh hasschana fol. 25. & Gemara Avoda Zara fol. 43. 1. לא

יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרא
תבנית אולם חצר תבנית עזרה שולחן
תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה
אבל הוא עושה של ה' ושל ו' ושל ח'
ושל ו' לא יעשה אפילו של שאר מיני
מתכות

סתכורת ר' יוסי בר יהודה אומר אף
 של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית
 חשמונאי *Ne exstruat quisquam domum ad
 similitudinem aedis Sacrae, aut exedram
 instar pronai, aut aream instar atrii Sa-
 cri, aut mensam instar mensae, aut lychnu-
 chum instar lychnuchi sacri: sed licebit
 lychnuchum facere quinque, sex, vel octo
 ramorum, nequaquam vero ramorum se-
 ptem, etiamsi non ex auro sed ex aliis
 metallis constet. R. Jose fil. Jehudae sen-
 tentia est, etiamsi ex ligno lychnuchum faciat,
 non licere, quod talem Chasmonaei fecerint.*

Quapropter ne Onias quidem, quum
 Templum in Aegypto struxisset, at nec
 illud simile aedi Sacrae respectu concla-
 vium & spatiorum quae occupabant uti
 Josephus indicat, & altare Hierosolymita-
 num imitatus esset (quod sibi licere arbitra-
 batur ob dictum Prophetae Jes. 19. 18. in
 Aegypto fore urbes 5. &c. & quod etiam
 Elias & alii altaria constituerint extra lo-
 cum Templi aut Tabernaculi) ausus fuit
 lychnuchum sacro similem facere: sed ἀνα-
 θήμασιν quidem Templum exornasse legitur,
 χωρὶς δὲ περὶ τὴν λυχνίαν κατασκευῆς *excepta
 fabrica lychnuchi. Οὐ γὰρ ἐποίησε λυχνίαν,
 nec enim fecit lychnuchum, sed aliquid si-
 mile*

mile ei substituit, *λύχνον χρυσεῖν aureum lychnum*, tanquam ac si arderet splendore auri coruscantem, *ἐξεκρέμασε* suspendit.

Fuere quidem alii lychnuchi aurei in Templo *מנורות הזהב* qui 1 Chron. 28. 15. memorantur, & lychnuchi argentei, sed non crediderim eos similes fuisse lychnucho Mosaïco. Memorantur & *מנורות של זהב* in festo Tabernaculorum *Succa. v. 2.* sed quatuor lychnos habebant, nec similes erant Mosaïcis. Salomon fecit lychnuchos decem sacros, factor, qui similes esse potuerunt Mosaïco, sed Prophetæ numine divino instincti, multa fecerunt aliis hominibus interdicta, uti Elias, dum Templum stabat, altare in monte Carmelo exstruxit & illic sacra fecit.

Verum, dicet aliquis, narrat Josephus sacerdotem quendam ex aedis sacrae pariete lychnuchos duos aureos, sacro similes, depromptos Tito obtulisse: fuere itaque plures lychnuchi forma haud diversi, iique sacro lychnucho similes, & ex his forsitan ille fuerit quem Titus in triumpho ostendit. Posset responderi, Josephum non scribere illos lychnucho sacro similes fuisse, sed *ταῖς λυχνίαις*. Sed ut verum

B

fatear,

fatear, nolim hoc urgere. Confiteor saepe Josephum hunc lychnuchum vocare λυχνίαν numero singulari. Sic de lychnucho Tabernaculi Antiq. 111. 9. τὴν λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα &c. & cap. 10. καὶ τὴν λυχνίας καὶ θυμιατηρίας. Et cap. 7. λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεκωνευμένη. Lib. 1. de bell. Judaico c. 5. de Pompejo ingresso in Sanctum τὰ ἔνδον ἐθεάσατο, λυχνίαν τε καὶ λύχνους καὶ τράπεζαν, ubi λυχνία ipsum lychnuchum & λύχνοι septem lucernas sive lychnos indicant. Rufinus minus recte illa vertit *candelabra cum lychnis & mensis*: si enim voce candelabri (licet minus apta) uti voluisset, utique non nisi *unum* memorare debuisset, non candelabra. Ita lib. xii. Antiq. cap. 11. de Juda Chasmonaeo Templum lustrante εἰσεκόμισε καὶ καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν καὶ βωμόν. *Intulit nova vasa, lychnuchum, mensam & altare* eaque aurea, ἐκ χρυσοῦ, contra ac R. Josen audivimus existimantem supra pag. 16. Mox legitur, fateor, in Latina versione, *accenderunt lumina in candelabris*, sed Graeca ἐπὶ τὴν λυχνίας unum candelabrum indicant. At non desunt alii loci in Josepho quibus lychnuchum in plurali numero λυχνίας videtur

tur

tur appellare. Ant. xi i. 67. de Antiocho legitur eum abstulisse *λυχνίας χρύσεας, καὶ βωμὸν χρύσειον καὶ τράπεζαν lychnos aureos & altare aureum & mensam.* Videlicet aut error erit librarii *λυχνίας* pro *λυχνίαν* exarantis, vel Josephus lychnuchum hunc quod septem *λύχνος* haberet, dixit *λυχνίας*, uti *quadrigae* plurativo numero appellatur currus unus: qua de re confer Gellium noctium Atticarum lib. xix. cap. 8. Nam & *λύχνον ἀθάνατον λεγόμενον παρὰ Ἰσδαίοις* hunc appellat lychnuchum Diodorus Siculus lib. xxxiv. quum alias *λύχνοι* in numero plurium dici quoque possit & soleat; aequae enim *λύχνος* ac *λύχνον* in Templo arfisse dici potest: atque ita & *λυχνίας* aequae ac *λυχνίαν*: quia quilibet ramus ex septem quasi *λυχνία* est. Sed non deerunt forte qui negabunt Diodorum *λύχνος* nomine totum lychnuchum innuere & solum hac voce indicari unum lychnum **לעריב** dictum qui ad vesperam usque ardebat. Quicquid sit, hinc colligitur per *λυχνίας* in Templo locatas intelligi lychnuchum sacrum oportere: reditque ea difficultas quomodo duo illi lychnuchi Tito oblatis similes esse lychnucho sacro potuerint,

quum Judaëi nefas putent lychnuchos usurpare sacro similes. Responderi ergo hoc posset, de jure Judaeos loqui, non facto: licitum esse negant istiusmodi lychnuchos facere: at quid si fecerint illi, qui tam multa contra leges patrias facinora admitterunt? Quid si fecerint eos non ad usum (usus autem solus videtur fuisse interdictus, non confectio: uti pulverem aromaticum sacro pulveri similem facere non licuit ad usum communem, licuit tamen discendi gratia, ipsis testibus Judaeis) sed ad alios fines? Quid si similes dicantur, ita tamen ut non omnino similes fuerint?

Lubet ante omnia dare ipsa verba Josephi, ut deinceps ea illustremus ostendamusque non fuisse unum ex iis lychnuchum, qui in arcu Titii cernitur, & quomodo hi lychnuchi sacro similes esse potuerint, lib. VII. de bell. Judaico cap. 15. Ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ τῶν ἱερέων τις Θεβουταῖ παῖς Ἰηζὺς ὄνομα, λαβὼν περὶ σωτηρίας ὄρκους παρὰ Καίσαρος, ἐφ' ᾧ παραδίσει τινὰ τῶν ἱερῶν κειμηλίων, ἕξεισι καὶ παραδίδωσιν ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς Ναῦ λυχνίας δύο ταῖς κατὰ τὴν Ναὸν κειμηλίας παραπληζίας, τραπέζας τε καὶ

καὶ κρατῆρας καὶ Φιάλας πάντ' ὀλόχρυσαι
καὶ σιβαρώταλα. *Illis diebus Sacerdos ali-*
quis Jesus filius Thebuti accepta fide salu-
tis a Caesare, ut cimelia quaedam sacra tra-
deret exit, & ex muro aedis sacrae duos
lychnuchos, iis qui in templo erant simi-
les, mensasque & crateras & phialas, o-
mnia ex auro solido & gravissima tradi-
dit. Eadem fere Zonaras tom. 1. anna-
lium. Sed Josephus, qui duorum illic lych-
nuchorum meminit, monuisset, ubi trium-
phum Titi narrat, unum ex iis hunc
fuisse: & cur non duos ergo lychnu-
chos in triumpho gestarunt aut sculps-
erunt in arcu, & mensas plures? Nec
haec erant ἐγκαταληφθέντα ἐν τῷ ἱερῷ,
sed a transfuga potius donata: & quo-
modo lychnuchus ille, si in Sancto non
fuit, cum mensa sacra (quam duae thu-
ris acerrae, & limbi duo, & pedum ve-
rorum formae satis ostendunt mensam
sacram fuisse) in triumpho jungitur,
quum alias lychnuchus & mensa sacra
conjungi semper uti vasa praecipua San-
cti sibi mutuo opposita soleant? Quid
ergo de lychnuchis illis ex pariete ae-
dis sacrae desumptis dicendum est? Cui
usui inservierunt? & quomodo similes
B 3 illos

illos fuisse ait Josephus lychnucho sacro? Dici posset illas *λυχνίας* ex uno ramo constituisse & illum ramum similem fuisse ramo alicui lychnuchi sacri, aut potius ea *ἀναθήματα* vel donaria fuisse gentium in Templi pronao reposita: nec enim vetitum fuisse existimo a gentibus dona recipere, quae materia & forma convenirent cum rebus sacris, modo ne ad usum adhiberentur. Mensam auream in Templo dedicavit Ptolemaeus, lychnuchum Helena Regina Adiabenorum in Pronao suspensum, & tabulam auream in qua *פרשת סוטה* erat inscripta; alii alia. Dici etiam posset per *λυχνίας κατὰ τὸ Ναὸν κειμένας* intelligi nec debere nec posse lychnuchum sacrum in Sancto constitutum, quum uti supra diximus unicus tantum fuerit: at Josephum, qui *λυχνίας* hic commemorat, quum alias unam modo fuisse *λυχνίαν* in Sancto scribat, uti lib. XII. alias *λυχνίας* innuere, quae, quum in aede sacra tot conclavia fuerint excepto Sancto & Sancto Sanctorum, variisque usibus destinata, aliis in locis collocatae esse posuerunt: inprimis quum etiam *מנורות זהב* *lychnuchorum aureorum* in Templo primo fiat mentio, praeter illos Salomonicos, qui decem ab eo

eo in Sancto collocati fuere.

Malim tamen credere, quum lychnuchus posset pollui, & tempore dierum festorum monerentur juniores sacerdotes ne ad lychnuchum accederent, alios hos lychnuchos esse fabricatos ut ei ad tempus substituerentur, nam lychnuchus debebat ardere תמיד coram facie Dei. Adscribam quae leguntur in Codice Chagiga, misna ultima מטבילים את הכלים שהיו במקדש ואומרין להן הזהרו שלא תגעו בשלחן ובמנורה ותטמתוהו כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים שאם נטמאו Immergere solebant aquis vasa quae erant in Templo: dicebant autem illis cavete ne tangatis mensam aut lychnuchum & polluatis illa. Omnibus vasis quae in templo erant, secunda & tertia erant (iis similia) ut si contingeret illa pollui haec earum loco ponerentur. Aliquando loco suo motus & merfus fuit lychnuchus. Id Sadducaei Pharisaeis (nam ex sententia Pharisaeorum omnia facta fuisse quae ad cultum publicum & sacra spectabant, Josephus adnotavit) vitio

24 DE SPOLIIS TEMPLI
tio vertebant. Vide Gem. Hieros. Chagiga
79. 4. פעם אחת הטבילו את המנורה.

Sed quid sudamus in inquisitione huius rei, ubi certi esse vix possumus an veram causam simus assecuturi & sexcentis, acutis licet argutisque conjecturis, rem perducturi ad liquidum. Sufficit in Josepho illud, uti nunc est, legi sacerdotem Tito dedisse lychnuchos similes lychnucho sacro. Unde illi, & cui bono, quis affirmabit? Nec tamen hos aut unum horum in arcu Titi sculptos esse existimo ob rationes quas adduxi, quum de excellentia & nobilitate vasorum in triumpho latorum egi. Quod si quis illius lychnuchi quem sacerdos Tito dedit imaginem hanc esse putet, quam nos pro lychnucho sacro habemus, dicat quidni duos ergo sculptor exhibuerit: duos enim Tito dedit. Et hoc certe confiteri debebit imaginem lychnuchi in arcu Titiano sculptam similem esse lychnucho sacro, quoniam *λυχνίαι* Tito datae erant similes *λυχνίαις κατὰ τὸ ναὸν κειμέναις*.

Praeterea, etiamsi nobis non constaret Titum ex templo haec vasa eruisse, an non probabile est Imperatorem inprimis de vasis his sanctissimis, quae erant *περι-
βόητος*

Ἐὐχαιτὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔργα, sollicitum
 fuisse ut illa flammae subtraheret & in
 pompa triumphali circumferret? Multum
 erat quum Pompejus jure victoriae tem-
 plum ingressus vidit illud grande gentis
 arcanum patens, sub aureo vitem coelo:
 verum plus erat adyti interioris vasa,
 mensam & lychnuchum, per plateas urbis
 Romanae circumferri spectanda oculis
 omnium. Josephus in prologo lib. 1. de
 bello, de Tito narrat eum sacra κειμήλια ex
 igne rapuisse. Quis credat illum, aliis
 rapiendis intentum, haec, quae ut vide-
 ret ingressus est cum suis in Sanctum,
 igni praedam concessisse?

Tum ad hoc velim attendi: lychnu-
 chum quem in triumpho Titus circum-
 tulit, unicum fuisse, unicam & men-
 sam: vel, ita potius loquamur, unicum hunc
 lychnuchum, unamque mensam, digna
 fuisse censita quae prae multis aliis vasis
 & cimeliis, tanquam pretiosissima spolio-
 rum in arcu triumphali sculperentur in
 signum triumpho Judaici. Habuit tamen
 Titus, & sine dubio in triumphum tulit,
 alios lychnuchos aureos, & mensas, quae
 ipsi data fuerunt a sacerdote transfuga, fi-
 lio Thebuti. Sed nec illa nec alia in

arcu Titi sculpta sunt praeter unum lychnuchum, mensam, acerras, & tubas duas, quibus nonnulli addunt volumen legis Mosaicae, cujus indicium aliquod in arcu ipso sibi deprehendere visi sunt, inprimis quum & Josephus Legis meminerit inter alia spolia circumlatæ. De tubis ergo duabus quum vix videatur dubium quin illae sacrae fuerint, & ad exemplum חצוצרות מosaicarum factæ: acerras quum videamus geminas mensae impositas, quae multarum aliarum rerum capax erat: mensam ipsam & lychnuchum quum certe negari non possit multum convenire cum forma quae lychnucho & mensae sacrae tribuitur, nil est proclivius existimatu, quam haec ipsa quae Sanctum olim adytum templi Hierosolymitani exornarunt, heic quoque conspici.

Porro, ex descriptione lychnuchi in triumpho conspici, quae apud Josephum extat, liquet illum lychnuchum publicum fuisse testimonium quo honore gens Judaica numerum septenarium prosequeretur, quod soli lychnucho sacro convenit. Hunc nempe arcanam habere significationem, nec ad ornatum modo septem

septem lychnos ejus fabrefactos fuisse, sed eo numerum indicari septem planetarum ipse Josephus libro 111. Antiquitatum, ubi lychnuchum sacrum describit, affirmaverat. Haec autem est τιμὴ ἑβδομάδου, non diei septimi, ut quidam, sed numeri septenarii honor, quem ἐμφανίσσισι, evidenter declarant, lychni ipsius lychnuchi, quoniam septem sunt: ideoque a Josepho ad clarissimam ἑβδομάδα corporum coelestium, ad planetas nobis conspicuos, referuntur: nec Josepho tantum, sed & Philone, qui operosus est in laudibus ἑβδομάδου, & tantum ei τιμῆς defert ut SEPTEM ἀπὸ τῆς σεμνῆς & ζεβασμῆς dictum putet, & in libro de mundi opificio scribat de hoc numero quod τιμῆς ἔλαχεν ἐν τῇ φύσει τῇ ἀνωτάτῳ & postea ἐκτετέμηται ὑπὸ τῆς Μωύσεως pag. 29. qua de re vide librum ejus singularem. Hic libro tertio de vita Mosis pag. 669. Ἐξ μὲν κλάδου τρεῖς δ' ἑκατέρωθεν τῆς μέσης λυχνίας ἐκπεφύκαζιν εἰς ἀριθμὸν ἑβδομον· ἐπὶ δὲ πάντων λαμπάδια τε καὶ λύχνοι ἑπτὰ, σύμβολα τῶν λεγομένων παραὶ τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι πλανήτων. *Sex quidem rami, tres hinc & inde, ex medio lychnuchi prodeunt.*

deunt, ut numerum septenarium efficiant: & supra illos lucernae & lychni septem sunt, symbola planetarum de quibus physici agunt. Idem in libro quis rer. divin. haer. pag. 511. Τῆς κατ' ἄραν ἑπτὰ πλανήτων πορείας μίμημά ἐστὶν ἡ ἱερὰ λυχνία καὶ οἱ ἑπτὰ λύχνοι οἱ ἐπ' αὐτῆς, Imago est cursus septem planetarum lychnuchus sacer & septem lychni qui supra illum sunt. Plura quae addit omitto, haec ratus sufficere. Christiani ipsi Judaeorum sententiam secuti sunt in mysterio septem lychnorum. Hieronymus epistola ad Fabiolam: *Septem lucernae septem errantia astra demonstrant.* Clemens Alexandrinus Stromatum lib. v. ἡ τε λυχνία ἐν τοῖς νοτίοις ἔκειτο ἔθυσιατῆρος δι' ἧς αἱ ἑπτὰ φωσφόρων κινήσεις δεδήλωνται. *Lychnuchus ad austrum altaris suffitus erat, quo septem luminarium motus declarantur.* Alios praetereo ne sim longior. Quo ergo, nisi hoc, modo manifestus fit honor quem septenario numero deferunt Judaei, quod lychnuchus sacer quum per plures vel pauciores digeri ramos potuerit, in septem digestus sit? Ad usum enim cui non videantur aut sex aut octo aequae apti fuisse? Si autem lychnuchus in pompa trium-

triumphali Titi circumlatus sacer ille non fuit, fuit certe uti sacer, digestus in lychnos & ramos septem. Id Josephus testatur. Similis ergo hac parte est lychnu-cho sacro. Cur nihil de lychnucho sacro addit, qui ἀρχέτυπⓄ esse hujus respectu debuit, & cur huic tribuit quod illi summo jure conveniebat? Si lychnuchus ille sacer non fuit, quomodo dici posset illum declarasse quanto in honore sit apud Judaeos numerus septenarius? Si nos, uti solemus, vel in aedibus privatis, vel templis, lychnuchos habeamus pensiles per ramos septem aut novem digestos, num inde efficitur nobis numerum septenarium aut alium, quiscunque sit, esse in honore? Si mensa convivalis quatuor cereos sustinere soleat, vel unum candela-brum quadripartitum sit ut totidem ferat candelas, quid inde ad τιμὴν τετράδⓄ; Nihil omnino. Adeoque si in his vel illis conclavibus atriorum aut aedis sacrae inventus fuisset lychnuchus septem ramis instructus, inde ne colligi quidem poterat, nedum declarari, numerum septenarium apud Judaeos honorari. Quid? quod si vel maxime lychnuchus ejusmodi ἐπιλάυχνⓄ in aede sacra repertus fuisset, vel

vel a transfugis Tito traditus, poterat esse *ἀνάθημα* & donarium regum Aegypti vel Syriae aliorumve. Ex conspectu talis lychnuchi vix nasci haec suspicio potuit. Sed quum ipsa Judaeorum confessione lychnuchus in Sancto ardens id mysterii adumbraret, & clarum esset causam esse oportere, cur septem lychnos, non plures nec pauciores, sustineret, apte & vere dicere potuit Josephus illum lychnuchum declarasse Judaeos *ἐβδομάδα* honore singulari profsequi.

Denique, si haec mensa, hic lychnuchus, illa non sint quae in Sancto fuerunt, cur id verbulo non monet? Verum, dicit aliquis, si illa fuerint, uti tu opinaris, cur & hoc quoque Josephus non adnotat? Respondeo, ne bis idem narraret, quum triumphum describit, adnotasse mensam & lychnuchum ex Templo fuisse rapta, & ex omnibus quae Josephus narrat de Titi ingressu in templum & mora quam illic fecit satis liquere haec vasa Titi jussu inde eruta. An non testatur Josephus Titum voluisse ab incendio tutum praestare templum & quae in eo erant? Num ergo haec vasa in templo reliquisset inde egrediens flammis voranda

da aut rapienda a militibus, quae triumphum ejus adeo poterant ornare & tam pretiosa erant? Mox etiam incenso templo narrat ἀρπαγὴν fuisse, rapinam, omnium quae iis in manus veniebant. Si lychnuchus, si mensa, alicui militi in praedam cessisset, num id Josephus reticuisset? an etiam Tito illa non fuissent oblata? Ex serie ergo narrationis Josephi, iisque quae in descriptione horum vasorum continentur, satis liquere arbitror illa eadem fuisse. Jungit mensam & lychnuchum (uti illa ab eo & aliis semper jungi solent quum de sancti vasis agunt) utraque aurea, erepta utraque e Templo Hierosolymitano, quae prae aliis spoliis excelluerunt omnibus (διέπρεπε πάντων) & lychnuchum ait plane diversae formae fuisse ab iis lychnuchis, quibus Judaei vulgo utebantur, quique septem ramos habuit sustinentes totidem lychnos. Testor vestram conscientiam, quotquot unquam haec Josephum narrantem legistis, an non protinus de lychnucho & mensa sacra cogitastis? Et quis non de iis cogitaret? Cur ergo, si de altero lychnucho & altera mensa intelligi voluit, lectorem suum non admonet? Oculos denique vestros

testor

testor qui lychnuchum & mensam in ar-
 cu Titiano contemplati, & illa Templi
 esse Hierosolymitani spolia edocti estis,
 an non menti vestrae protinus obversata
 fuit lychnuchi sacri & mensae imago?

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

*De altitudine ac latitudine lychnuchi nihil in
 sacris literis proditum. Judaeorum de his
 sententia haud multum diversa a forma lychnuchi
 uti in arcu Titi exhibetur. Descriptio
 formae lychnuchi ex Talmude. Imagines
 lychnuchi a Judaeis pictae. Gemmae, &
 lychni sepulcrales, in quibus lychnuchus.
 Num ex effigie lychnuchi in monumentis
 sepulcralibus conspicua tuto colligatur Ju-
 daeos ibi sepultos esse. Hypsistarii lychnos
 venerabantur.*

Primum quod attentionem meretur in
 hac effigie lychnuchi est altitudo ac
 latitudo, quoniam de utraque nihil pro-
 ditum est in sacris literis? Sine du-
 bio tamen Deus utramque definivit nec
 Mosis arbitrio reliquit, quoniam Mo-
 ses

les jussus est eum conficere secundum figuram ei a Deo in monte monstratam.

Hoc Philo notat lib. quis rerum divinarum

haer. pag. 512. ἄξιον δὲ σκέψασθαι διὰ τί,

τὸ τραπέζης καὶ τὸ θυμιατηρῆς τὰ μέτρα

δηλώσας, τὸ λυχνίας εἰδὲν ἀνέγραψε. *Illud*

inquisitu dignum est, cur (Moses) mensae

ac altaris suffuus dimensiones declaraverit,

lychnuchi vero nihil. Id commune ha-

buit lychnuchus cum operculo arcae, cu-

jus altitudo etiam in Codice sacro non

notatur, licet longitudo ejus & lati-

tudo (par videlicet arcae ipsi) ex sacris

litteris nota sit. Ita legitur in Gem. Hie-

rof. Schabbath fol. 2. 4. כל הכלים

שהיו במקדש נתנה התורה מידת ארכו

ורחבו ונתנה שיעור קומתן הוץ מן

הכפרת שניתנה התורה מידת אורכה

, ורחבה ולא נתנה שיעור קומת

Omni-

um vasorum, quae in sanctuario fuerunt,

quorum longitudo & latitudo in sacris litteris

tradita est, etiam altitudo vel crassitudo est

tradita, excepto operculo arcae, cujus lon-

gitudino quidem & latitudo in lege Moses ex-

pressa est, crassitudo nequaquam.

Judaei autem altitudinem lychnuchi

palmos octodecim complexam fuisse, la-

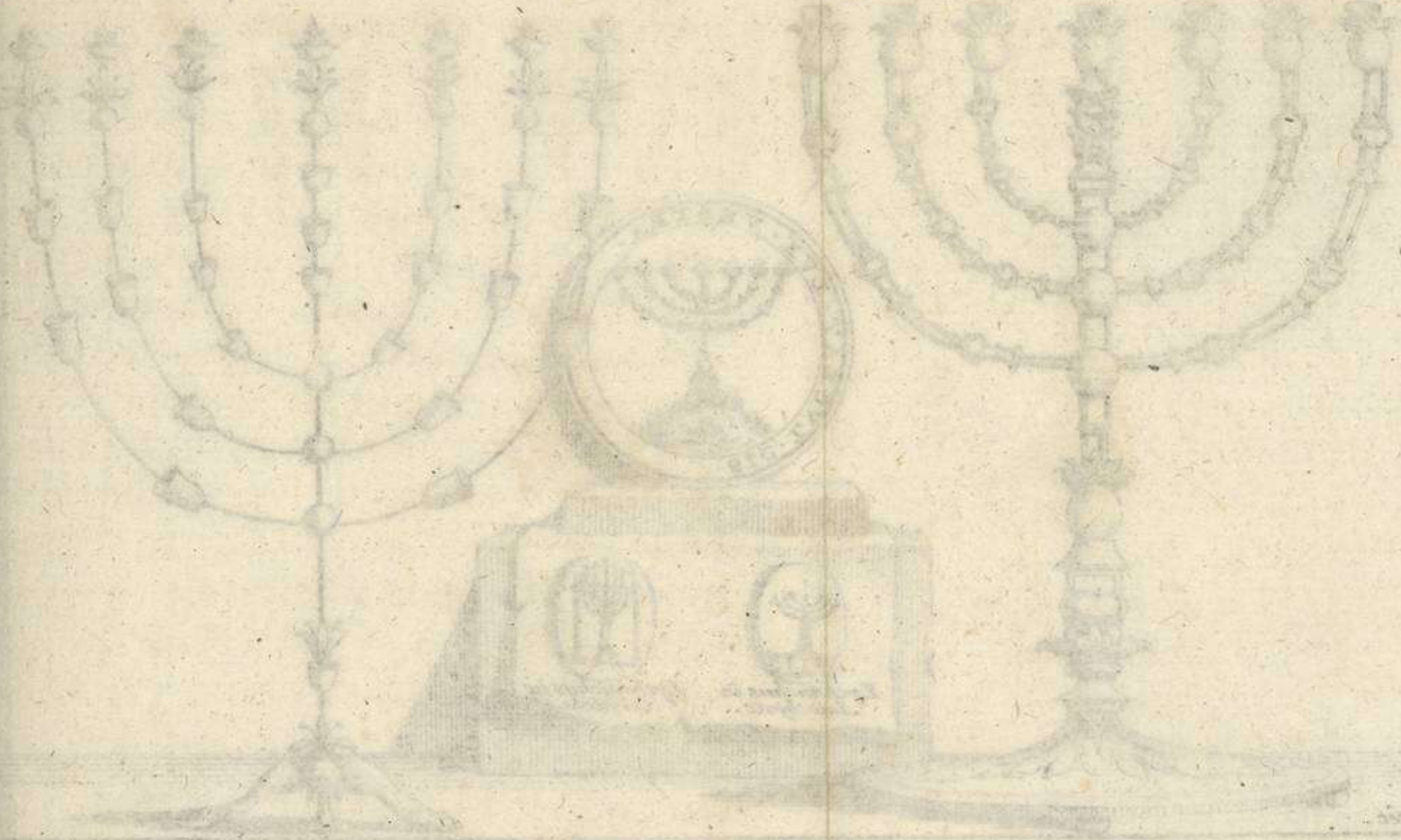
C

titu-

titudinem, id est, ab ramo primo ad se-
 ptimum fuisse palmorum duodecim. Ita
 autem in arcu Titi sculptus est, ut lati-
 tudo duos pedes contineat, altitudo fere
 tres; sic ut latitudo ad altitudinem se
 habeat uti 2 ad 3, id est 12 ad 18. Ve-
 rum, ut distinctius cognosci possit qua
 ratione hanc altitudinem digerant veteres
 Hebraei, ex corpore Talmudico non-
 nulla promemus quae in Gemara Mena-
 choth leguntur fol. 28. 2. unde Raschi
 sua hausit quae habet in commentario ad
 Exod. 25. 31. גובהה של מנורה י"ח
 טפחים הרגלים והפרח ג' טפחים
 וטפחים חלק וטפח שני נביע וכפתור
 ופרח וטפחים חלק וטפח כפתור ושני
 קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד
 אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של
 מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני
 קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד
 אילך נמשכין ועולין כנגד גובהה של
 מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני
 קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד
 אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של
 מנורה וטפחים חלק נשת"רו שם ג'
 טפחים

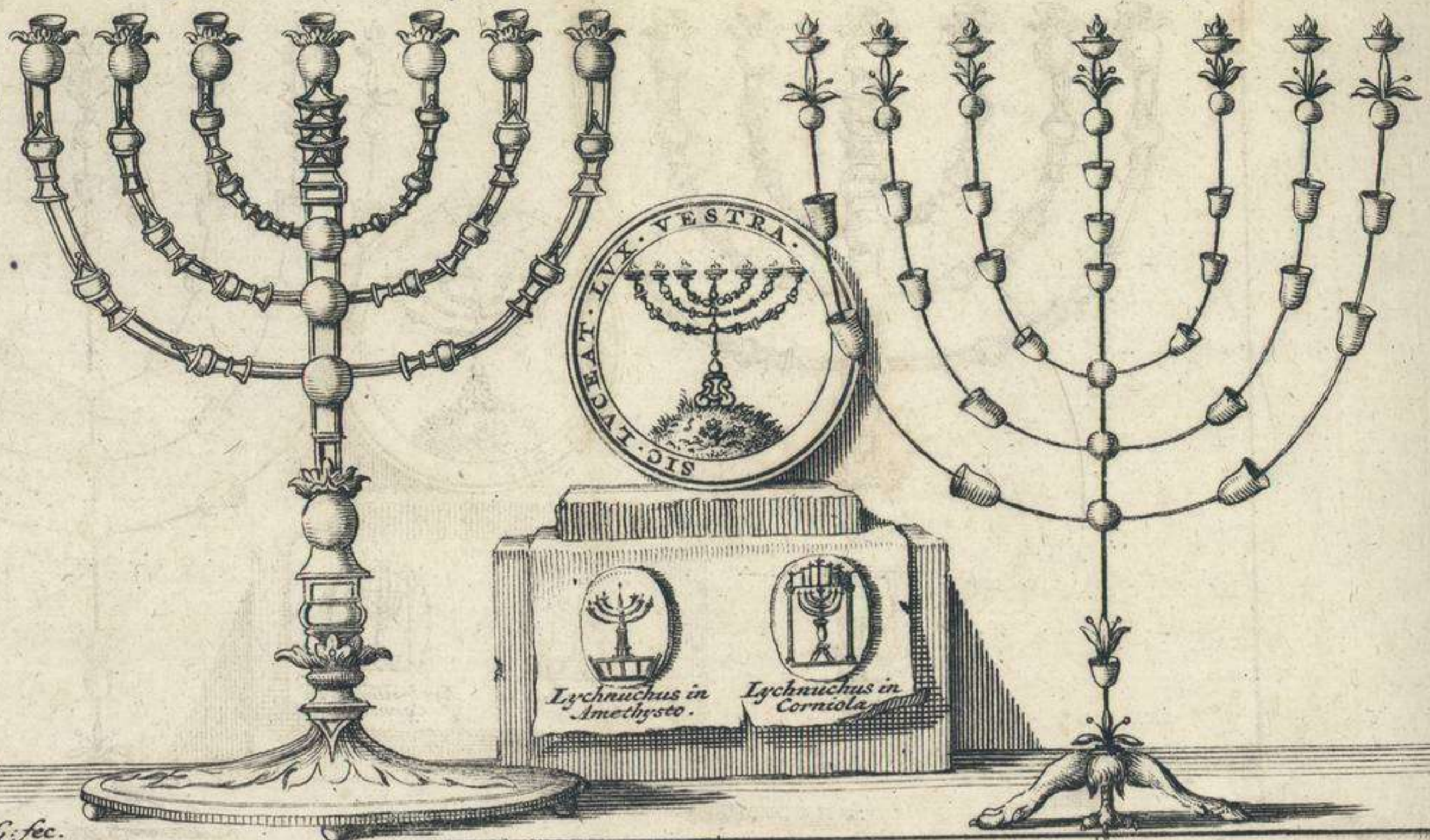
Forma de un candelabro de plata

Forma de un candelabro de plata

Forma Lychnuchi ex ספר יוסף דעה

Forma Lychnuchi ex באורי מהרן

P. G. fec.

שפחים שבהן ג' גביעין וכפתור ופרח

Altitudo lychnuchi erat 18 palmorum (qui hoc modo digeruntur) Pedes (quibus innitebatur) & flos (medii stipitis) faciunt 3 palmos: deinde spatium duorum palmorum erat laeve & sine ornamento alio: dein palmus in quo erant crater, malum & flos: dein duo palmi laeves: dein palmus, in quo spatium erant malum & rami duo hinc & inde ex eo egredientes surgentesque usque ad altitudinem summam ipsius lychnuchi. Dein palmus laevis, palmus in quo malum & alii rami duo assurgentes ad altitudinem lychnuchi, palmus laevis, palmus in quo malum & rami duo surgentes ad altitudinem lychnuchi. Dein duo palmi laeves, post quos relinquuntur tres palmi in quibus sunt crateres, malum & flos. Verum haec aptius in tabella oculis subjicientur, quam duplicem adjungimus, a Judaeis ipsis, uti ipsi mentem patrum suorum interpretati sunt, confectam. In illis quae attentione digna ducimus, uti formam craterum & pedis cui lychnuchus innititur quae longe aliter in una ac in altera conspiciuntur, postea significabimus ubi de iis agendum erit particulatim. Non desunt aliae imagines lychnuchi, in Synagogis

Judaeorum pictae ut ornamento sint parieti aut valvis armarii sacri. Duas expressas e gemmis Roma ad me transmisit Brenemannus noster, quarum altera carniola est & satis accurate lychnuchum sub tecto columnis fulto, (quasi in Tabernaculo Mosaico) exhibet, altera amethystus. Inventi sunt & lychni in sepulcris, in quibus hic lychnuchus facer depictus creditur, qualem ex Bellorio mox dabimus. Fabrettus in Inscriptionibus suis pag. 389. etiam talem lychnuchum in lapide sepulcrali exhibet, signum, uti opinatur, Judaei. Non repugno. Nec tamen affirmare ausim, ubicunque ejusmodi lychnuchus in sepulcris depictus conspicitur, signum Judaei esse. Possent esse signa Hypsistariorum, qui multa cum Judaeis communia habebant & τὸ πῦρ καὶ τὰ λύχνα τιμῶσι *ignem & lychnos venerabantur*, uti Gregorius Nazianzenus testatur in funebri patris sui laudatione: de quibus multa nuper erudite disseruit amicus noster certissimus Maturinus Veyssiere de la Croze in vindiciis veterum scriptorum pag. 157.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

*Crassitudo ramorum lychnuchi, qualis in arcu Titi cernitur, nimia. Lychnuchus Mosai-
cus an habuerit ramos adeo crassos. Fuerit-
ne auri massa solida. מקשה quid. Rami
appellantur קני cannæ, καλαμίσκοι & qui-
dem λεπτοί. Videntur fuisse intus cavi &
non admodum crassi. Quam ob rem scul-
ptor in arcu Titi ramos adeo crassos effinxe-
rit. Crassi hi rami lychnucho ligneo conve-
niunt, qualem Chasmonaei fecisse dicuntur
a R. Jose. E qua materia lychnuchum fa-
bricare liceat. Alii inter Judaeos crassos
quoque ejusmodi ramos lychnucho tribuunt:
quorum sententia minus probatur. Rami-
omnes ad eandem altitudinem assurgentes.*

Si, uti vulgo creditur, lychnuchus Mo-
saicus ex massa auri solida constiterit,
quae intus nulla parte spatium vacuum
admiserit, certe adeo crassi esse stipes &
rami nequaquam potuerunt, ac in ar-
cu Titi extant, quoniam plus auri in
eo fuisset, quam talentum, quum ta-
men talenti pondus non aequaverit Exod.
37. 24. Sed non est adeo certum מקשה

notare solidam ejusmodi massam, & Josephus certe lychnuchum factum fuisse *διάκενον* intus cavum disertis verbis notat. Sic ut *מקשה* credi possit intelligendum de auro quod non superinducitur ligno aut alii materiae uti erat aurum altaris & mensae ipsiusque arcae foederis, quod *ὄλον* (unde solum & solidum Latinorum ortum traxit) aurum est, sive *ὀλόχρυσον*. Ita & tubae duae argenteae Num. 10. 2. jubentur fieri ex argento *מקשה*, quae tamen intus esse cavae debuerunt: adeoque & stipes lychnuchi & rami ex auro *מקשה* esse potuerunt & tamen intus cavae. Adde & *קנים* *cannas* dici, quas notum est cavas esse.

At fuerint rami lychnuchi intus cavi, non est credibile adeo crassos ramos fuisse. *Cannas* *קנים* vocat Kimchi *הנדים הקנה* *שהם כדמות הקנה* *tenues bacillos, quia arundini similes*. Abenezra vocat hos ramos *עגולום ארוכים הלולים* *rotundos, oblongos & excavatos* *Καλαμίς* *Καλαμίς* nuncupat Philo in lib. *quis haeres rerum divin.* pag. 510. *δεδημιόργηται (ἱερὰ λυχνία) ἐξ καλαμίς κως ἔχουσα τρεῖς ἑκατέρωθεν, ἑβδόμη δὲ αὐτῆ μέση διακρίνουσα καὶ διαίρουσα τὰς τριάδας. Ita factus est lychnuchus*

nuchus sacer, ut tres tenues calamos habeat utrimque: ipse autem medius stipes discernat ac dividat triades ramorum. Josephus λεπίς vocat ramos illius lychnuchi quem in triumpho Titus circumtulit, & quidem καλαμίς, qui quoniam hic ipse est de quo agimus, & in arcu Titi non sunt rami λεπτοί sed crassi, dicendum est sculptorem sibi indulgisse, aut oculis potius spectatorum, qui ut distinctius singula ornamenta singulorum ramorum possent conspicere, ampliora illa finxit. Ita in Columna Trajani factum est, in cujus parte summa imagines multo majores sculptae sunt quam in ima, ut spectator humi stans suprema aequae ac infima visu possit adsequi. Nec enim rami adeo crassi λεπτοί dici possunt. Longus in Poemenicis lib. I. pag. 230. καλάμις λεπτός cera junctos memorat ad usum canentium: quales isti calami fuerint & usus docet & notum est. Falluntur ergo quotquot tum inter Judaeos tum Christianos ramos lychnuchi sacri adeo crassos fingunt ut λεπτῶν nomen iis non conveniat.

Crassi ejusmodi rami melius convenirent lychnucho ligneo quam aureo. Fuit, si R. Jose fit fides, lychnuchus ille ligneus,

gneus, vel ξυλολυχνῆχθ (ut verbo Alex-
 xidis utar) ille, quem Chasmonaei, pul-
 fis Syris, in Templo secundo dedicarunt.

Gemara Avoda Zara fol. 43. i. ר' יוסי
 בר יהודה אומר אף של עץ לא
 יעשה כדרך שעשו בית השמונאי R.

*Jose dixit etiam ex ligno non licere lychnu-
 chum facere similem lychnucho sacro, quo-
 niam ex ligno lychnuchum sacrum fecerunt
 Chasmonaei. Videlicet Antiochus rapue-
 rat lychnuchum aureum e Sancto & in
 Syriam detulerat 1 Chasm. i. 21. &c. καὶ
 ἔλαβε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυζῆν καὶ τὴν
 λυχνίαν ἃ φωτὸς καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐ-
 τῆς. Chasmonaei autem alia vasa eorum
 loco intulisse in Sanctum leguntur eo-
 dem libro 1 Macc. 4. 49. εἰσήνεγκαν τὴν
 λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον ἃ θυμιαμάτων
 (post haec aliena & imperita manus inse-
 ruit satis inepte καὶ ἃ ὀλοκαυμάτων, quasi
 altare holocaustorum ἐν Ναῶ, sive in ae-
 de sacra, fuisset, aut eo illatum, quod
 fieri nec potuit nec debuit) καὶ τὴν τρά-
 πεζαν εἰς τὸν Ναόν. Hic non dicitur e
 qua materia vasa haec constiterint. Ex
 inopia autem fecisse eos lychnuchum ex
 ligno innuunt satis ipsi scriptores Gema-
 rici, quoniam dicunt, postquam res eorum
 melius*

melius se habere inciperent, factum esse
lychnuchum ex argento, denique ex au-

העשירו עשאוֹם של כסף הזרו

זהב. Prolixe etiam
disputant Patres Talmudici in Gem. Me-
nachot fol. 28. f. 1. & 2. de materia e
qua lychnuchum sacrum construi fas est.

Concedunt, si aurum tanta copia non sup-
petat, licere ex argento, aere, ferro, stan-
no, vel plumbo lychnuchum conficere

תניא אין לו זהב מביא אף של כסף של
נחשת של ברזל ושל בדיל ושל

עופרת. Ex ligno, osse & vitro non li-
cere ibidem statuunt, nisi quod R. Jose
lychnuchum ligneum esse legitimum pro-
nunciet, quia nempe talem Chasmonaei
fabricarunt. Verum licet ex ligno con-
fectus fuerit lychnuchus ille Chasmonaeo-
rum, & illi crassiores rami, similes huic
nostro qui in arcu Titiano est, videantur
posse tribui, quum tamen ex iis quae di-
ximus constet aureum fuisse lychnu-
chum, capiente urbem Tito, & καλαμί-
κας appellent ramos ejus auctores idonei,
crassitudo ramorum isti causae, quam
mox edidimus, videtur adscribenda. Non
moramur alios inter Judaeos, qui ramos

¶ 5 quo-

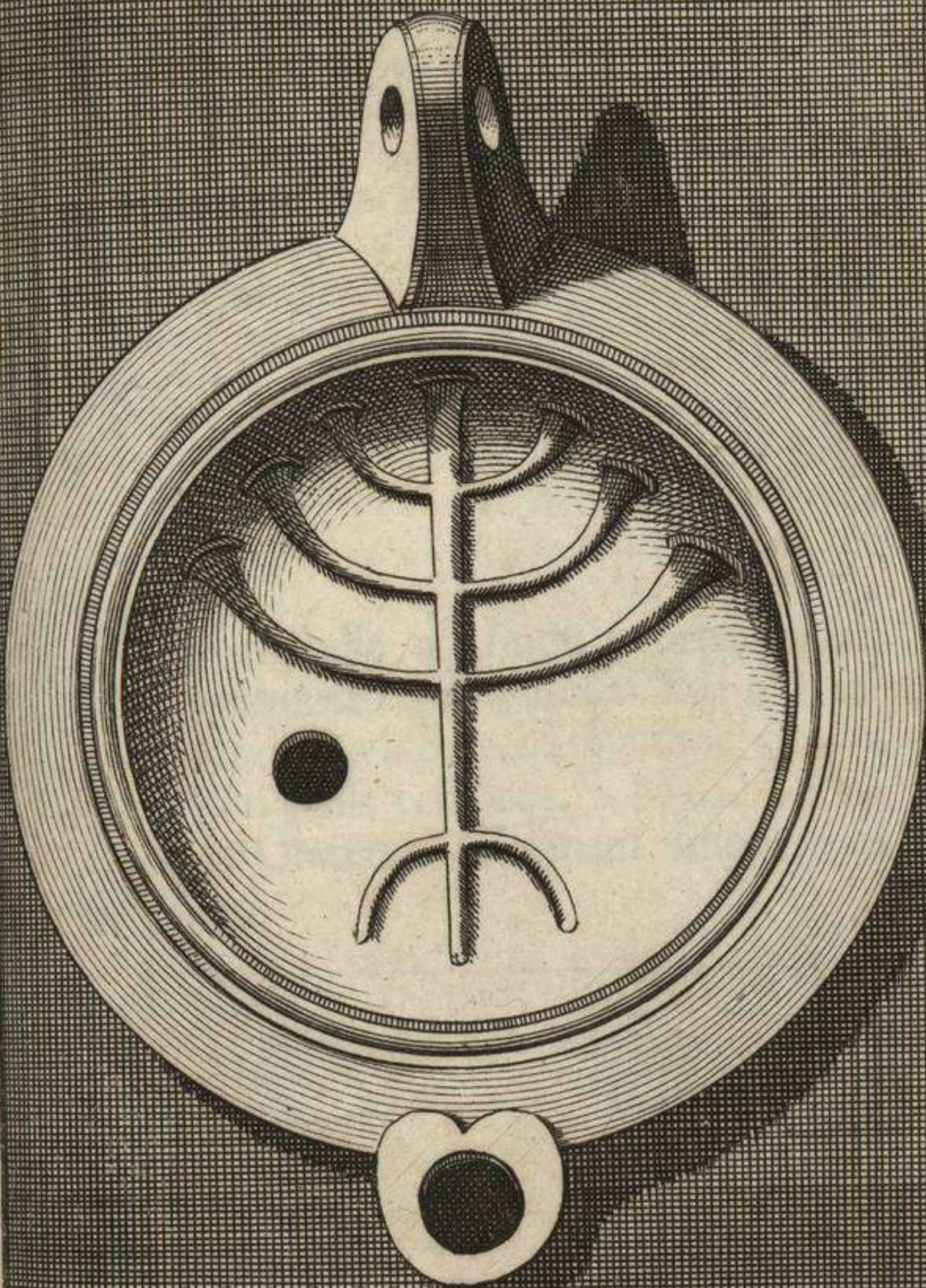
quoque lychnuchi adeo crassos fere fingunt (vide alteram imaginem lychnuchi in aes inscriptam capite III.) quoniam graves rationes mox allatae contra stant.

Denique observandum est ramos omnes ad parem altitudinem directos esse (confer quae supra pag. 35. e Talmude dedimus) sic ut unus lychnus non fuerit altior altero: secus ac nonnulli ramos hujus lychnuchi pingunt ita ut extremi fuerint omnium minime alti, quemadmodum videre est in lychnucho quem lucernae sepulcrali inscriptum Bellorius ita exhibet, ut tabella in aes incisa ostendit.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Numerus & forma ornamentorum lychnuchi. In arcu Titiano quatuor genera, orbes, mala, flores, crateres, a Josepho quoque agnita. Sacer Codex non nisi tria memorat. Numerus craterum certus ex sacris literis. Mala an 9, an vero II. Flores an 8 vel 9. Judaeorum sententia, ad examen revocata. Non omnia quae Judaei tradunt pro falsis, nec omnia pro veris, habenda. Distinguenda illa

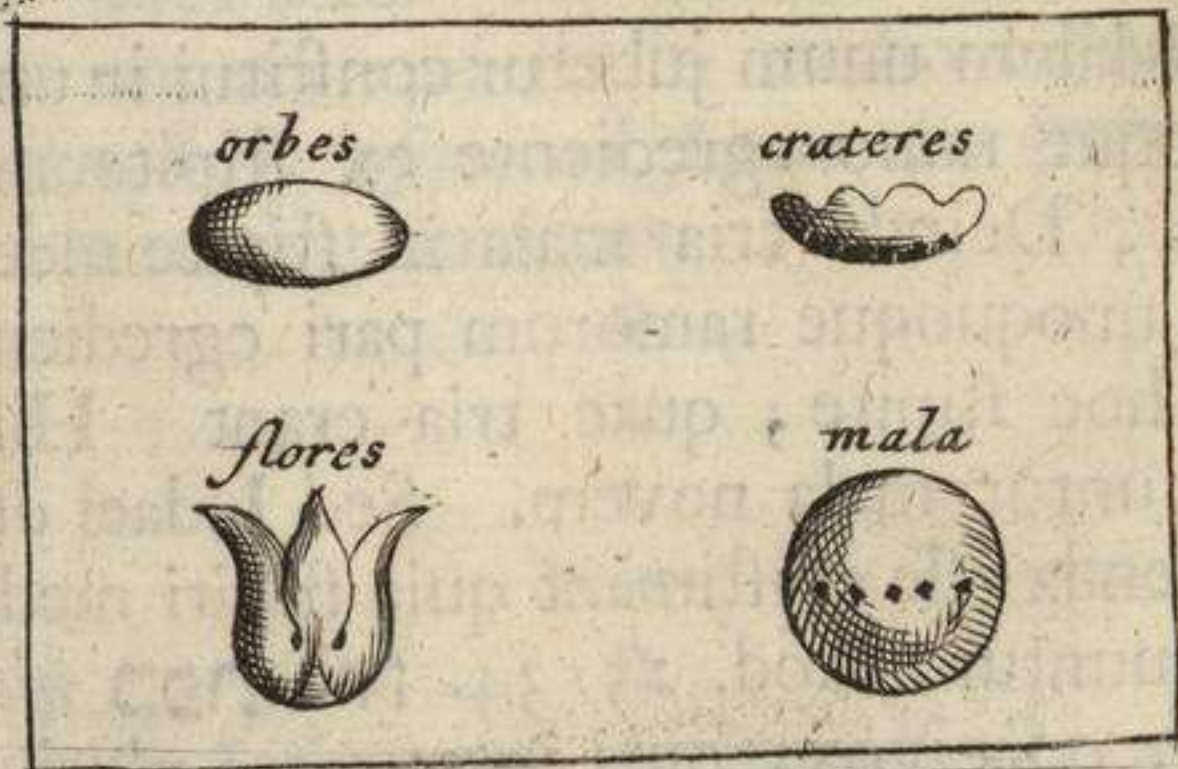

Forma Lychnuchi
in Lucerna Sepulcrali

illa quae Hebraei veteres narrant veluti hi-
 storica a majoribus accepta ab iis quae ipsi
 argumentando colligunt latere in verbis Sa-
 cri Codicis. Forma craterum quae. נביים
 num pocula alta & operculis tecta. Scala,
 genus poculi. Pilei sacerdotum non dicti
 מנביות ab insigni altitudine. משוקרים quid.
 Loci 5 in Sacro Codice, in quibus notatur
 incertum esse quorsum vox aliqua referri
 debeat, ad antecedentia an consequentia. Po-
 cula Alexandrina celebrata. Baucale quid.
 Κιλόριον Aegyptiacum. Mala quae. Flores,
 an lilia.

Qui attendit ad singula ornamenta,
 lychnuchi quem arcus Titi reprae-
 sentat, videbit ad quatuor genera
 illa referri posse 1. Orbes. 2. Mala. 3. Flo-
 res. 4. Crateres. Formam singulorum
 subjungo

44 DE SPOLIIS TEMPLI

Josephus lib. III. Antiq. cap. 7. etiam quatuor recenset ejusmodi ornamenta. Περὶ ποίηται δὲ σφαίρια καὶ κρίνα σὺν ῥοάχοις καὶ κρατηρίδιοις, ἑβδομήκοντα δὲ πάντα. Vetus interpres ita reddit, *Fecit autem & sphaerulas & lilia cum calamis & scyphis, erantque haec omnia septuaginta.* Ποίσα calamos reddit pro malis. In Sacro Codice non nisi tria ejusmodi recensentur, mala, flores & crateres. Quantum vero ad numerum eorum attinet Exod. 25. 33. de crateribus legitur, tres esse debuisse in unoquoque ramo egrediente ex stipite medio, & in ipso stipite medio quatuor, adeoque certus est craterum numerus

$$\begin{array}{r} 18 \\ 4 \\ \hline 22. \end{array}$$

Malum unum jubetur constitui in unoquoque ramo egrediente ex stipite medio. Deinde tria mala in stipite medio sub unoquoque ramorum pari egrediente ex hoc stipite, quae tria erant. Hinc nascuntur mala novem. Sed Judaei duo addenda esse existimant quia stipiti medio tribuuntur Exod. 25. 34. כפתוריה *mala ejus*, quae vox, quia in numero plurium est,

est, minimum duo notat: quamvis alii putent illa כפתורים non esse distincta a כפתורים quae commate 35 jubentur poni sub unoquoque ramorum pari. Adeoque secundum Judaeos numerus erit maiorum

6

3

2

11

Flos unus erat in unoquoque ramo, atque adeo sex. Exod. 25. 33. In stipite medio leguntur fuisse פרחים *flores*, commate 34. Ergo sane aliqui flores illic constitui debent: quot numero incertum est. Quia vox in plurali numero scripta est, non pauciores fuere duobus. Inde nascuntur flores octo. His quidam addunt florem unum, qui stipiti medio tribuitur Num. 8. 4. *usque ad florem ejus* פרהה. Unde resultat numerus

6

2

1

9

Ipsa Judaeorum verba adscribo, quibus

bus demonstrare fatagunt illum esse numerum craterum, malorum & florum, quem indicavi. Ita legitur in Gemara Menachoth fol. 28. 2. ונמצאו גביעים כ' ושנים כפתורים אחד עשר פרחים תשעה גביעים מעכבין זה את זה כפתורין מעכבין זה את זה פרחים מעכבין זה את זה גביעין כפתורים ופרחים מעכבין זה את זה בשלמא גביעים עשרים ושנים דכתיב ובמנורה ד' גביעים וגו' וכתיב ג' גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח וגו' ד' ותסני סר דקנים הא עשרין ותרתין כפתורין נמי אחד עשר כפתורים תרי וששה דקני' וכפת' וכפתו' וכפת' הא חדי סר אלא פרחים תשעה מנלן פרחים תרי וששה דקנים תמני' הו' אמר ר' שלמן כתיב עד ידכה ועד פרחיה, *Deprehenduntur esse crateres 22, mala 11, flores 9. Craterum unus si desit, reliquos facit illegitimos. Malorum unum si desit, reliqua facit illegitima. Florum unus si desit reliquos facit illegitimos. Quid? quod si vel craterum, malorum, vel florum unum desit, reliqua reddat ille-*

illegitima. Verum, dicet aliquis, concedo tibi de numero craterum, eos esse 22, quia scriptum est Exod. 25. 34. In ipso lychnucho (id est, medio stipite qui כנורה appellatur) quatuor sunt crateres, & commate praecedenti tres crateres in unoquoque ramo, malum & flos: nam quatuor & 18 faciunt 22. De malis quoque largior ea esse undecim quia scriptum est Exod. 25. 34. in lychnucho, (id est medio stipite) esse mala כפתרים quod ad minimum duo notat, & unum in singulis ramis Exod. 25. 33. & dein commate 35 ter vox כפתור mali legitur, quae mala essent in medio stipite sub ramis inde prodeuntibus: atqui ea efficiunt undecim. Sed flores esse novem unde colligitur? scilicet פרחים flores tribuuntur stipiti medio Exod. 25. 34, quo ad minimum debent duo intelligi, & commate praecedenti singulis sex ramis tribuitur flos. Adeoque haec octo efficiunt. Novus flos, uti R. Schalman dicit, commemoratur Numer. 8. 4. usque ad florem ejus opus erit mikscha.

De numero ipso dubitari posset an revera tot fuerint, si recesserimus a numero craterum in Sacro Codice definito, de quo dubium non est: quoniam in arcu nostro ramis sex a stipite egredientibus
plura

plura tribuuntur ornamenta ac Patres Talmudici volunt: nec enim tres duntaxat crateres in unoquoque ramo sed & poma & flores conspiciuntur. Haec quidem cur ita voluerit sculptor multiplicare, & ramos hac parte stipiti similes reddere, rationem expiscari nullam queo, nisi quod in archetypo ita viderit. Praeterea plura fuisse poma & flores quam Talmudici tradunt, suspicari licet ex Josepho qui LXX numero partes fuisse lychnuchi scribit Antiq. III. 9. Non solemus quidem ea quae de forma vasorum sacrorum ab antiquissimis Hebraeorum doctoribus memoriae sunt prodita falsi arguere aut negligere, si nec Sacro Codici nec rationi adversantur: & fidem, quam historicam dicimus, iis non negamus, quando ostendi non potest illos errasse. Distinguendum tamen arbitramur inter ea quae testantur fide majorum, a patribus & avis per manus tradita, & inter ea quae ipsi per modum argumentationis aut sequelae eliciunt ex verbis Legis divinae. In illis non repugno quo minus pro veris habeantur, quae falsi argui nequeunt: in his disquirere oportet quo jure ex Codice Sacro rem ita se habuisse colligant. Quidni enim nobis

nobis liceat ad examen revocare Judaicas legum Dei interpretationes & dispicere an vim vocum atque modorum loquendi assecuti & recte sint interpretati. Inter haec si retulero quae de numero florum in lychnucho Gemarici scribunt, non dubito quin habiturus sim qui mecum sentient. Mihi certe non fit verosimile ex illis verbis Dei quae laudant posse effici numerum malorum illum fuisse, quem ipsi secundum suam argumentandi consuetudinem fuisse ex iis se posse elicere autumant.

Ad formam quod attinet singulorum horum vasorum, exceptis $\zeta\phi\alpha\iota\rho\iota\sigma\iota\varsigma$ de quibus nihil nisi ex Josepho constat & arcu Titiano, ita describitur a Maimonide in hilcoth beth habbechira cap. 111. §. IX:

הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריאה
שפיהן רחב ושוליהן קצר והכפתורים
כמין תיפוחי כרותיים שהן ארוכין מעט
כביצה ששני ראשיה כרין והפרחים כמו
פרחי העמודים שהן כמין קערה ושפתה
כפולה לחוץ *Crateres similes erant pocu-*

*lis Alexandrinis, quod os esset latum &
fundus angustus. Mala erant similia malis*

D

Cre-

Creteſibus quae oblonga ſunt inſtar ovi & ab utraque extremitate lata. Flores erant uti flores columnarum, lanci ſimiles cuius labia foras convoluta ſunt. Haec fere ex Talmude deſcripta ſunt, in Gemara Menachoth fol. 28. 2. וַנְּבִיעִין לְמַה הֵן דּוֹמִין כַּמִּין כּוֹסוֹת אֶלְכַסְנֵרִים כַּפְתּוֹרִים לְמַה הֵן דּוֹמִין כַּמִּין תְּפוּחֵי הַכֶּרֶתִים פְּרָחִים לְמַה הֵן דּוֹמִין כַּמִּין פְּרָחֵי הָעֲמוּדִים. Cui rei ſimiles erant crateres? Poculis Alexandrinis. Cui rei ſimilia erant mala? Malis Creteſibus. Flores cui rei? floribus qui in columnis conſpiciuntur. De ſingulis aliqua notabimus.

Crateres נְבִיעִים appellantur, cui voci hanc vim ſubjectam eſſe volunt Judaei, ut altum quid & elatum notet. Non refragor. Voces cognatae גִּבְעָה collis, גִּבְעָה extollere, & aliae, eo nos ducunt. Nec tamen exiſtimem neceſſario de inſigni aliqua altitudine hic cogitandum eſſe. Modica altitudo, qualis eſt collium, ſufficit ut aliquid a גִּבְעָה dici poſſit. In lychnucho certe noſtro quem arcus Titi habet nihil conſpicitur, quod craterum nomen gerere aptum eſt, praeter ea pocula quae modo recta modo inverſa ſculpta cernimus

mus

HIEROSOLYMITANI. § I

mus supra & infra mala tum in trunco tum ramis lychnuchi. Id genus poculi nos *een schaal* dicimus; meminitque hujus vocis Paulus Warnefridi filius, vulgo dictus Diaconus, lib. 1. de gestis Longobardorum cap. 27. *In eo praelio Alboin Cunimundum occidit, caputque illius sublatum ad bibendum ex eo poculum fecit quod genus poculi apud eos scala dicitur, lingua vero Latina patera vocitatur.* Nec video quid obstet quo minus credamus crateres lychnuchi hanc formam habuisse. Crater ejusmodi inversus collem omnino refert; sic ut non sit necessarium collis formam quaerere in operculis poculorum Alexandrinorum, sive βαυκαλίων, ut Judaei videntur fecisse. Nihil cogit majorem iis altitudinem aut profunditatem tribuere; licet Judaei & his, & pileis sacerdotum, qui & ipsi מַגְבָּעוֹת dicuntur a גָּבַע, insignem tribuere soleant altitudinem, quos non sequor ob rationem modo allatam. Veteres interpretes Graeci etiam varie reddiderunt, ζυφον, φιάλην, κόνδυ.

Si constaret quae vis subjecta sit voci מְשֻׁקְרִים, & an referenda sit ad גְּבִיעִים, hinc aliqua ad illustrationem formae craterum peti possent. Sed Judaei incertum

52 DE SPOLIIS TEMPLI
 arbitrantur, debeatne hoc ad praecedentia an ad sequentia reduci, uti videre est in Gemara Hierosolymitana Avoda Zara fol. 41. 4. ubi inter 5 locos Sacri Codicis qui כרע non habent, hunc quoque recensent. Horum locorum indicia sunt voces quinque שאת ארור מחר משוקדים וקם secundum seriem qua occurrunt in Pentateucho. Primus est, qui ibi memoratur Gen. 4. 7. הלווא אם תטיב שאת nonne si bene feceris, condonatio? ubi incertum est an שאת debeat ita jungi in constructione vocibus antecedentibus, an vero debeat sequentibus adjungi, ut sensus sit poenam feres si male feceris. Alter est Gen. 49. 7. עקרו שור ארור avulserunt bovem maledicti, ubi incertum est an non ארור debeat referri ad sequentia, maledicta est ira eorum. Tertius Exod. 17. 9. הלחם מחר בעמלק pugna cum Amaleco cras, ubi illud cras jungi posset sequentibus, cras stabo in vertice collis. Quartus est hic ipse locus agens de lychnuchi crateribus, de quibus ambigitur debeatne ita legi במנורה ארבעה גביעים משוקדים in lychnucho erunt quatuor crateres amygdalati, an vero כפתוריה ופרחיה משוקדים amygdalata mala ejus & flores Exod. 25.

34. Quintus locus est Deut. 31. 16. ubi incerta dicitur esse constructio vocis **וקם** debeatne jungi praecedentibus **הנך שוכב** **וקם** **עם אבותיך** *ecce tu cubabis cum patribus tuis & resurges*, an vero sequentibus **וקם** *& surget* populus hic & scortabitur. De ultimo loco observa etiam R. Gamalielem, ut videre est in Sanhedrin initio capitis *chelek*, demonstrare conatum ex eo resurrectionem mortuorum quia Mosi dicitur **וקם** *& resurges*: adeoque junxisse illud **וקם** cum antecedentibus. Quod vehementer mirabuntur nonnulli, quoniam accentus athnach in voce praecedenti **אבותיך** videtur suadere contrarium. Sic quoque in loco tertio supra laudato **עמלק** habet athnach & **גביעים** in loco quarto. Ipsi tamen fatentur Talmudici incertam esse harum vocum constructionem, nec liquere quo debeant referri; licet mihi dubium non sit quin **משוקדים** debeat jungi cum **גביעים** quia commate 33 ejusdem capitis non potest nisi ad **גביעים** referri. Cur ergo commate sequenti referretur alio? Graeci **משוקדים** reddunt *ἐκτετυπωμένους καρυσίους*, vel *ἐξημυγδαλωμένους* *incisos forma amygdali, vel nucis*, ita ut partes in-

cifae amygdalum referant: καρυίνην enim nonnulli, quod alii αμυγδαλίνην, vertunt, uti observavit Chrysoftomus ad Jerem. i. 11. Theodoretus quoque ibidem τρω λρω, ράεδον καρυίνην ἢ κατὰ τὸ Σύρον καὶ τὸ Ἑβραϊὸν αμυγδαλίνην. Sic Philo virgam Aaronis κάρυα protulisse scribit lib. 111. de vita Mosis.

Quod attinet ad pocula Alexandrina, formam satis describunt Judaei. Meminerunt etiam scriptores alii, apud quos frequens mentio vitrorum Aegyptiacorum. Martialis

*Quum tibi Niliacus portet crystalla ca-
taplus.*

Βαυκαλία, τὸ κλεοπάτρας memorantur etiam. Nos quoque *baucale* appellamus ejusmodi poculum, *een bocaal*. *Bauca* legitur apud Anastasium in vitis Pontificum, unde *baucale*. Glossae. Βαύκη, hoc viniferum. Βόκκολα, εἶδος ἀγγείας. Acron ad Horat. 11. 7. *Ciboria Alexandrina* quae habent similia colocasis folia, in quorum similitudinem facta pocula eodem nomine appellantur. Hesychius, Κισώριον Ἀιγύπτιον ὄνομα.

Mala כפתורים videntur quibusdam esse mala Punica, ρόλαι. Figura horum expres-

expressa cernitur in nummis in quibus est imago Minervae victricis quae dextra habet *ρῶϊαν*, sinistra galeam. Vide Suidam ad vocem *Νίκη*. *Σφαιρωτῆρας* reddunt Graeci.

Flores, *פרחים*, *κρίνα* ταῖς ὁ, uti & *שושנים* *lilia* Targumistae, & *ἀνθη* Symmacho, videntur nonnullis flores malorum Punicorum fuisse, sive balauftia, quorum imagines in Nummis Rhodiorum conspici viri docti existimant qua de re vide Spanhemii, viri illustris, opus egregium de Nummis. Aliis quoque lychnis tribuitur *פרח* flos in Misna Oholoth c. ix. 8. quo nomine suprema pars lychni extrorsum voluta intelligitur. Qui lilia intelligunt, nituntur voce *κρίνων*. At illa quovis flores significare apta est, quod ad Matth. 6. 28. jam ad Interpretibus adnotatum est: hinc Ps. 35. 1. pro *חבצלת* *κρίνον* quoque habent Graeci.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

De basi lychnuchi disputatur. Num referat gradus ante lychnuchum locatos. Num *נר.*

D 4

Pars

Pars inferior lychnuchi an non a sacrilegis ablata. Basis quae in arcu Titiano cernitur non videtur in templo fuisse. Potuit pegma esse sustinens lychnuchum. Sculptor non exhibuit accurate lychnuchum Aquilarum simulacra, lusus sculptoris. Judaei abhorrebant imagines animalium. Alienissimi, stante Templo secundo, ab omni idololatria. Monstra marina non fuere in lychnucho sacro. Modis diversis illa picta a veteribus. Conjectura de causa quamobrem haec monstra hoc loco sculptor finxerit. Alae monstrorum. Alarum varia genera ad certas classes relata.

Judaei tradunt tribus pedibus nixum fuisse lychnuchum : sed nihil simile in arcu Titiano. Meminerunt quidem graduum collocatorum ante lychnuchum, per quos adscenderet sacerdos lychnuchum concinnaturus : sed illi tres erant, non duo : nec illis lychnuchus insistebat, verum erant ante ipsum. Est tamen ירך lychnuchi, sive basis, quam ita describunt, ut videatur posse haberi pro eo, quod in arcu Titi conspicitur. Abarbanel scribit in comm. ad Pentateuch. ירך הוא הרגל של מנורה של מטה העשוי כמין Ferech est pes

pes lychnuchi factus instar cistae, cui insistit lychnuchus. Sed in Gemara Menachot tres pedes memorant, quibus lychnuchus nititur: ergo forma arcae huc nil facit. Alii itaque hanc formam arcae concipiunt supra pedes tres. Ita Raschi ירך הוּמָה הרגל של כטה העשוי כמין תיבה Ferech est pes inferior lychnuchi factus ad formam arcae & tres pedes alii inde egrediuntur. Idem ad Num. 8. 3. scribit esse etiam in lychnuchis argenteis principum כספה מנורת כסף istiusmodi ירך supra pedes, vel שידה cistae speciem. Nos quoque in usu quotidiano habemus candelabra quae in medio stipitis vel in parte inferiore habent fere ejusmodi ירך quale describit Raschi.

Dici posset, quia lychnuchus ex auro constabat, partem ejus aliquam, basin videlicet, a Joanne ablatam, & aliam substitutam qualis in arcu Titi conspicitur, (si imagines excipias a sculptore Romano profectas) quum vasis templi aureis manus sacrilegas injiceret. Josephus rem narrat lib. vi. de bell. Judaico cap. 16.

Πολλὰ μὲν ἐκ τῶν ἀναθημάτων κατεχώνευσεν ὁ Ναῦς· πολλὰ δὲ τῶν πρὸς τὰς λειτουργίας ἀ-

ναυκαίων (κεύη, κρατήρας τε καὶ πίνακας καὶ τραπέζας. *Multa ex anathematibus in Templo dedicatis sustulit, & multa vasa ad cultum Dei necessaria, crateras, lances & mensas.* Verum, dicet aliquis, si lychnuchum mutilasset, id non praeteriisset silentio Josephus. Quis id affirmare aufit? Certe, uti altare aureum a Tito inventum non fuit in Sancto, quod tamen ibi fuit, & esse debuit, nec id conspicitur in arcu Titi cum mensa & lychnucho, ita potuit pars lychnuchi ex Sancto fuisse ablata antequam eo Titus potiretur. Sed quid his immoramur? Plures causae esse potuerunt quamobrem sacrilegi illi manus suas ab hoc vase Sancti, imo templi totius, pretiosissimo, abstinere non voluerint, & fieri vix potest ut ex iis una certa causa eligatur, quoniam vetera monumenta silent.

Mea certe sententia, quod in arcu nostro conspicitur infimo loco & pro basi lychnuchi posset haberi, non videtur pars censenda lychnuchi sacri aut in Templo Hierosolymitano unquam fuisse. Quum Deus Mosen iussit lychnuchum totum aureum conficere, non fuisse molem auream adeo ingentem & auri collati ratio (quo-

(quoniam lychnuchus & omnia vasa ad eum spectantia talenti pondus modo aequarunt) & alia suadent. Quod si pegma illud esse dicamus, cui superimpositus fuit lychnuchus dum in triumpho ferebatur, & reliqua, sursum oculos tollendo, credamus lychnuchum ipsum esse, quid fiet de proportione, inter latitudinem & altitudinem? quid de fulcro aut pedibus quibus corpus adeo in latum expansum nisi debuit? an credibile est fulcrum adeo exiguum destinatum fuisse tantae moli sustinendae, quae ad minimum contactum sacerdotis lychnos parantis in periculo corruendi fuisset? Vix mihi tempero, quin errasse sculptorem non dubitanter affirmem, illumque videri contentum fuisse si aliquo modo exhibuerit lychnuchum & partes quasdam ut erant sculpsit, alias secus. Uti enim nec tot mala nec tot crateres exhibet in stipite medio, quot Deus ipse in eo fabricari iussit, quotque sine dubio etiam in lychnucho Templi secundi a Tito diruti fuerunt (nec enim ratio dari potest, quamobrem voluissent ii qui lychnuchum fabricarunt a numero malorum a Deo iussu recedere) ita in aliis ingenio suo indulgere potuit. Qua
propter

propter nec hoc solo monumento niti aliquem volo, ut ea quae hic videt revera in vasis sacris hic exhibitis fuisse sibi persuadeat; sed si aliqua hic conspiciantur quae aut ratio doceat, aut Josephi aliorumque Hebraeorum auctoritas, in istis vasis locum habuisse, hi quidem lucem hinc accipiant, & nobis ipsis argumentum disquisitionis praebatur quatenus vera forma vasorum sacrorum videatur in hoc eximio monumento Romano expressa.

Sculptoris quoque lusus est, si quid judico, par aquilarum basi insculptum, qui ornamenta haec fore lychnucho existimavit. In Romanorum monumentis saepe duas aquilas conspici, orientis & occidentis Romanis subjecti indicia, notum est. Josephus lib. III. de bello capite 5 scribit aquilam esse τὴν ἰγεμονίας τεκμήριον Romanis. Judaeos certe non est credibile aquilarum imagines ferre voluisse in aede Sancta, & illo vase, cujus fabricam adeo accurate Deus Mosis descripserat, nulla facta aquilarum mentione aliarumve belluarum quae hic conspiciuntur. Nam aquilae in labris Salomonicis, non erant in aede sacra, & a Deo erant jussae aut ejus instinctu factae & ideo probatae. Cherubini etiam a Deo jussi e-

rant

rant confici, nec similes ulli animali creato. Aquilam ne imponi quidem portae magnae ab Herode permiserunt Judaei, teste Josepho. Verba sunt lib. xvii. Αρχαιολογ. c. 8. Ἦν γὰρ τῷ Ἡρώδῃ τινῶν πραγματευθέντα παρὰ τὸ νόμον, ἃ δὴ ἐπέκάλαν οἱ περὶ τὸ Ἰέρωσιν καὶ Μαθθίαν· κατεσκευάκει δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς πυλῶν^Θ μεγάλης τῆς ναῶς ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτέλης αἰτὸν χρύσειον μέγαν· κωλύει δὲ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀναστάσεις ἐπινοεῖν καὶ τινῶν ζώων ἀναθέσεις ἐπιτηδεύεσθαι τοῖς βίβιν κατ' αὐτὸν προηρημύνοισι, ὡς τε ἐκέλευον οἱ σοφισταὶ τὸ αἰετὸν κατασπᾶν. *Fecerat enim Herodes aliqua quae vitio ipsi vertebant illi qui cum Juda & Matthia erant. Dedicaverat enim aquilam magnam auream & pretiosam supra portam magnam Templi. Quumque lex nostra eos qui vitam suam secundum illam instituere student vetet erigere imagines aut animantium effigies, discipulos illos doctores instigarunt ut aquilam detraberent. Idem lib. i. de bell. Jud. cap. ult. ubi factum hoc narrat addit, ἀθέμιτον γὰρ εἶναι κατὰ τὸν ναὸν ἢ εἰκόνας ἢ προτομαὶς ἢ ζῶας τινὸς ἐπώνυμον ἔργον εἶναι. Nefas esse, si in aede sacra imagines, vultus aut simulacra*
anima

animalis cujusdam existerent. Haec verba erant doctorum. Illic dixerant l. xvii. nempe Ant. c. 8. interdictum esse εικόνων ἀναστάσεις ἐπινοεῖν, *erigere imagines, vel erectionem imaginum comminisci* (ἢ πυργὸς ἐπινοήσαντας apud Eusebium in Onomastico apud vocem Βαβὲλ reddit Hieronymus *qui aedificaverunt turrim*) aut τινῶν ζώων ἀναθέσεις ἐπιτηδεύεσθαι. Quae manifesto ostendunt, non licuisse aquilarum in Sancto imagines tolerare.

Quid? quod adeo abhorrerent ab omni specie cultus imaginum, ut tropaea ipsa, in theatro Hierosolymitano ab rege Herode erecta in honorem Caesaris, suspicarentur nescio quid sub armis reconditum habere, & εἰκόνας εἶναι τοῖς ὀπλοῖς περιειλημμένας, *imagines armis vestitas*, quum tamen meri essent stipites; & voluerint ea reteggi, ne viderentur vestitas imagines in urbem recepisse. Rem narrat Josephus Antiquitatum lib. xv. cap. ii. Petronio se mactandos obtulerunt potius quam imagines Caesaris inferri Hierosolymis sinerent. Josephus Antiq. xviii. ii. Pilatus quum nocte intempesta operas Caesares imagines insciis Judaeis Hierosolymis intulisset, coactus fuit eas auferre.

ferre. Vide Josephum de bell. Judaico lib. 11. c. 8. Idem quum non in Templo sed in Regia Herodis, quae simul erat *οἰκία ἐπιστρόπων* in qua Pilatus uti procurator Judaeae degebat, auratos clypeos dedicasset nulla imagine insignes nec quicquam habentes Legi divinae contrarium, solum nomen dedicantis & cui dedicati essent continentes, commota plebs petiit eos tolli: quod quum Pilatus recusaret, Tiberii Imperatoris jussu facere coactus est. Rem narrat Rex Agrippa in epistola ad Cajum, quae extat apud Philonem legatione ad Cajum, pag. 1033. & 1034. qui & testatur in Templo nullam esse effigiem, aut in occulto aut in propatulo *ἰδέν ἐσιν ἀφίδρυμα ἕτε φανερόν ἕτε ἀφανές*. Unde clarum est aquilas & monstra marina nulla lychnucho insculpta fuisse. Quomodo rex Agrippa pro gente Judaica intercesserit, ne statua Caji Hierosolymis poneretur, legere est in eadem Philonis legatione ad Cajum & Josephi Antiq. l. xviii. cap. 15. Quid? quod ipsum Salomonem in eo peccasse censeat Josephus Antiquitatum libro viii, capite 2, quod boves aereos labro suo sive mari supposuerit: *ἰδὲ γὰρ*, inquit, *αὐτὰ*

αὐτὰ ποιεῖν ἕσιον. Ego quidem heic cum Josepho non facio: nec enim videtur Deus, si Salomon imagines boum contra Dei legem in atrio Templi locasset; hanc aedem sibi ut gratam sedem agnitus fuisse & probaturus operam a Salomone in ea constituenda atque adornanda positam. Vide 1 Reg. 8. 10. & 9. 3. adde 2 Chron. 7. 1. Sed licet erraverit hac in re Josephus, discimus tamen quam alieno fuerint Judaei qui stante Templo secundo vixerunt ab idololatria animo, quippe qui sine offensa Numinis imagines boum in atrio constitui non posse crederent. Idem lib. 111. Antiq. 5. varias res pictas in velis tabernaculi narrat, exceptis ζώοις, & ibidem, πλὴν ζώων μορφῆς *exceptis animalibus*. Verum, dicet aliquis, Cherubini ipsi ζῶα Josepho dicuntur. Fateor: sed ipse addit ζῶα fuisse nullis cognitae ζωοῖς similia, quod de aquilis certe dici nequit. Quae quum ita se habeant, credat qui volet, has imagines quas lychnuachus arcus Titiani oculis offert, ab Judaeis ipsis lychnucho impressas fuisse: ego non adducar ut credam.

Non magis mihi laborandum censeo, ut ostendam monstrā illa marina, caudis & alis

alis instructa operis Romani esse, non Judaici. Qui aliqua monumenta veteris aevi ante oculos habuerunt, viderunt animalia his similia. In Claudii Menetreti opere, quo symbolicam Dianae Ephesiae statuam illustravit, Romae edito anno 1688, est pag. 57. icuncula Dianae duplex in cuius parte adversa monstrum huic simile conspicitur. In columna Trajani, pag. 31, 42, 72. & 76 edit. Bartoli, etiam haud multum diversa animalia conspiciuntur. Capita modo equina, modo vitulina, modo alia pro arbitrio iis tribuuntur. Vide Bellorii lucernas sepulcrales tab. 1. fig. 4. Ipsum illud monstrum cui Andromeda fuit exposita (quod ante urbem Palaestinae Joppen in insula Paria contigisse quidam veterum memoriae prodiderunt: unde suspicari aliquis posset, ut repraesentaret memoriam victoriae de Syris Palaestinis, id est, Judaeis, reportatae, haec animalia hic sculpta fuisse) in nummo Trajani ita fere pingitur.

Alas saepe addiderunt veteres hippocampis & similibus monstris marinis, quod & ipsum heic videre est. Quod ad earum spectat magnitudinem, non est quod conqueramur nimis exiguas illas appictas

E

esse

esse quam ut ad usum volandi comparatae videantur. Non ignorarunt priscae artes, quum heroibus aut Diis speciem humanam induitis alas tribuebant, illas spatiosas esse & prolixas debuisse, quod clarum est ex nummis Graecorum & Romanorum in quibus Victoriae imago alata conspicitur. Solus est Cupido alis adeo exiguis instructus in monumentis veterum, ut vix alarum nomen mereantur. Verum temere nimis propterea carpuntur artifices. Habuit olim Cupido, ut quo vellet pervolare posset, alas maximas, sed Dii eas praefecerunt, & Victoriae illas dedere gestandas. Rem narrat Aristophan in Pythagoriste, postquam dixisset Cupidinem a Diis duodecim condemnatum fuisse ut coelo ejiceretur ob seditiones & lites quas excitabat,

--- ἀποκόψαντες αὐτῆ τὰ πτερὰ

"Ἴνα μὴ πέτηται πρὸς τὸ ἔρανον πάλιν

Δεῦρ' αὐτὸν ἐφυγάδισαν ὡς ἡμᾶς κάτω

Τὰς δὲ πτέρυγας αἷς εἶχε τῆ νίκη Φορεῖν

"Ἐδοσαν περιφανὲς σκῦλον ἀπὸ τῶ πολεμίων.

--- *Alas ipsi praeciderunt*

Ne in coelum posset iterum evolare,

Et illum in exilium depulerunt hinc ad

nos.

Quas

*Quas autem ipse gesserat alas, Victoriae
Dederunt, spoliū hostile praeclarum.*

Verum & aliud mihi videor in forma harum alarum observasse. Temere iusserim si hoc nil sit. Incurvae sunt & quales animalibus monstrosis (quale etiam in arcu nostro conspiciuntur) veteribus tribui deprehendo; non certe tales, quales Dea Victoria gestat. Confer alarum quadruplicum formam in nummo, qui in Bege-ri thesauro Brandeburgico tom. i. pag. 301 extat.

Quae quum ita se habeant, videntur alae in monumentis veterum pictae aut sculptae in quinque genera dispertiri posse, quorum primum constituunt alae Cupidini datae, de quibus mox egimus. His non memini alas minores videre tributas alicui Deo vel animali. Alterum genus est alarum, quas mysticas nuncupare possumus vel arcani quidpiam denotantes, nec adeo ad usum volandi datas quam quidem ut per eas aliqua velocitas rerum quibus tribuitur aut quidpiam simile indicetur. Ita in gemma thesauri Brandenburgici pag. 78. & 76. operis Be-geriani sunt lapides quibus caput imposi- tum est & pone ala, quos ille pro Ter-

mino alato vel Jove terminali habet. In eodem opere pag. 269. in nummo regis Prusiae caput est alatum, & pag. 49. Minervae cassis alam habet. Ita & caduceus Mercurii est virga volatilis, ut Marcianus Capella loquitur. Tertium alarum genus est recurvum, quod monstrosis animalibus tribuitur: vide gryphem ita alatum in opere modo laudato Begeri pag. 496. Sphingem alis insigniter in orbem flexis pag. 421. Equum marinum alatum pag. 331. qui sine alis exhibetur pag. 325. & 294. omnia ex nummis descripta. Adde equum marinum alis istius formae instructum in nummo Commodi a Lampsaenis cuso: vide Patini numism. Impp. ex aere pag. 211. Quartum dein & maximum alarum genus est, quod Victoriae tribuitur, in nummis sexcentis qui supersunt & passim conspiciuntur in cimeteriis. Egregie sculpta illa hodieque videnda est in columna Trajana, ubi humana forma major & alata clypeo votivo inscribit. Vide, cui Romam adire non licet, tabellam in aes incisam, numero septuagesimam, rerum in Columna Trajana sculptarum. Quintum Psyche alae, quae formam habent alarum papilionum?

Notum

Notum est Psychem amicam esse Cupidinis. Huc gemmam refero a me visam, in qua Cupido face admota papilionem urebat. Haec sunt quae de alis monstrorum monenda habui, & universim de iis, quae animadvertenda duxi in simulacro lychnuchi. Ad mensam sacram me confero.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Mensae sacrae effigies in arcu Titi. Superficies eius plana, nec limbo eminente circumdata. Id probabile redditur ex usu quem praebuit in excipiendis panibus. Cautio, ne confidentius de forma vasorum sacrorum loquamur, aut quid decorum quid indeceps fuerit. Duo limbi in mensa sacra, unus qui tabulam mensae supremam, alter qui cingulum pedum, ambit. ἢ quid. Στρεπτόν κυματίον, σρεπτή σιφάνη. Opus interrasile quid. Varia cymatiorum genera. Quare σρεπτὰ quaedam dicantur. Ὀρθόν & ἀσρεπτόν opposita. Emendatio Isidori tentata. Limbus, quia ἢ, num propterea eminuisse supra superficiem mensae dici debeat. Limbum altaris aurei & arcae foederis hac parte similes fuisse hinc suspicari licet.

Effigies mensae, quam in aes inscriptam
 vides, ita conspicitur hodie in arcu
 Titi, ad me missa ab Henrico Brenc-
 manno, Academico Florentino, ut mihi,
 qui id rogaveram & cui eum maxime cu-
 pere non ignorabam, satis faceret. Pri-
 mum quod in illa dignum animadversio-
 ne duco hoc est, quod ex conspectu vas-
 culorum mensae impositorum, quorum
 unum satis est integrum, colligere liceat
 planam fuisse omnino mensae superficiem,
 nec circumdatam limbo ejusmodi aut co-
 rona quae eminuerit supra ipsam mensae
 superficiem, & ab viris doctis tantum non
 omnibus creditur mensam cinxisse. Quum
 enim haec vascula non desierint in acu-
 men, qua ratione consistere non potuis-
 sent, sed planitiam in ima parte habe-
 re debuerint, ita hic exhibentur, ut
 haud minor planities, quam hic conspi-
 cienda est, videatur ipsis dari posse cui
 insistant. Tota itaque conspiciuntur ab
 imo ad summum, adeoque limbus eleva-
 tus supra tabellae superficiem nullus hic
 loci est, qui si esset partem vasculorum
 infimam conspectui subduxisset, quando-
 quidem videlicet ita sculpta est mensae
 superficies, ut oculus spectatoris non in-
 telli-

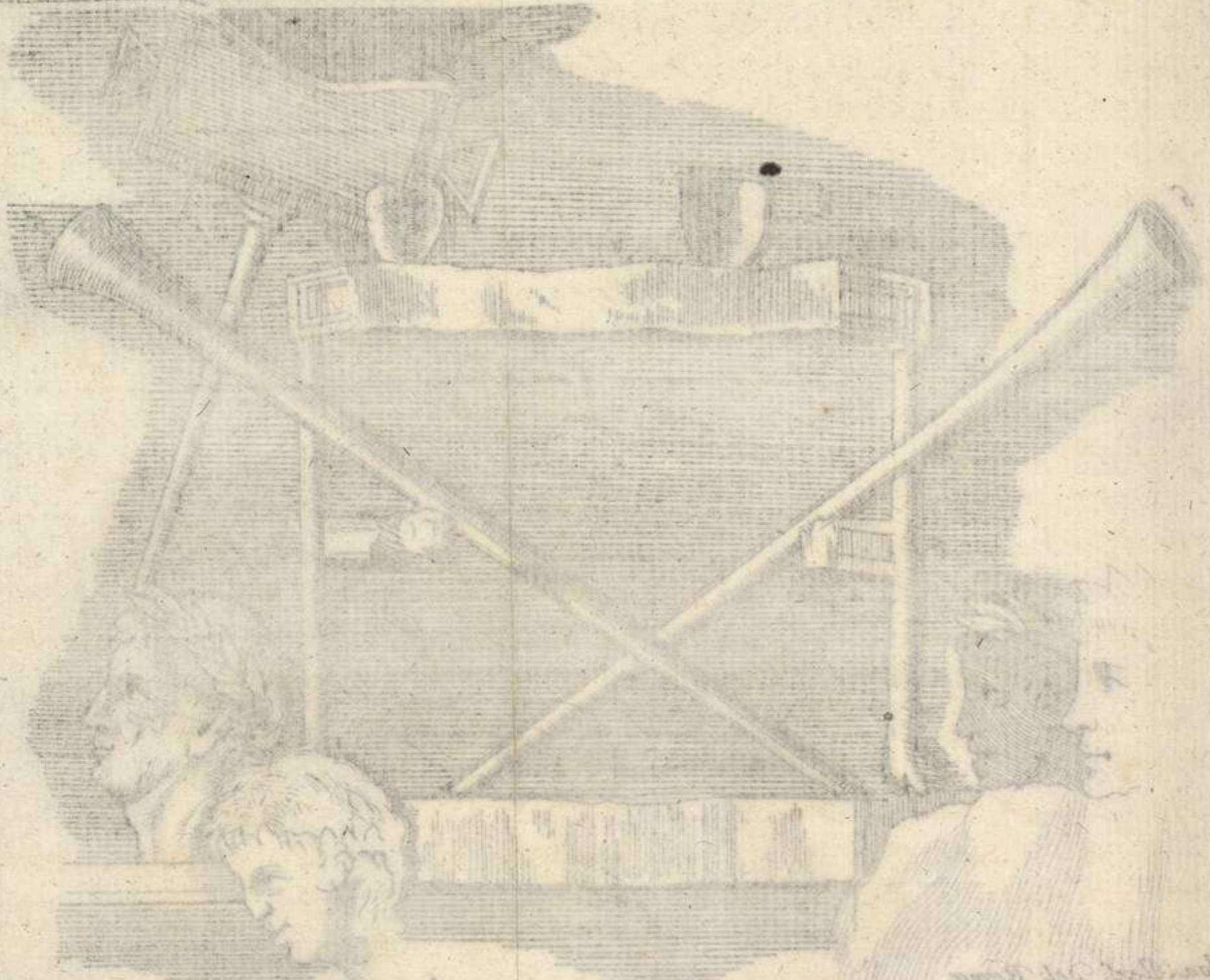
MENSURA POLLICIS, QUORUM XII PEDEM CONSTITUUNT,
QUO IN METIENDO USUS SUM.

Joa. Alex. Del. Romae

1	Tabulae	Altitudo interior est pedis	1	et	2	pollicum
2	_____	Latitudo interior	1	&	6	
3	_____	Altitudo exterior	1	&	8	
4	_____	Latitudo exterior	1	&	9	
5	Tuba	Dexterior	2	&	1	
6	Altera tuba		1	&	11	

MENSURA FOLLICIS QUORUM XII EIDEM COMSTITUUNT
 QVO IN METIRINDO SERVAT M

Tabula de Roma

1	Tabula	interior	est	pollicum
2	interior	interior	est	pollicum
3	exterior	interior	est	pollicum
4	exterior	exterior	est	pollicum
5	Tabula	exterior	est	pollicum
6	Tabula	exterior	est	pollicum

telligatur sublimior illa extitisse, quare & ipsa superficiei planities non conspicitur ita uti solet ab aliquo cujus oculus ipsa superficiei est altior. Quoniam ergo in simulacro mensae arcui Titi insculpto non animadvertimus quicquam, quod indicet planam non fuisse omnem mensae superficiem, & in Sacro Codice nihil legatur quod huic sententiae adversum sit (de limbo enim cingulum mensae ambiente videbimus infra) putamus mensam ita pingi oportere ut aequalis per omnia sit summa tabulae superficies.

Suadere hoc ipsum quoque videtur usus mensae, panum exceptio. Quum enim fieri vix possit quin particulae quaedam aut micas in mensam decidant, tolli debuerunt & mensa purgari, quod adducta manu aut alio instrumento commodius fieri potuisse videtur, ita ut colligantur in aliquod vasculum, quam si in pavementum Sancti flatu oris spargantur aut instrumento aliquo idoneo congregentur, quod ex angulis limbi eruere partes minimas haud ita facile poterat.

Sed haec ita dicta sunt ut sententiam meam confirmem; nequaquam ut contendam aliter se rem habere non potuisse,

aud

E 4

aut

aut aptiorem futuram fuisse mensae formam si sine limbo eminente fuisset quam si omnino. Absit enim vero ut ego aut mortalis quisquam tantum sibi tribuat ut de vasis sacris scribens, de quorum forma ambigitur inter viros doctos, dicere audeat eam formam, quam ipse decoram autumat, adeo praeferendam formae alii, ut eam solam veram esse affirmet, & reliquas inornatas esse & minus aptas ad usum, quibus illa vasa Deus destinavit, asserat. Quum enim homines simus & quotidie imbecillitatem ingenii nostri experiamur, atque adeo falli possimus, quid futurum credimus si hac in re fallamur, & uti ineptam rejecerimus atque indecoram illam vasorum sacrorum formam, quae revera auctorem habet Deum? Fieri certe potest, ut illa forma, quae nunc mihi uti vera arridet, postea ob rationum graviorum momenta displiceat. Temere ergo mihi agere videntur quotquot aut de Templo aut Tabernaculo vasisque sacris scribentes audacter, licet certa & extra dubium posita sententiae suae firmamenta non habeant, aliter esse non potuisse, vel si aliter res se habuerit, incongruum & indecorum futurum scribunt

bunt. Nobis sufficit dicere, videri, quantum quidem nobis perspicere datur, aptissimam fore ad usus a Deo definitos talem vasorum formam; nec tamen ita ut aliae ineptae sint. Multo minus de ornatu & elegantia iudicium ferendum est, & ex nostris moribus & consuetudine templa aut palatia extruendi censendum de structura tabernaculi & templi. Unicuique genti suum est ingenium, & quod in Europa ornatum atque elegans videtur, Asiaticis saepe displicet: atque ita vicissim. Quid? quod una eademque gens in ornatu vasorum & forma sibi non constet, verum illa forma mensarum, cistarum, lectorum, vestium, quae patrum nostrorum memoria elegans habebatur, nobis haud placet: nec meliorem auguror nostram sortem fore venturorum respectu nepotum. Praeterea, quum de ornatu templi aut vasorum sacrorum agitur, non hominum iudicia sed lex & voluntas Dei ponderanda sunt. Ornatum sufficientem habet, quod ita confectum est uti Deus voluit: nec est quod ars humana & ingenium credant ornatius fore, si de suo quid addiderint.

Ceterum duos fuisse limbos in mensa

E 5

Exod.

74 DE SPOLIIS TEMPLI

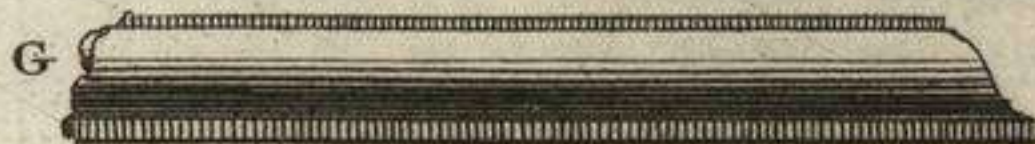
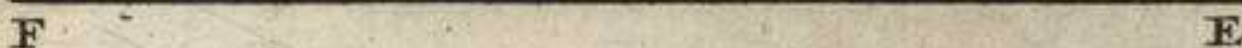
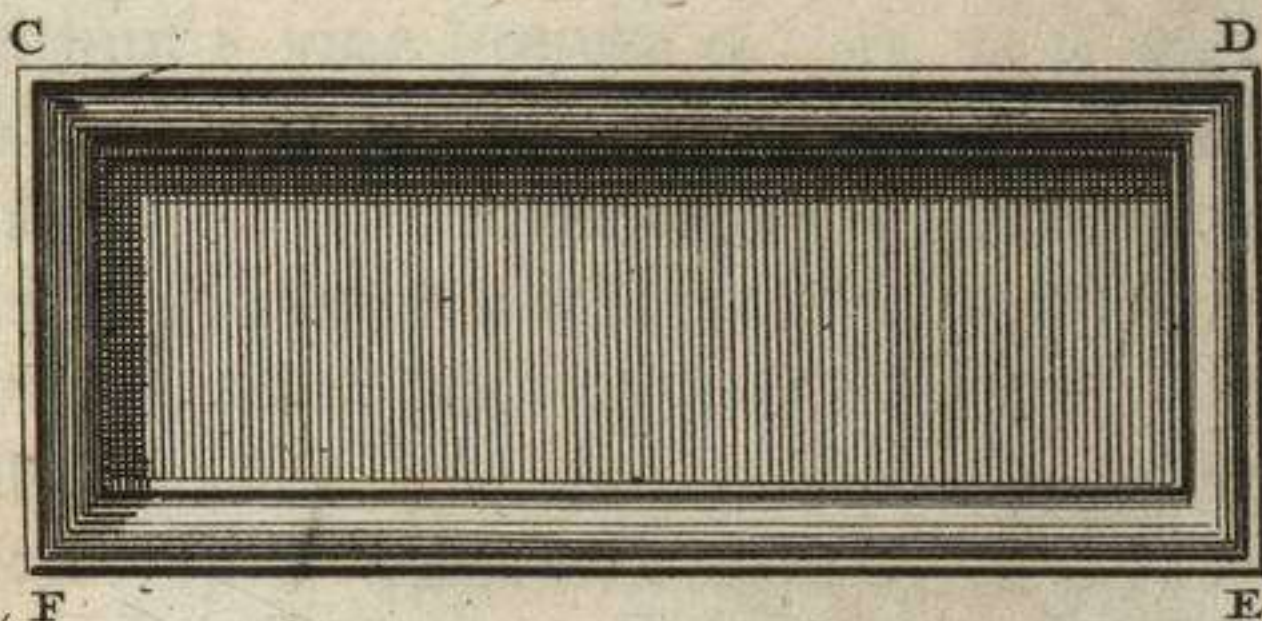
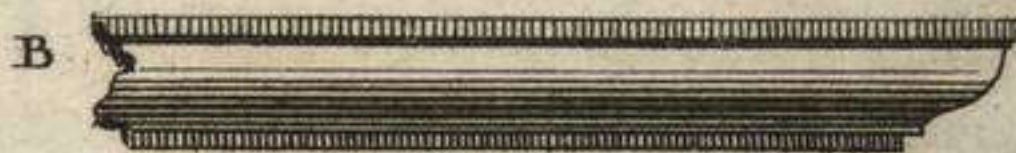
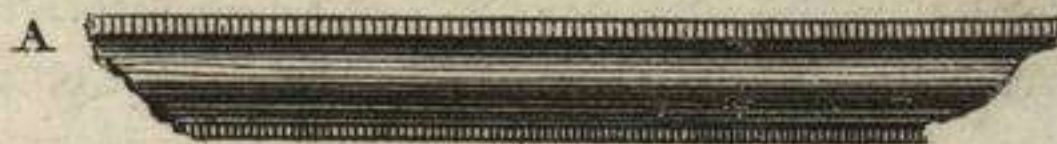
Exod. 25. Moses docet. Josephus etiam meminit ἑλικῶν quae non modo partem superiorem mensae, τὸ ἄνω μέρος & σώματῶν, verum & inferiorem, τὸ κάτω, cingebant. Uterque in mensa arcus Titiani conspicitur, superior integer, inferior confractus. ἢ dicitur uterque, *labium* Interpreti vulgato, *σρεπτὸν κυμάτιον* Alexandrinis, quod genus est ornamenti habens undae similitudinem, qua propter a Vitruvio nonnunquam unda nuncupatur. Alibi vertunt *σρεπτήν σεφάνην*. Josephus lib. XII. Antiquitatum cap. 2. ubi mensam describit a Ptolemaeo Philadelpho Aegypti rege donatam Templo Hierosolymitano (quae descriptio omnino enucleanda est ab illo qui descriptionem mensae hujus sacrae apud Josephum intelligere cupit aut explanare) illi quoque tribuit *σεφάνην παλαισιαῖαν & κυμάτια σρεπτά*, uti & Aristeas lib. de 70. Interpp. Clemens Alexandrinus *σρωμάτων* libro VI. eadem *κυμάτια* mensae memorat, & visus est sibi mysterium quoque eorum detexisse. Γῆς δ' οἶμαι εἰκόνα ἢ τράπεζα δηλοῦν, τέσσαρσιν ἐπειριδομήνῃ ποσὶ, θέρει, μετοπόρῳ, ἔαρι, χειμῶνι, δι' ὧν ἀδύει τὸ ἔτῳ. Διὸ καὶ κυμάτια σρεπτά φησὶν ἔχειν τὴν

τὴν τράπεζαν, ἥτοι ὅτι περιόδοις καιρῶν κυ-
κλεῖται τὰ πάντα, ἢ καὶ τάχα τὴν ὠκεα-
νῶ περιρρέουσαν ἐδήλα γῆν. *Mensa vide-*
tur telluris imaginem exhibere, fulta quatuor
pedibus, aestate, autumnno, vere & hyeme,
per quos annus fertur. Propterea & undu-
lata ornamenta habere mensam dicit, quo-
niam circuitu tempestatum omnia ambiun-
tur, aut forsitan quod Oceani undis terra
cingatur. Plutarchus in *Symposiacis lib,*
vii. quaest. 4. mensam ipsam domesticam
imaginem telluris referre existimat: ἐμοὶ
δὲ ἐδόκει καὶ μίμημα τῆς γῆς ἢ τράπεζα εἶ-
ναι &c. quae ibi legere est. Nomen τῆ
α πῆτ spargendo ductum videtur aliquid
significare quod ultra superficiem alterius
rei spargitur & sese effundit. Nec men-
sae huic modo sed & altari aureo & arcae
foederis tribuitur τῆ aureus.

Qui formam limbi superioris & inferio-
ris (utrobique enim τῆ fuit) in mensa
contemplatur, videbit mediam ejus par-
tem magis esse depressam & formare ca-
vitatem, quod opus interrasile (hanc
vocem Vulgatus hic habet pro σρεπτόν,
uti & glossae σρεπτόν *interrasile*) dici po-
test. Quare & illos qui cymatium hic
fuisse statuunt, & qui opus interrasile,
qui-

quique coronam & *σεφάνην* (modo voces hae accipiantur uti apud veteres solent) in unam sententiam congregare licet. Hoc est quod Josephus innuit, quum de mensa scribit quod cavitatem habeat ad unumquodque latus, quae per spatium palmare excavet ipsam limbi substantiam tam superioris quam inferioris. Videlicet plana non erat limbi superficies sed excavata cymatiis, ita quidem ut spatium profundius in medio esset, quod istis cymatiis cingebatur. Quare Interpretes Graeci *σεπταὶ* illa *κυμάτια* appellabant, id est quae non essent eodem ductu in longum porrecta, sed flexa & circumlata, quale ornamentum genus etiam hodie solet adhiberi in fabrica mensarum & vasorum similium. Cernimus illa *κυμάτια σεπταὶ* evidenter in ipsa mensa arcus nostri, in qua illustranda versamur, non in limbo tantum superiore sed inferiore: & ut mentem nostram clarius exponamus, in tabella delineatam damus partem columnae ordinis Corinthiaci in ruderibus templi Hierapolitani inventae, ubi ad literam A *κυμάτις* formam videre est & quidem recti. Literae autem CDEF indicant figuram *κυμάτις σεπτῆ* & circumflexi. *Κυμάτιον* ab undae

Variae
formae Cymationum.

undae forma dici certum est, quare in cymatio duplex flexus sive curvatura cernitur uti ad literam A. Haec aliquando a forma convexa incipit & desinit in concavam, uti ad *lit. B.* aliquando a concava capit initium & desinit in convexam. Vitruvius etiam duplex genus κυματίων, Doricum & Lesbium, distinguit. Est & κυμάτιον inversum: vide literam G.

Ex iis quae diximus de cymatiis posset aliquis suspicari illa quae κυμάτια σρεπλά nuncupantur Josepho non dici σρεπλά quod convertantur in orbem, sive quod flectantur per quatuor latera limbi, sed quod voce σρεπλών notetur quale genus id cymationum fuerit. Duplex enim est Vitruvio & aliis cymationum genus, rectum alterum, quale reperitur in summo trabeationis Corinthiae, quare Hesychius κυμάτια esse dicit ὑπεροχὰς παρὰ τέκτοσι καὶ λιθοποιοῖς, alterum inversum, quale in stylobate ordinis ejusdem. Adeoque rectum, ἐρθόν, quum sit ἄσρεπτον, interprete Hesychio, inversum, quod τῷ ὀρθῷ opponitur, σρεπλόν erit. Verum quo minus haec sententia mihi probetur, sequentia faciunt. Στρεπτόν in glossis veteribus *interrasile* redditur, atque ita etiam Vulgatus interpres,

78 DE SPOLIIS TEMPLI

pres, *coronam interrasilem* mensae tribuit pro *κυματίοις σρεπτοῖς*. Praeterea cymatium *ὀρθόν* sive rectum idem est ac inversum, quando nempe *κυμάτιον* in quadrum, uti in mensa nostra, circumducitur: illud enim quod conspicitur a c usque ad d rectum erit, quod ab e ad f, erit inversum: atque ita, si mensa invertatur, *κυμάτιον* quod ante erat inversum apparebit rectum. Quapropter haec *κυμάτια* inversa non magis quam recta dici possunt, nec *σρεπτά* dicuntur, ita ut huic nomini illa vis subjecta sit, quod sint cymatia *inversa*, non *recta*: sic ut alia de causa nomen *σρεπτῶν* adempta sint. Adde quod in descriptione mensae Ptolemaicae Josephus *σρεπτά* fuisse *κυμάτια* scribat & deinde quam formam *ἀναγλυφῆ* referrent addat, unde consequitur *σρεπτά* illa non dici respectu formae quam gerebant aut sculpturae, sed conversionis qua circa limbi superficiem euntia in se redibant, quali limbo tabulae pictae & specula cingi atque ornari solent.

Obiter dum de cymatiis agimus, emendandum suspicamur locum in glossis Isidori, *Cima, cocumula*. Scripsit forsitan Isido-

RUS,

rus, *Cymation, undula*. Illi qui Vitruvium & alios architectonicen tractantes inspiciunt, apud quos *cymation & undula* promiscue usurpantur, non displicebit, uti opinor, haec correctio.

Ut limbus hic fuisse credatur altior ipsa mensae superficie (licet hic certe nulla indicia appareant limbi eminentis, & plura ad hujus rei confirmationem dicta sint in initio hujus capituli ubi de mensae superficie) impulit quosdam vox coronae, ac si illa miro artificio efficta imaginem regiarum coronarum gessisset. Sunt qui & originem vocis קָרָן ad partes vocent, ac si *spargere* se debuerit קָרָן supra mensae superficiem. Sufficit quod ultra mensae superficiem se spargat & planitiem tabulae superioris aliqua parte augeat illam ambiendo. Simus ergo his contenti, & credamus limbum talem aureum mensae tabulam cinxisse, qualis in arcu Titi exhibetur.

Ex quibus intelligitur non videri alium limbum tribuendum esse altari aureo & arcae foederis, quoniam iisdem verbis traditur Exod. 37. 26. $\text{וַיַּעַשׂ לוֹ זָרְזָהבִּים}$ & *fecit ipsi limbum aureum circum-*
quaque, & commate 2. ubi nescio quae
 orna

80 DE SPOLIIS TEMPLI
ornamenta pro suo & seculi nostri
genio pictores & artifices fingunt,
quae nos omnia uti non necessaria, &
maxime incerta, omittimus, quoniam non
liquet ea illic fuisse. Limbum quidem arcae
foederis concedi posset aliqua sui parte e-
minuisse ultra arcae superficiem, quantum
videlicet requiritur ad coërcendum arcae
impositum operculum, ne moveri loco
posset; quamvis ne hoc quidem sit neces-
sarium, quoniam vel minima pars emi-
nens, vel particula auri gemina instar cla-
vi ferrei in latere interiori operculi vel
margine arcae, prohibere apta est ne o-
perculum delabi possit; sed altaris aurei
limbum, uti & limbum mensae nostrae,
quamobrem ipsa altaris superficie altio-
rem statuerem causam nullam video. E-
contrario, quoniam hoc altare imaginem
habebat altaris exterioris quod in atrio
erat, *ισόπεδον* id in summo fuisse, ut so-
la cornua eminuerint, suspicor. Porro
ipsa cinerum ablatio ex altari aureo, uti
a Judaeis veteribus describitur, ita ut
cinis everriculo propulsus vasculo excipia-
tur (כִּיבַד אֶת הַשָּׂאֵר לְתוֹכוֹ שֶׁל הַטֵּנִי)
Tamid. 111. 9. id est, postquam pu-
gillo quantum poterat cinerum ceperat,
reli-

reliquum e verriculo propulit in vasculum) videtur ostendere non eminuisse circumquaque limbum ejusmodi; sic ut ex hoc ipso limbo altaris aurei aliquid vicissim petamus ad confirmandam sententiam nostram de limbi figura qui mensam cinxit, quoniam idem loquendi modus de utroque usurpatur (uti vidimus) & in altari aureo non emineat ultra superficiem altaris.

Praeterea, si quae in limbis arcae & altaris ornamenta statuenda sint, dicamus, iudicium ferentes de uno vase secundum id quod de altero certum est, more Judaico, דנין כלי מכלי, opere interrasili fuisse, ita ut κομάρια quoque σρεπτα illic fuerint. Ita Vulgatus interpres 1 Reg. 7. 27. reddit, *ipsum opus basium interrasile erat*, ubi in contextu Hebraeo legitur וזה מעשה המכונות מסגרות להם hoc autem erat opus basium, cingula ipsis erant. Videlicet, uti מסגרת mensae sacrae erat opere interrasili, ita quoque haec מסגרות esse credidit.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

De cingulo pedum mensae. Id sacer codex מַסְגֶּרֶת nuncupat. Tria probe distinguenda
 1. זָר, limbus ambiens summam mensae tabulam. 2. מַסְגֶּרֶת cingulum pedes mensae in medio connectens, & 3. זָר limbus alter qui cingulum ambiit. Forma nominis misgereth enucleata. Grammatici Arabum in formis nominum explicandis diligentes. Nomina loci quae. Latitudo hujus cinguli palmaris. Cubitus pentadorus & hexadorus Judaeis. Discrimen palmae & palmi. Limbus cingulum ambiens qualis.

In arcu Titi adeo manifeste cingulum mensae conspiciendum datur, ut nisi ipsa ratio & consuetudo juberet illud ibi fuisse necessarium ad pedes suo loco retinendos jungendosque, & Sacer Codex illud indicasset voce מַסְגֶּרֶת, non debuerit ita negligi ac vulgo fieri consuevit.

Deus, postquam commate 24 capitis xxv Exodi dixerat, & facies mensae limbum (זָר) aureum circumquaque, mox addit, & facies ei (מַסְגֶּרֶת) cingulum palmare circumquaque, & cingulo ipsi facies
 limba

limbum aureum circumquaque. His verbis clarum puto innui, postquam tabulae supremae limbus aureus erat circumdatus, conficiendum esse cingulum ex eadem materia, ligno videlicet, qua ipsa mensa constans, & auro obductum, quod pedes contineret, ne loco suo dimoveri & recedere a se invicem possent: & huic quoque cingulo limbum non ex ligno, sed ex auro, confectum addendum esse, quo pars ejus anterior ornaretur, & similis esset parti mensae superiori quam alter limbus aureus circumdabat.

Hae partes videntur mihi a Mose ita distincte indicatae ut saepe miratus fuerim tam obscure & intricate haec verba ab interpretibus versa fuisse, quo ipso prodiderunt sibi tenebras in illorum lectione offusas fuisse. Vulgatus interpretes ita reddidit: *Facies illi (mensae) labium aureum per circuitum: & ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis & super illam alteram coronam aureolam.* Haec & ab Hebraeo contextu abeunt, nec aliquid clari distinctive animo offerunt. Versiones alias prudens praetereo. Distinguenda erant tria, quorum primum est 71, *limbus*, cingens ipsam supremam

84 DE SPOLIIS TEMPLI
mensae tabulam, alterum סַסְגֵרָה, *cingulum*, sive taenia palmaris quae pedes conjungit & cohibet, tertium וַי, limbus qui hoc cingulum ambit.

Ipsa forma vocis סַסְגֵרָה collata cum vi subjecta verbo unde originem traxit, סָגַר nempe, veram notionem vocabuli vel sola prodere apta est. סָגַר *sagar* est *clausit, conclusit*. Graeci per κλείω, ἀποκλείω & συγκλείω, reddere solent. Ab eo itaque quod pedes ambitu suo includat & clausum (סָגַר) conjunctione eorum corpus efficiat cingulum hoc nomen adeptum est. Quare & סַסְגֵרָה per σύγκλεισον reddunt Graeci 1 Reg. 7. 27. alibi per συγκλεισμόν.

Ad formam nominis quod attinet, video illam plerumque negligi a lexicographis & interpretibus, quamvis & frequentibus exemplis in usu sermonis Hebraei, & monitis grammaticorum Arabum, qui in illis distinguendis accuratissimi sunt, eo duci debuerint, ut conferendo voces similium formarum elicerent significationem quae ipsis convenit. Deprehendit nullo negotio, qui deducta a verbis nomina, praeposito tribus radicalibus literis Mem cum Chirek, contemplatur, illa fere
re

HIEROSOLYMITANI. 85

re similia esse voci **מִקְדָּשׁ** & locum indicare cui actio illa convenit quae per tres literas radicales notatur. Ita **שֹׁכֵן** est habitavit, **מִשְׁכָּן** *locus habitatus, tentorium*, in quo veteres habitare solebant. A **שָׁמַר** *custodit* fit **מִשְׁמָר** locus custodiae, i. e. carcer; a **בָּצַר** *munivit* **מִבְצָר** locus munitus, a **סָתַר** *latuit* **מִסְתָּר** locus in quo latere licet, a **שָׁגַב** *altum esse* **מִשְׁגָּב** locus editus, a **פָּרַץ** *rupit* **מִפְרָץ** locus perruptus, & quae sunt plura talia. Nec in his tantum, quae appellare possumus nomina formam loci perfectam habentia, sed & in aliis quae ob literarum ex quibus constant naturam paullum ab hac forma quae in perfectis est recedunt, cernere est hanc significationem obtinere. Ita **מִזְבֵּחַ** altare est, ac si locum dicas **זְבֵּחַ**, sic **מִעְבָּר** locum transitus notat ab **עָבַר** *transiit*, ubi Chirek sub Memnon est, ob sequens cateph-patach sub litera gutturali Ain. Sic **מִעְמָד** locus quo statur, statio, a **עָמַד** *stetit*. Interdum additur **ה** vel **ת** faemininum, quod nec ipsum tollit significationem vocis ad quam forma modo indicata manuducit, uti **מִקְלַעַת** locum incisionis notat a **קָלַע** *incidit*, **מִשְׁבָּצָה** locus ocellatus a **שָׁבַץ**,

fic מִפְּשָׁעָה locus in corpore humano ubi ingressus incipit, coxendix, a פָּשַׁע *inces-*
fit.

Nec tamen in his omnibus adeo rigide notio loci spectanda est, ut non in ea ipsa contineri significatio instrumenti saepe credatur, quoniam saepe idem locus & instrumentum est, uti carcer משמר locus est & instrumentum custodiae, uti מקטר & מקטרת thuribulum notat, locum nempe & instrumentum in quo odores incenduntur; atque ita & מסגרת significabit locum in quo pedes conjunguntur, vel, si quis mavelit, instrumentum conjunctionis: nec enim haec sollicite & more Philosophico enucleamus, solum spectantes usum & significationem vocum quam illis assignari ab Hebraeis cernimus: nec aliquas voces esse negamus hujus farinae, quibus tamen illa loci notio non adeo convenire existimabitur, de quibus hic uberius agere non constituimus. Quia enim non omnes significationes radicum Hebraicarum nobis hodie sunt cognitae, vix videtur observatio plurimarum vocum exemplis nixa debere convelli paucis aliis, quae si sermo Hebraeus integer ad aetatem nostram pervenisset, forsitan

iis

iis ipsis confirmaretur. Certe quum vocem **מסגרת** ita explicamus, uti fecimus, nihil nos ea in re commisisse a linguae genio alienum, facile, ut opinor, unusquisque nobis largietur.

De latitudine cinguli hujus mensae non agam multis. Notum est Judaeos tradere in quibusdam vasis templi adhibitos fuisse cubitos qui sex palmos comprehenderent, in aliis autem cubitos qui quinque essent palmorum. Ad sola autem altaria, vel nonnullas partes eorum, spectavit cubitus quinque cubitorum, sic ut mensa haec sacra & cetera vasa ad cubiti hexadeci, non pentadeci, mensuram confecta sint. Ad illustrationem eorum quae dixi duos adscribo locos, Hieronymi alterum, alterum Vitruvii. Hieronymus ita scribit comm. in Ezechielis caput XL. *Palmus rectius Graece dicitur παλαιστή & est sexta pars cubiti. Alioquin palmus σπιθαμὴν sonat, quam nonnulli pro distinctione palmam, porro παλαιστήν palmum, appellare consueverunt. Vitruvius lib. II. de architect. cap. 3. Doron Graeci appellant palmum, quod munerum datio Graece Δῶρον appellatur: id autem semper geritur per manus palmum. Ita quod est quoquo versus*

quinque palmorum pentadoron, quod quatuor, tetradoron dicitur: & quae sunt publica opera pentadoro, quae privato tetradoro struuntur. Idem lib. III. cap. I. *Palmus habet quatuor digitos.*

Ornatum fuit hoc mensae cingulum limbo ¶ dicto in sacris literis, qui similis fuit, quantum ex arcu Titiano datur colligere, limbo alteri qui tabulae supremae latera ambiit, & *κυματίοις σπειροῖς*, quem admodum ille, ornatus. Quae itaque de illo limbo capite praecedenti notavi, huc quoque referri possunt.

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Pedes mensae formam habuere pedum animalium. Ita in arcu Titi conspiciuntur. Ita & Josephus testatur. Τελίως ἀπνετισμένον quid. Pedes lectorum Doricorum. Interpres Josephi vetus ad partes vocatus. Pars superior pedum fuit quadrata. Ab eo discrimine aliquid petitur ad confirmandum locum cinguli mensae in medio pedum.

Mensae sacrae pedes (qui singulari artificio fusi ex auro non lignei & inaurati,
 uti

uti mensae ἐπίθεμα, & cingulum erant
 Exod. 37. 13.) in arcu Romano fictos
 non ita laesit confectrix rerum vetustas,
 quin deprehendere liceat illos desinere
 in simulacra verorum pedum, quales sunt
 animalium; nam unguularum tripartita di-
 stinctio manifeste adeo se oculis ingerit,
 ut data opera hanc iis formam sculptor
 dedisse credi debeat, quod ita viderit in
 ipsa mensa aurea se pedes habuisse. Jo-
 sephi verba eodem nos ducunt lib. III.
 Antiquitatum cap. 6. Ἦσαν δ' αὐτῆ πό-
 δες τὰ μὲν ἐξ ἡμίσεως ἕως τῆ καίτω τελέως
 αἰπηρτισμῶν, οἷς Δωριεῖς προσιδεῖσι ταῖς
 κλίμαις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνα-
 τεῖνον τετράγωνοι τῆ ἐργασίας. Quorum
 sensum ita reddimus: *Erant mensae pe-
 des, qui dimidia parte illa quae inferior
 erat perfectam omnino pedum formam ha-
 bebant, quales lectis suis apponere solent
 Dores; illa autem parte dimidia quae sur-
 sum tendebat quadranguli erant operis.*
 Convenit forma pedum ejusmodi cum
 gravitate & soliditate operum Dorico-
 rum. Amabant illis naturam ipsam imi-
 tari. Quid convenientius, quam pedes
 fingere pedibus animalium similes? Pe-
 des erant τελέως omnino, uti Josepho An-
 tiq.

tiq. III, I. regio, qua ducebantur Hebraei ad montem Sinai appellatur χώρα τελέως ἔρημος, ac si diceret, nomen illa habet דבר דבר solitudinis, ac revera τελέως ita erat. Et hi demum ποδῶν nomine vere nuncupari merebantur, qui imaginem pedum habebant. כרעי המטה vocant Talmudici tales lecti pedes: vide Succa cap. II. misn. 2. Illi erant pedes τελέως ἀπληρτισμῶσι omnino perfecti, vel ad plenum (uti in glossis veterum est) quod nostrates dicerent, *volmaakte voeten*. Quid enim, obsecro, sibi haec volunt, quod pedes dicantur τελέως ἀπληρτισμῶσι, nisi id quod monuimus illis innuatur? Num id erit, pedes fuisse perfectos & summo artificio elaboratos? Verum an hoc de pedibus magis affirmari debuit quam aliis partibus? Et quis non animadvertit aliquid ad formae descriptionem spectans in his verbis latere, quum pars superior pedis & inferior opponantur, ita quidem ut illa operis fuerit quadranguli, haec autem πῆς τελέως ἀπληρτισμῶσι, quod & magis convenit parti inferiori quam superiori, quoniam pars inferior, uti & planta pedis animalis, solum subiectum premit & attingit. Quare ad verum accessit mea
 sen-

sententia propius interpretes Josephi vetustus, quem Epiphanium vocant, qui ita reddit: *Erant autem pedes ejus ex medietate inferioris partis facti per circuitum rotundi & tornatiles, quod vero ad superiora tendebat quadranguli operis erat.* Sed nec ille mihi fatis facit, quod Flaviana illa οἷς Δωριεῖς προσιδεῖς ταῖς κλίμαις ἐμφερεῖς plane praetermiserit ac si in suo codice illa non legisset; & quod caput rei est, verba τελέως ἀπηρτισιδύοι in Latinum sermonem convertens scribat *facti per circuitum rotundi & tornatiles.* Hanc ego vim in illis verbis non agnosco, sed in τετορνευμύοι, σρόγγυλοῖ & similibus.

Ad partem quod spectat pedum superiorem, quae exhibetur in arcu Titiano, fateor illam quadrangularis formae fuisse inde non posse colligi. Sed quis ignorat quadrata, ut poëtae verbis utar, attritis angulis rotari? Si pedes, ante sexdecim secula quadratim sculptos eosque ut hi sunt exiguos, tempus ipsum ambederit, si quod alias partes hujus operis laesit atque erosit, heic quoque effecit ne adeo distincte acuta angulorum promineant, quid miramur? Josepho sane accurate mensam describenti fides omnino habenda est prae
scul-

92 DE SPOLIIS TEMPLI
sculptore, si vel maxime partem pedum
superiorem rotundam dedisset. Quod au-
tem pes mensae usque ad medium qua-
dratae, & inde ulterius formae diversae
fuerit, praeterquam quod ad ornatum fa-
ciat, etiam confirmat & illustrat ea quae
de loco cinguli pedes connectentis scri-
psimus. Id in medio locabamus, quod
illic in arcu Titi conspiciatur, quum ce-
teroquin poni potuerit circa infimam
partem pedum non longe ab ipso solo.
Nunc quum didicerimus pedes in duo
distinctos fuisse, ita ut aliam formam ha-
buerit pars superior alteram inferior, con-
veniens est ut circa medium locetur, ubi
flexus & quasi crus pedis est, & quo-
niam quadratum erat, ut impingat in la-
tus pedis quadratum, sic ut infima pars
cinguli congruat infimae parti quadratae
pedis.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

*Annuli pedibus mensae sacrae affixi heic nulli.
Fuerunt tamen in mensa Mosaica. Num
postea,*

postea, quando mensa efferi extra Sanctum non debuit, annulis caruerit. Sculptor videtur annulorum rationem non habuisse. Cui lateri mensae annuli fuerint appositi. Forma horum quae. Collatio Sacri Codicis cum Iosepho ut situs annulorum & figura eruatur. *לענין* quid. *Νέγθεν ἰζαίπετον* quid Vectium per annulos transmissorum nomina Hebraea & Graeca. *Βοία* quid.

Annulos vel uncas hic nullos cernimus ad latera pedum mensae. Fuisse tamen in mensa Mosaica certum est, diserte mandante Deo Exod. 25.26. *ועשית לו ארבע טבעות זהב* & facies ei quatuor annulos aureos. Salomonem, quum templo suo mensas inferret, imitatum esse formam mensae Mosaicae credibile est: certe contrarium non legitur. Ita quoque de mensa Templi secundi credere par est. Nec est quod quis putet annulos mensae affixos duntaxat usum suum habuisse stante tabernaculo quum vasa sacra deferri ad loca diversa debuerunt, & inutilis fuisse postquam templo condito illata locum mutare non habebant necesse. Iudaei quidem nonnulli, ut supra vidimus, de mensa & lychnucho Templi secundi agentes, monent illa non licuisse loco

loco suo movere, quoniam תמיד, *semper*, coram facie Dei illa manere oportuit. Verum manere illa semper loco suo debuerint, ideone annulis caruisse mensam credemus? Quid ergo de arca foederis statuendum est, quam Deus voluit etiam in Templo Salomonico non modo annulos retinere quos habuit, sed & veteres eis perpetuo inesse, etiamsi illa ad מנוחה & quietem suam pervenisset. Adde quod Josephus hos annulos ita describat ut non e Mose sed αυτοψία didicisse eorum formam videatur.

Omiserit ergo forsitan sculptor Romanus hos uncas, uti res exigui momenti & vix futuras conspicuas spectatori in solo consistenti: praecipue quum veteres ipsos, quorum gratia hi unice facti erant, secum non attulisset Titus. An potius hic illud latus mensae exhibitum dicemus in quo annuli non erant? Nam a duobus modo lateribus erant annuli. Sed tunc certe ad latera pedum sculpi debuissent. Prius magis mihi arridet. Si tamen sculpi annuli debuerint in hac imagine, ad latera collocandi fuisse videntur: quod colligimus ex Josepho qui veteres mensae describens illos dicit non fuisse διηνεκείῃς aut perpetuo

petuo rectos, sed desinentes in *περονίδας* antequam *εἰς τὸ ἄπειρον* pertinerent. Illud videtur indicare longiores fuisse vectes, quam fuissent siquidem lateribus mensae minoribus fuissent applicati & illic annuli fuissent: nam ita vix cubiti spatium fuisset plane *διηνεκὲς*, quoniam vectes *διηνεκεῖς* non erant nisi usque ad locum annulorum: annuli autem, si lateri mensae breviori fuissent affixi, cubiti spatio, certe non amplius, distabant. Probabile ergo est, ut longiori spatio *διηνεκεῖς* concipiantur fuisse vectes, longiori mensae lateri adhaesisse. Ceterum non memini hac de re aliquid certi in scriptis Hebraeorum legere, fuerintne vectes latitudini mensae an longitudini admoti. De arca tradunt vectes ejus lateribus brevioribus adhaesisse, ita ut velum quod Sanctum & S. S. distinguebat contingerent; quum arca ita esset posita, ut longitudo ejus latitudini tabernaculi & templi esset obversa.

Hi annuli Hebraice **טבעות** dicuntur, ab infigendo, **טבע**, adeoque licet annulos etiam notent quibus digiti inseruntur, aptissime tamen uncas & alia indicant, in & per quae aliquid transmittitur, notatus-
que

que jam est ab aliis eorum error, qui quando vectes aut transtilla jungentia asseres tabernaculi trajecta per **תבועות** legunt, annulos sibi fingunt pendulos, per quos transtilla missa non tam arcte asseres jungunt ac per uncus qui dimidii circuli aut quadrati figuram habent, & ejusdem formae transtilla admittunt. *Δακτυλίδες* Graeci interpretes reddunt ubique, excepto quod bis *ζύμβληζιν* exhibeant. De annulis per quos vectes arcae foederis mittebantur, diserte notat Josephus Ant. 111. 6. illos per totam ligni substantiam penetrasse, *κρίκοι δὲ παντὸς διήκοντες ξύλου*. De annulis mensae nihil tale memoriae prodidit.

Situs horum annulorum vix potest explicari nisi & figura simul sciatur, quam unus Josephus tradidit. Videndum paucis quid in Sacro Codice de illis legatur. Jubetur artifex annulos vel uncus collocare **לעמרת מסגרת**, id est (uti nos vertimus mox reddituri rationem versionis) *ut respiciant versus cingulum*, *Misgereth* dictum, quod pedes mensae ambit in medio altitudinis mensae. Sunt qui haec verba ita ceperint ac si ipsi cingulo *misgereth* annuli affigi debuerint; sed aliud notat

notat **תביל**, *versus, e regione*. Abesse ergo a misgereth debuit, sed ita tamen ut ad eam conversi sint: quod ut clarissime capi possit Josephus facit, qui docet vectes immisos in hos uncus fuisse *νέρθεν ἐξαιρετὺς deorsum exemtiles*, id est, si quis eos ex annulis vellet eximere, non debuisse vectes usque ad capita sua & ulterius per uncus propelli (quod fieri non poterat propter vectium *περωνιδας*) sed versus inferiora ferri secundum ductum ipsius unci, donec per spatium apertum inter uncum & pedem mensae demitti possent & eximi.

Vectes ipsi *σελεοι* appellantur a Josepho, qui tamen vectes arcae & altaris aurei non ita vocat, sed *σκυταλίδας*, unde suspicio oritur credidisse eum vectes mensae fuisse figurae diversae a figura reliquorum. **בדים** appellantur Num. 36. 14. vectes mensae, uti & arcae & altaris aurei: nam lychnuchus non portabatur vectibus **בדים** dictis sed super **הטוט**. Confudisse videntur haec duo **בדים** & **טוט** interpretes Graeci, vel potius utrisque vocibus nomen dedisse commune, *ἀναφορεῖς* reddentes & hanc & illam, uti & Latinus, *vectes*. Rectius tamen di-

G

stin-

98 DE SPOLIIS TEMPLI
 stinxissent, uti alibi בַּיָּד per $\zeta\upsilon\gamma\acute{o}\nu$ &
 $\kappa\lambda\omicron\iota\acute{o}\nu$ reddentes. $\kappa\lambda\omicron\iota\acute{o}\varsigma$ in glossis veteri-
 bus redditur *Boia* & equuleum. Et ibi-
 dem *in Boia*, $\kappa\lambda\omicron\iota\acute{o}\nu$ περιτίθημι. Ita enim
 has voces usus videtur junxisse, ut pro
 una habita hunc locum in glossario occu-
 paverit. Sic puella *in capillo* dicta fuit
 medio aevo innupta. Sic *in crastinum*, *in*
domo, *in procinctu* & alia inter voces ab
 litera I inchoatas in glossis inveniuntur.
 Ceterum in glossario Latino Saxonico
 Aelfrici grammatici legitur *Nervi*, *Boia*,
 fot-copfa. *Boia* vocem esse probam Hie-
 ronymus docet in libello de nominibus
 Hebraicis ad vocem *Luza*, $\alpha\mu\acute{\iota}\gamma\delta\alpha\lambda\omicron\nu$.
Licet quidam interpretentur κλοιόν, torquem
videlicet damnatorum, quam vulgo Boiam
vocant. Inde est vox Belgica, *boeyen*,
 i. e. vincula quibus rei constricti tenen-
 tur. Idem in commentario ad Jeremiae
 cap. xxvii. $\kappa\lambda\omicron\iota\acute{o}\varsigma$ qui Hebraice appellan-
 tur *MUTOTH*, & sermone vulgari *boias*
vocant.

CAPUT

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Duae acerrae thuris supra mensam in arca
 Titi conspicuae. Probabile redditur non alia
 vascula illic sculpta esse quam ea quae thus
 continebant. Forma acerrarum thuris quae.
 כַּף quid notet. בוכין appellantur a Judais.
 Conciliantur Josephi & Talmudicorum di-
 cta de igne altaris in quem thus cremandum
 immitteretur. Mayis patera distincta a כַּף,
 & idem quod σκιάριον. Scuta, Scutella,
 אסקוטלה, Belgarum schotel. Citra, cetra.
 קערוס forsan vasa quibus acerrae thuris de-
 ferendae ad mensam imponebantur. Con-
 suetudo orientalium vasa majora minoribus
 supponentium ad usum & ornatum. Acer-
 ras thuris impositas vasis majoribus testan-
 tur Talmudici. Vascula minora בוכין ap-
 pellant, majora כפות. Judaei saepe voces
 Hebraeis in scriptis suis aliter usurpant ac
 scriptores sacri. Utrunque illud vas כַּף a
 Judaeis aliquando dictum. Quinque vaso-
 rum haud multum dissimilium genera, quo-
 rum usus erat quotidie in Sancto. קערוס quid
 notet. Conjectura de מנקה & מנקה, for-
 sitan & illa par vasorum fuisse quorum u-
 num sustinuit alterum, & ad mensam spe-
 ctasse. Num calami inter panes positi &
 stipites erecti illis vocibus indicentur. Thus
 effu-

effusum e vasis in ignem altaris. Haec vasa σπονδεῖα recte dicta. Φιάλαι & σπονδεῖα diversa. Acerrae in quibus thus ad altare deferebatur, θυμιατήρια Josepho, uti & illae in quibus prunae in Sanctum inferebantur. Θυμιατήριον in Sancto Sanctorum non erat altare suffitus. Altaris aurei mentio vel omissa ab iis qui vasa sancti describunt vel non conjuncta cum descriptione mensae & lychnuchi. Vox θυμιατήρια in Josepho restituta. Nomen acerrarum קפח nos ducit ad formam literae Caph. Acerrarum thuris magnitudo.

Par vasculorum mensae impositum non videtur nisi geminas thuris acerras exhibere. Praeter panes, quos hic nullos conspiciamus, quoniam Titus eos in mensa non invenit, cessante diu cultu sacro, nihil aliud in mensa solebat poni praeter duo illa vascula, vel sola, vel uti nos suspicamur imposita תַּיִס קַעְרוֹת de quibus mox; quum videlicet mensa loco suo in tabernaculo vel templo erat constituta. Quum enim velo contacta una cum apparatu suo deportari debuit per deserta Arabiae, voluit Deus non tantum panes super eam esse, & has acerras, verum & קֶשׂוֹת וּמִנְקִיּוֹת. De quarum vocum significatione, praecipue ultimarum, ambigitur

bigitur inter viros doctos : nam קערות
 probabile est lances vel vascula planiora
 & supponenda vasculis כפור dictis indi-
 care, qua de re mox uberius erit disce-
 ptandi locus. Adeoque quum non alia
 vascula quam geminae thuris acerrae ius-
 sa sint a Deo mensae sacrae imponi, cur
 in arcu Romano super mensam conspi-
 cuum par vasculorum aliud fuisse crede-
 remus?

Huc facit quod ipse situs id suadeat.
 Sola illa conspiciuntur super mensam,
 quum tamen plura vasa sacra Hierosoly-
 mis delata ad manum fuerint, quae vix
 illustriori loco in pompa circumferri &
 spectatorum oculis exponi poterant quam
 supra mensam. Causa ergo fuit quam-
 obrem haec duo minuta vascula, eaque
 sola, super mensam sint collocata, de qui-
 bus sine dubio interrogaturi essent omnes
 qui ea viderent quid sibi illa minuta vas-
 cula, eaque solitaria, & vix aliquo externo
 ornatu, si materiam excipias, oculos per-
 stringentia vellent. Hoc videlicet erat
 quod hae acerrae vasa essent ipsi mensae
 propria, adeoque supra ipsam mensam
 sculpi debuerint, & ea quidem sola quod
 sola illa mensae olim imponi consuevis-

102 DE SPOLIIS TEMPLI
sent. Unde obiter animadvertere licet,
hinc quoque liquere mensam quae hic
conspicitur esse mensam sacram, non
aliam, quoniam acerrae folae huic men-
sae vascula erant propria.

Forma ipsa id confirmat. Nomen כפות,
si quis ex vocis origine iudicium de figu-
ra ferre deberet, istiusmodi vascula nota-
re, quae uti haec cava sunt, & recipien-
do thuri aptissima, qualia hic exhibentur,
unusquisque nec injuria existimaret.
Quamobrem nihil vetat quominus hoc
vasculorum par idem esse credamus quod
nomine כפות in Sacro Codice nuncupa-
tur.

Veteres quidem Hebraei in Misna Jo-
ma cap. v. misn. i. appellant thuris illas
accerras mensae sacrae imponendas non
כפות, uti Moses, sed בויכי לבונה
*Bezeche thuris quod ap-
poni debet (aut imponi) panibus propositionis.*
Ita & in Siphra nuncupantur fol. 263. i.
editionis Venetae quae cum luculento
commentario קרבן אהרן prodiit. Un-
de suspicari licet idem vas כף & כוך nun-
cupari. Ita quoque in Codice Tamid
cap. i i. misn. ה. שם היו נותנין שני בויכי
לבונה

לכונה של לחם הפנים *Illic* (loquitur de foco altaris exterioris secundo, qui erat circa angulum altaris notozephyrinum, 4 cubitis fere ab illo septentrionem versus remotus) *dabant* (in ignem) *duo Bezeche thuris panum facierum*. At Josephus ab hujus Misnae auctore dissentire videtur lib. III. Antiq. cap. 10. scribens illud thus quod in sacra mensa fuit crematum fuisse ἐπι τῷ ἱερῷ πυρὶ ἐφ' ᾧ καὶ ὀλοκαυτῆσι τὰ πάντα, *igne sacro quo omnia holocausta cremabantur*. Is erat focus altaris primus, id est major, ad ortum altaris: nisi forsitan Josephus omnem altaris exterioris ignem appellaverit ignem holocaustorum, uti altare ipsum altare holocaustorum dici solet, etiamsi non iis solum sed aliis multis usibus fervierit: praeterquam quod ipsi Talmudici de numero focorum in altari exteriori non consentiant. Sed omnino notandum, Josephum non de altari Templi secundi loqui, in quo tot foci distincti fuerunt, sed de altari tabernaculi, ubi non nisi unus fuisse videtur.

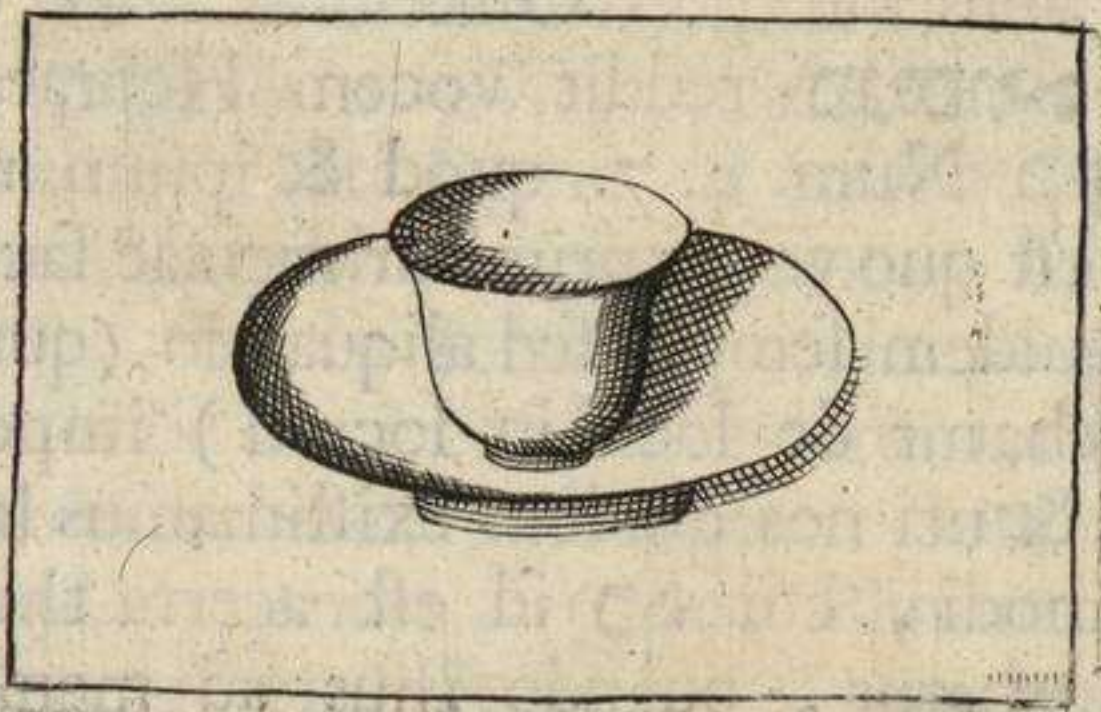
Chaldaeus quoque interpres כפות reddit כזיכין, & בזיכין sane vascula notat aut eadem ac כפות aut certe haud multum diversa. Judaei etiam בזיכין vocant vas-

cula quibus oleum in lychnucho sacro continetur, quae si respiciamus formam quam illa habent, aut cavitates in quas immittuntur, in lychnucho arcus Titiani (vide supra pag. 6.) non adeo profunda erant quam כפות five acerrae thuris, concava tamen ita ut a lancibus planioribus debeant distingui. In cultu quotidiano agnus mane, agnus vesperi, mactabatur, & quum aliae partes manu deferrentur ad altare, *intestina & pedes* קרבים וברעים dicuntur imposita vasi בוך versus altare delata. Tamid. iv. 3. Ita quoque sanguis agni Paschalis excipiebatur in בוך, quod ipsa rei natura suadet concavum & profundum fuisse ut sanguinem rite continere posset: verum ablegmina ejusdem agni in כנאי εν μαγίδι, deferebantur danda in altare. Ita legere est in Codice Misnico Pesachim capite quinto, misna 5. & 10. Sic in Joma vi. 7. in μαγίδι juveni & hirci comburendorum ablegmina deferebantur ad altare: Sunt autem μαγίδες lances, (vide Plinium Hist. xxxiii. ii.) & μαγίς λέγεται παρὰ Ἀραψι τὸ σκετάριον, *Magis apud Arabes nuncupatur scutella.* Liceat ita reddere verba auctoris Etymologici magni. Nos ipsi

ipsi a forma scuti (aut scutulæ, quod Salmasio placet) solemus lances *schotelen* nuncupare quasi scutellas. Scutam enim, uti scutum, veteres dixere. Lucilius: *scutam ligneolam cerebro infixit.* Scutum minus erat clypeo. Clypei perditum, scuta equitum erant, teste Servio AEn. IX. 370. Hebraei veteres in Codice Misnico Moed Katon cap. III. 7. hanc vocem אֲסֻלָּהּ usurparunt pro vase in quo cibus deferri solet, uti & קֶנוֹן quod est κανὼν Graecum, canistrum unde Belgicum *Canis*. Συστάριον in glossis veteribus redditur *Citra*. Docta manus ad marginem codicis mei emendavit *Cetra*. Non dubito, quin vere Chaldaeus interpres Onkelosus voce eadem כַּנִּיטָא reddit vocem Hebraeam קַעְרוֹת Num. 4. 7. quod & ipsum nomen est quo vas exprimitur mensae sacrae non quidem semper sed aliquando (quum deferebatur de loco in locum) impostum, & uti nos quidem existimamus lanx istiusmodi, cui כַּף id est acerra thuris imponebatur, quando thus ad mensam sacram deferri debuit: quod quoniam ad illustrationem notionis & usus ipsarum λιβανωτίδων de quibus agimus, omnino

facit, paullo altius repetendum est ab ipsis gentium Asiaticarum consuetudinibus.

Mos est populorum orientalium, qui una cum potu calidae ad nos dimanavit, vasculis rotundioribus & minoribus (quae nos quoque & plerique Europaei, vocibus ab Hebraea $\eta\kappa$ ortis, solemus appellare *copas*, *couppes*, & *coppen*) supponere & usus & ornatus causa; ne videlicet aliquid ex vase minori effusum pereat, aut, si liquor sit calidus, manum bibentis laedat admotam vasculo, vascula alia planiora quae lancium magis formam habent, & nobis *schoteltjes* vel *bakjes* dicuntur, his fere similia.

Id hodie copiosius docere non est necessa-

cessarium quo usus potus calidi foliis Theae & fabis Coffi mixti ita invaluit, ut vix dies, imo vix diei particula, sine illo multis abeat, non sine dispendio bonarum horarum. Vascula in quibus oleum erat ad usum nocturni luminis habebant apud ipsos, uti & apud nos aliquando, alia vasa planiora, כלי תחת הנר לקבל, quibus oleum excipitur, si quod ex vase interiori effunderetur, aut scintillae, uti Talmudici loquuntur in Codice Schabbath, capite 111. misna 6. aut quibus aqua infunditur, uti ibidem legere est.

Quum pulvis suffitus quotidie deferretur in Templum Hierosolymitanum, eodem modo acerra ipsa thuris solebat imponi alii vasi, minor majori, ne quid ex vasculo minori effusum in pavimentum decideret: tunc enim, si quid pulveris aromatici ex vasculo minori in majus sparsum esset (נתפור ממנו) poterat ex majori in quod inciderat tolli, uti legere est in Codice Misnico Tamid capite vi, misna 3. Vasculum autem minus in quo thus erat appellant Hebraei in eodem capite & Misna בוך, uti & Chaldaicum interpretem reddidisse vocem Biblicam

כף

כף audivimus, & vasculum majus nuncupant כף, uti solet tempus vocum usum immutare, & Judaeis ipsis non est religio vocibus Biblicis aliam significationem tribuere ac iis convenire certum est in Codice sacro: quod si hoc ageremus ex usu vocis עזרת, שופר & aliarum possemus confirmare. In versione Hispanica Codicis Tamid, a Judaeis edita, haec verba שזכרה בקטורת היתה נוטל את הבוך מתוך הכף ונותנו לאוהבו ita exhibentur *Aquien tocava el sabumerio tomava la copa pequenna de entre la grande, y dava la grande a su amigo.* Apposite, si quid judico. בוך est *copa* (liceat ea voce uti) *minor*, & כף est *copa major*, *copa* tamen utraque.

Ita etiam כף uti vas majus describitur capite quinto Tamid §. 4. הכף דומה לתרקב גדול שר זהב מחזיק שלושה קבין והבוך היה בתוכו סלא וגדוש *Vas, כף dictum, simile erat tricabio (modio alii, Hispani quarteron: ita & Sabinorum lingua trimodia dicebantur vasa minora quae capiunt quinque aut sex modios, teste Acrone ad Horat.*

Horat. Sat. I. I.) *magno aureo, quod continebat tres cabos, & בוך erat in medio ipsius plenum & accumulatum pulvere suffitus, & operculo contectum.* Erat ergo בוך, uti alii Hebraeorum recte scribunt, כף קטון בתוך כף גדול *Caph parvum in medio caph magni.* Quare suspicor aliquando permutata fuisse in Misna ipsa voces כף & בוך tanquam synonymas, uti quum in hoc ipso Codice Tamid capite septimo, misna 2. legitur sacerdotes, munere peracto in Sancto, stetisse in gradibus pronai cum quinque vasis quibus usi fuerant, ita ut singuli singula haec manu tenerent

1. הטני, vasculum aureum, quo cinis ab altari interiori exceptus continebatur. Describitur in Misna Tamid. III. 6. mentio fit etiam in Misna Kelim xv. 7. operimenti vel כסוי quo Teni tegitur. Mox videbimus & כף habuisse כסוי.

2. القسط Arabum, הכון, quod est Damascenorum. Vasculum aureum quo utebatur ille qui lychnuchum sacrum aptabat. Distinguendum hoc est a כוס, quod in eodem capite tertio

tertio §. 4. nomen datur vasi vel poculo aureo ex quo agnus sacrificii jugis adaquari solebat, & in Siphra vasi, quo sanguis victimarum excipitur & spargitur.

3. המחתה, *κυρῆϊον*. Vasculum in quo prunae continebantur ab altari exteriori petita ad adolendum suffitum. *La paletta* Hispanis. Eodem nomine & illud vas argenteum dicitur, quo prunae ab altari exteriori tolli & deferri consuevere ad pavimentum ad ortum altaris, ubi avium ingluvies & cineres altaris interioris & lychnuchi colligebantur: quod dicitur תרום את המזבח. Vide Tamid. i. 4. ubi dicitur illud מחתה positum fuisse in angulo inter clivum & altare ad occidentem clivi. Probe distinguendum hoc a פסכתר five olla cinerum quam sacerdos hinc & sacerdos inde per solum clivi dirigebat. Tamid. v. 5. מורידין בו את הדשן. 5. גבי המזבח מעל אדעוהו hoc est תרום את המזבח, non vero דישון את המזבח.
4. הבזך.
5. כף וכסויה *כף* vasculum & operculum ejus.

Hic

Hic sane **קכ** dicitur operculo tegi, quod modo de **בזך** dictum fuerat.

Quae quum ita se habeant, crediderim per **קערה** quae conjunguntur cum **כפות** uti vascula mensae imponenda, quum deportanda esset alio, intelligi oportere vasa alia majora quibus **קכ** imponitur quando ad mensam deferretur. Chaldaeus, uti vidimus, *μαγίδων* nomen iis tribuit, Alexandrini *τροβλία*. Josephus etiam pro **קערה** *τροβλίον* habet Antiquitatum libro tertio, capite nono, quando confertur cum Numerorum capite vii. commate 12. ubi *τροβλίον* pro **קערה**, *φιάλην* pro **כזרק**, *θυσίαν* ponit pro **קכ**, & de **קכ** quidem ibidem legitur vas fuisse thure plenum, vel pulvere adolendo, **מלא קטורת**, sic ut **קכ** in Sacro Codice adhiberi fere videatur pro acerra thuris. **קערה** appellatur in Codice Schabbath cap. xvi. 7. vas quod invertitur super lucernam (ita tamen ne extinguat) ne flamma trabem corripiat, & super scorpionem ne mordeat. In Siphra & Korbhan Aharon, eximio in librum illum commentario fol. * 262. legitur tres fuisse species vasorum, quae *τύποι*, **דפוסין**, a Judaeis dicuntur, quod formam panum propositio-

positionis aut efficiant aut conservent, primam in qua panibus forma sua datur, secundam in qua dum coquitur in furno est, tertiam in qua sunt panes e furno exempti, ut formam eandem retineant. Tertiam hanc speciem esse illa mensae sacrae vasa, quae קערוה dicuntur, ibidem legere est.

Observatio illa, de more gentium Asiaticarum supponendi vascula majora minoribus, non modo usum habet in vasis describendis quae ad odores quotidie incendendos adhibebantur & in iis quae in mensa posita thus continebant; verum quum & קשור & מנקיות ita jungi videamus, facit ut suspicemur etiam iis indicari par similibus vasculorum, quorum unum alterum sustinet. Fuerunt certe haec vascula ad mensae sacrae usum facta, nam appellantur קשותיו & מנקיותיו, *keschoth ipsius & menakkioth ipsius*. Sic ut de spondeis (ita Apulejus scriberet) aut vasculis quibus vinum libabatur in altari exteriori neutiquam cogitandum sit. Tunc enim non mensae sed altaris קשות videntur dici debuisse. Praeterquam quod si istum usum habuissent, ratio dari vix possit cur illa, quando tabernaculi vasa
aliò

aliò transportabantur mensae fuerint imposita. Vasa erant altaris exterioris. Cum iis potius transferenda essent: aut si cum aliquo vase Sancti, cum altari interiori, quoniam utrumque altare erat, inter quae major est convenientia quam inter altare & mensam.

Quoniam ergo Kesoth & Menak-
kioth vascula fuerunt mensae sacrae usui
aptata, quaenam illa fuisse dicemus? Non
nisi panes & thus mensae erant imposita,
panes ipsi mensae, thus in כפור supra
panes, quae כפור, uti mox vidimus,
potuerunt קערוֹת *raïs* imponi. Quem
usum ergo praestiterunt קשות ומנקיות?
Sunt Judaei qui de calamis inter panes
collocandis & stipitibus hic cogitant. Et
profecto conjecturis locus est, quoniam
incerta est vocis utriusque significatio.
Mihi magis placet vestigia veterum Grae-
corum & Chaldaei interpretis legere,
& his nominibus vascula duo, alterum
alteri imponendum, denotari, in quae
thus infundebatur quod in Sancto per
dies septem fuerat, ut ex iis in altare ex-
terius daretur igni cremandum. Hoc sua-
det usus quem sacrae literae iis adsignant
יִסַךְ בָּהֶן אשר quibus libabitur, effunde-
tur,

H

tur,

tur, in altare exterius. Ideo Kefoth appellantur **הנסך** *effusionis* Num. 4. 7. In Joma cap. v. misn. 1. diserte leguntur in Sanctum inferri solita singulis Sabbathis **בויכי לבונה** acerrae thuris, quibus sane thus inerat diversum a thure quod in mensa erat: adeoque uti panes, ita & thus permutari oportuit. Haec vascula apte **σπονδεῖα** nuncupantur ab effundendo thure.

Falluntur sane qui **σπονδὴν** & **σπένδειν** non nisi de vino libaminis accipi posse autumant, & propterea vascula vino repleta mensae huic imposta fuisse crediderunt. Josephus certe **ὄνοχόας** vocat (nomine a **σπονδείοις** diverso) vasa in atrio collocata juxta vel e regione altaris exterioris, quae non possunt esse nisi vascula e quibus vinum libandum invergebatur simpulo altaris, lib. 111. Antiq. cap. 7. Sic etiam Antiq. 111. 2. distinguit suis nominibus, agens de mensa sacra, **φιάλας καὶ σπόνδια**, fecisse illa Salomonem narrans, & supra mensam ea fuisse collocata: quae indicant (ni fallor) par illud vasorum quod thus continebat, sic ut minus **φιάλα** dicatur, majus **σπονδεῖον**. Certe ita vascula thure repleta phialae appellantur Apocal. 5. 8. **φιάλαι γέμισσαι θυμιαμάτων,**

HIEROSOLYMITANI. ΙΙΣ
των, & nomen **כַּבֵּ** (quod convenit
cum nomine **כַּפֹּרֶת** quod Moses acerris
thuris tribuit) Syrus interpres Apoc. 15.
18. pro **φιάλη** adhibet. Josephus voce
φιάλης utitur Antiq. lib. 11. 3. pro vase
e quo bibitur, uti & Antiq. 111. 10. ubi
vas e quo mulier adulterii suspecta bibit
φιάλην vocat, uti & illud **פִּיֵאֵלִי** dicitur
in Misna Sota 11. 1. Ita & in Siphra fol.
* 129. 1. vas supra quod avis leprosi ma-
ctatur **פִּיֵאֵלִי** **φιάλα** nuncupatur, & Chal-
daeus interpres Judic. 6. 38. pro Hebraeo
כַּפֵּל, vase quo aqua continebatur, habet
פִּיֵאֵלִי. Aelfricus denique in glossario,
Fiala vel *scala*, *bledu*, id est, vas potio-
rium, Anglosaxonibus.

Videtur ergo Josephus **φιάλων** nomen,
de mensa sacra agens, tribuisse acerris
thuris, sive **כַּפֹּרֶת**, & **σπονδείων** nomen
vasculis majoribus quae supponebantur a-
cerris; certe non vasis istis quibus vinum
libabatur: nam eodem loco quem mox
indicavimus (Ant. 111. 2.) sed post in-
terpositam lychnuchi descriptionem, di-
stinguit **οινοχόας** & **φιάλας**, sic ut **οινοχόας**
vocet vasa vinum continentia, vel mera-
ria, (**ἀκρατοφόρα**, ut loquitur idem lib.
VI. de bello cap. 16.) & alia vasa sacra

commemoratur quorum nomina & usum notat, *πίνακας*, in quibus similia maccrata ad altare deferebatur, *κρατήρας* in quibus similia oleo subacta deferebatur, *μέτρας* quibus metiebantur arida & liquida, *θυμιατήρια* quibus ignis ab altari majori ad minus portari consuevit & thus deferebatur in sanctum. Haec ideo diligentius adscribo, ne quum hae voces aliis locis in Josepho leguntur aliquis putet se vim earum assecutum esse, si noverit quid *κρατήρ*, quid *πίναξ*, Graecis sonet. Immo vero ex Josepho ipso discere convenit quid fuerint *κρατήρες*, non quaelibet vasa, non illa in quibus vinum aquae miscebatur, aut pocula (uti Graeci vocem *κρατήρων* ulurpare solent) sed ea quae supra descripsimus ex Josepho (nisi ipse doceat quo modo velit intelligi, uti quum *πίνακας* thure plenos commemorat lib. III. Ant.) qui etiam Ant. XII. 2. *κρατήρας*, & *φιάλας* & *σπονδεῖα* a Ptolemaeo missa distinguit plus semel.

Praeterea *σπονδείων* nomen non necessario ad libationem vini nos ducit. *Αἶμα* esse *σπονδήν ψυχῆς* Philo scribit libro de victimis. *Αἶμα ἐπισπένδειν* dicit Josephus Ant. XIII. 18. *Ευζία καὶ σπονδή* Graeci red-

reddunt Dan. 9. 27. voces זבַּח וּמִנְחָה.
 Hesychius Σπενδόμυθον, ἀνατιθείς τῷ Θεῷ,
 & Σπένδεται, θύειναι. Jerem. 52. 18. Aquila
 & Theodotion reddiderunt מִזְרְקוֹת
 per ζπονδία. Adeoque σπονδεῖα, licet vulgo
 significaret vascula vinum libandum
 continentia, tamen illa semper a Jose-
 pho & aliis hac notione usurpari debuisse
 non magis consequitur quam vocem
 κρατήρας, quae, si originem ejus spectes,
 notat vasa quibus vinum aquae miscebatur,
 & tamen a Josepho usurpatur pro vasis
 in quibus similia ad altare deferebatur.

Ex his intelligitur apte illa vascula ex
 quibus thus in ignem altaris exterioris ef-
 fundebatur σπονδεῖα dici posse, praecipue
 stante Templo secundo, quando eadem
 illae acerrae quae in mensa Sancti fuerant
 ad altare exterius deferebantur & ζπον-
 δεῖων vicem praestabant. Ita enim Ju-
 daei in Codice Menachoth cap. xi. §. 7.
 describunt modum permutandi panes &
 acerras thuris, ut duo sacerdotes recipe-
 rent duos panum ordines ex mensa, & duo
 acerras thuris, alii duo inferrent panes
 recentes, & duo alii recentes thuris a-
 cerras. Quem quidem ritum an ab aeta-
 te Mosaica non derivabimus (quando

potuerint acerrae thuris evacuatae & thus in alius formae vascula infusum igni immisum fuisse) sed recentiorum temporum consuetudine, quando omnia ex Phari-
saica Leges Divinas interpretandi metho-
do fieri consueverunt, secus ac olim? An
potius hoc dici possit, plures numero a-
cerras thuris fuisse, sicut & plurima θυ-
μιατήρια in templo primo & secundo fuis-
se memorantur: ita ut כפות five acerrae
thuris permutatae fuerint in mensa singu-
lis Sabbathis, & thus, quando adolendum
esset in altari exteriori, infusum in alia
vascula quae nomen Kesoth & Menak-
kioth gerunt. Ita non videtur superesse
difficultas. Quod enim Talmudici scri-
bunt הקטירו הבזיכין *adolent acerras*,
non acerras ipsas spectat sed thus in iis
contentum, ut sensus sit thus quod fue-
rat in בזיכין adoliturum fuisse in altari: un-
de non efficitur necessario thus quando
adolebatur ex ipsis illis בזיכין effundi de-
buisse.

Convenit idem cum vulgari dicto Tal-
mudicorum אין עניורת במקום עשירות
non est paupertas in loco divitiarum: quo
innuunt nihil non magnificum in vasis &
apparatu templi credi oportere, nec illic
ad

ad usus duntaxat necessarios vasa fuisse comparata verum & ad magnificentiam & decus. Non solebat illic canon philosophorum observari, quod fieri potest per pauciora non esse faciendum per plura, & exempla non desunt quaedam ex uno vase in aliud transfusa fuisse, licet in vase priori commode manere potuerint & ad locum quo destinabantur deferri. Vide quae de prunis ab altari exteriori petitis leguntur in Tamid v. 5.

Josephus thuris acerras impositas mensae sacrae (vel panibus ipsis: ita enim plus uno loco scribit, quamvis in Siphra fol. * 263. 1. legatur, ne pondere suo panes premerent impositas fuisse acerras ipsi mensae **נותנם על גבי השלחן כדי שלא יכצעו את הלחם**) nuncupat libro III. Antiquitatum *πίνακας λιθανωτῆ γέμοντας*. *Pateras thure plenas* reddidit interpres vetus Latinus, Epiphanius creditus. Sed acerras, quibus thus imponebatur adolendum in altari interiori, *θυμιατήρια* vocat libro octavo, & idem nomen dat illis vasis quibus prunae ab altari exteriori desumptae deferuntur ad altare interius, quorum tamen illa Hebraeis **כפות**, haec **מחתות**, appellantur. Ita scribit loco lau-

dato θυμιατήρια δὲ χρυσὰ ἐν οἷς ἐκομίζετο
 θυμῖχμα εἰς τὴν ναὸν δισμύρια, ὁμοίως αἰκῶν
 θυμιατήρια, εἰς ἐκόμιζον αἰπὸν ἔργον μεγάλης
 βωμῆ πῦρ ἐπὶ τὸ μικρὸν βωμὸν τὸ ἐν τῷ
 ναῷ, πεντακισμύρια. Fecit Salomo θυμια-
 τήρια aurea, quibus thus in aedem sacram
 inferebatur, viginti mille, & alia θυ-
 μιχτήρια, quibus ignis desumptus ab altari
 majori deferitur ad altare minus in aede
 sacra, quinquaginta millia. Quo magis
 admiranda est illorum temeritas, qui per
 θυμιατήριον in epistola ad Hebraeos, ca-
 pite nono, commate quarto, ipsum al-
 tare aureum indicari autumant; quod cer-
 te in Sancto Sanctorum fuisse unquam
 collocatum scribere audere quemquam
 hoc nostro seculo, & in tanta qua frui-
 mur luce literarum, non putem. Et quid-
 ni omittere potuit mentionem altaris au-
 rei scriptor sacer, etiamsi id in sancto
 fuerit, qui se negat de singulis agere
 velle, qui Mosis vestigia legisse dici po-
 test qui de mensae quidem & lychnuchi
 fabrica agit sed de altari nonnisi magno
 postea intervallo? Josephum ipsum addo,
 qui quum Pompejum in Sanctum intro-
 ducit lib. 1. de bello cap. 5. vidisse eum
 narrat lychnuchum, mensam & vasa li-
 bato-

batoria, ac acerras, nulla facta altaris aurei mentione; uti nec illud a Tito ex sancto elatum est, conspiciendum ceteroquin una cum mensa & lychnucho in hoc ipso arcu triumphali. Erat tamen illic altare tempore Pompeji, quod haud ita diu ante Judas ipse novum fabricaverat, teste Josepho: & ipse, templum describens a Tito obsessum, memorat praeter mensam & lychnuchum in Sancto altare fuisse.

Reposuerim libens in Josepho lib. xii. cap. 7. vocem hanc *θυμιατήρια* pro ea quae nunc legitur *θυσιαστήρια*, ubi Antiochus ex Templo rapuisse dicitur *λυχνίας χρύσεας, και βωμόν χρύσειον και τράπεζαν και τὰ θυσιαστήρια*. Praeter enim *βωμόν χρύσειον* non erat nisi unum *θυσιαστήριον*, nec illud *ἐν ναῶ*, nec dirutum aut ablatum ab Antiocho, sed profanatum, & quod Judas ipse Maccabaeus demolitus est.

Ceterum quod spectat ad nomen *הכ* his acerris datum, facile quivis intelligit, si formam literae Caph cum iis conferamus, ea ipsa fere imaginem horum vasorum exprimi. Sic Vau litera & notat & figura sua exprimit clavos, qui solo

ה ך

infixi

infixi funes tabernaculi erecti tendebant.

Denique illud te, lector, esse admonitum volo ut ad harum acerrarum attendas magnitudinem, quae satis bene convenit cum iis quae Judaei de illa tradunt. Volunt pugillum thuris קומץ לבונה singulis fuisse impositum. Disertis verbis id R. Simeon tradit, cujus sententia refertur in Siphra, antiquo illo in Leviticum commentario, qui & תורה כהנים & dicitur ac si Pandectas juris Sacerdotalis diceres, fol. * 262. 1. שהיא טעונה שני קמצים מלא הקומץ לסדר הזה ומלא הקומץ לסדר הזה *Requiruntur duo pugilli thuris, unus pugillus plenus pro uno ordine panum, alter pro altero. Capacita ergo vasa debuerunt esse pugilli, qualia omnino hae acerrae sunt.*

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Tubae duae sacrae apud Judaeos in usu. Lex Dei de illis inflandis. Josephi verba. Non in omnibus sacrificiis audiebantur tubae sed holocaustis tantum & salutaribus. Receptacula nummorum in templo similia tubis.
Stante

Stante templo secundo & postea confusae voces שופר buccina & תוצות tubae. Josephus quoque illas confundit saepius. שופר est κέρας, תוצות σάλπιγγες. Hieronymi monitum de distinctione buccinae & tubae.

Quartum & ultimum spoliorum sacrorum genus per triumphum a Tito latum, & in arcu ei erecto conspicuum, tubae sunt eaeque geminae. Tot numero Deus olim eas fabricari iussit Num. 10. 1. *Fac duas תוצות argenteas, operis Mikscha (ductiles reddit Hieron. ad Ezech. vii. ita ut opponatur opus hoc malleo ductum operi quod funditur & מוצק dicitur) facito illas, & sunt ad hos usus, ut convoces multitudinem, & proficisci facias exercitum.* Deinde a Sacerdotibus quidem illas inflari voluit, & non tantum illo tempore, sed perpetuo quamdiu salva esset res publica Israëlitica **להקת עולם לדורותיכם** *in statutum sempiternum in aetates vestras.* Quare subiungit iis utendum esse quum praelia inirent, quum publice dies laetos festosque & novilunia agerent, quumque holocausta ac sacrificia salutaria facerent. Haec quidem lex Mosis, quam ita interpretatur, qui ipsum fratrem Mosis inter maiores suos

suos numerabat, Josephus lib. III. cap. II. Ἐυρε δὲ καὶ βυκάνης τρόπον ἐξ ἀργυρίῃς ποιησάμενον. Ἐστὶ δὲ τοιαύτη μῆκρον μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγω λεῖπον· σενὴ δὲ ἐστὶ σύριγξ αὐλῆ βραχὺ παχυτέρα· παρέχουσα δὲ εὐρὸς ἀρκῶν ἐπὶ τῷ σώματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματός, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελέων. Ἀσώσρα καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν. Γίνονται τε δύο. Quae ita reddit Epiphanius, vel si quod aliud nomen est interpreti veteri. *Adinvenit autem & modum tubae ex argento factae quae est huiusmodi. Longitudine quidem habens pene cubitum: est autem angusta fistula cantatoria, calamo capacior, praebens latitudinem quae conveniat ori ad susceptionem spiritus & classico sono vicina est, quae Hebraica lingua vocatur Asosra. (Confer Hof. 5. 8.) Factae sunt tales duae.*

Quod vero attinet ad usum, praeter convocationem populi & motionem castrorum (ubi tamen nota unam inflatam aliquando, aliquando alteram) observat harum usum fuisse in oblatione victimarum & sabbathis & reliquis diebus: nulla facta distinctione sacrificiorum salutarium holocaustorumque a reliquis, ac

si ad singula sacrificia tubis clanxissent. In Codice Tamid cap. vii. 3. legitur quotidie stetisse sacerdotes duos in atrio templi secundi ad mensam adipum quae erat ad occasum clivi altaris & שתי כסף בידם *duae tubae argenteae erant in manibus eorum*, quibus clangebant quum vinum libabatur. Tradunt porro Judaei in oblatione sacrificiorum illorum quae libamen vini non requirebant, qualia erant sacrificia piacularia & pro delicto, sacerdotes tubas non inflasse, ideoque Deum iussisse clangorem tubarum non in omnibus sacrificiis sed tantum in עולות ושלמים *holocaustis & salutaribus*. Ceterum semel & vigesies ad minimum quotidie inflatas fuisse tubas in templo docetur in Codice Succa cap. v. misn. 5. ubi videre est quando & quam ob rem. Rabbinum etiam in jejuniis publicis tubas adhibuerunt, id colligentes ex verbis Dei Num. 10. 9. *contra hostem prementem*. Vide codicem Rosh hasschana cap. 111. 4.

Forma tubarum, praeterquam quod luculenter ex descriptione Flaviana possit intelligi, alia quoque vasa Templi Hierosolymitani illustrat. Fuerunt in atrio mulie-

mulierum tredecim receptacula nummorum, in quae ficli & alii immittebantur, (nec in Templo solum sed in aliis urbibus Palaestinae, uti traditur in Schekalim cap. 11. misn. 1.) quae a forma sua *tubae* appellantur sive שופרות. Vide Cod. Schekalim vi. 5. Ita enim nunc reddo hanc vocem, quam, stante templo primo aut tabernaculo si vixissem, buccinas aut cornua reddidissem: usum secutus, quem penes loquendi norma & arbitrium est. Judaei enim stante Templo secundo coeperunt confundere tubas & buccinas, instrumenta diversa omnino, uti alio loco ubertim ostendimus, & post ejus excidium plane unum pro altero substituerunt, uti Raf Chasda testatur, & חצוצרתא שופרא ושופרא חצוצרתא *chatzotzarta* appellarunt *schophra*, *schophra* autem *chatzotzarta*. Forsitan boni ominis causa coepta est substitui vox Schophar pro Chatzotzera, quoniam Schophar index esse rerum laetarum solebat. In Mechilta lego fol. 40. 1. כל מקום שנאמר שופר, סימן טוב לישראל, *Ubicunque legitur in Codice Sacro vox שופר, signum est rerum faustarum Israëlitis.* Videntur ergo illa receptacula nummorum hujus fere figurae

rae

rae fuisse, & ideo tubarum nomine dicta quoniam διὰ τὸ ἐκ σενότητῃ ἀνευρύνεσθαι κώδωνι ζάλπιγγῃ erant similia, ut verbis utamur Pollucis 11. 4. Κώδων proprie est πλατὺ δὲ σάλπιγγῃ, teste scholiaste Sophoclis in Ajace μασιγοφ. In os angustum superne immittebantur nummi, & extrinsecus inscriptum erat receptaculis quibus nummis recipiendis esset; destinata, uti in uno videre est quod tabella in aes incisa oculis subjicit.

Josephus βυκάναι vocans has tubas in-
nuit jam suo tempore buccinarum & tu-
barum vocem coepisse confundi. Sic ut
βυκάναι sint תְּצֹצְרוֹת. Ita & Antiq. 1x.
12. scribit ἱερεῖς βυκάναις ἔχοντες ἐσάλπισ-
σαν. At erant tubae i. e. תְּצֹצְרוֹת, vide
2 Chron. 29. 26. Juvat idem confirmare
ex antiquo volumine Midrasch schir haf-
schirim dicto fol. 12. col. 2. ubi שופרות
distinguuntur a βυκάναις plane uti apud
Josephum. Verba haec sunt כשנא המלך
ומצאם ישנים העמיד עליהם בקלאנין
בוקינם ושופר *quum venit Rex & invenit*
eos dormientes excitat eos קלאנין buccinis
שופר. Sunt tres species instrumen-
torum sonum edentium, מיני משמיעין,
קול,

קול, uti glossator notat. Hic βυκαίνας
 diversae sunt a שופר, & eadem ac
 תצורת. Verum alibi Josephus lib. v.
 Antiq. cap. i. שופרות appellat κέρατα,
 uti etiam Jos. 6. 5. idem קרן & שופר di-
 citur. Κέρασιν σαλπίζειν ei est inflare cor-
 nua, & Σαλπίσας κέρατι scribit Antiq. vi. 1.
 10. & cap. 11. κέρασιν ἐπισαλπίζοντας βοῶν
 & lib. ix. 4. Σαλπίζοντες κέρασιν. Atque ita
 interpretes V. T. שופר per κερατίνην sae-
 pe reddiderunt, sed frequentius per σάλ-
 πιγγα. At quum תצורת semper red-
 dant per Σάλπιγγα, & sine dubio שופר
 & תצורת instrumenta fuerint diversa,
 praestitisset שופר semper per κερατίνην
 reddere & תצורת per σάλπιγγας. Joseph.
 lib. v. 8. שופר quod appellatur Judic.
 vii. describit κριῶ κέρας, ᾧ ἐχρῶντο ἀντι
 σάλπιγγος cornu arietinum quo utebantur
 loco tubae, & propterea ipsum illud cornu
 σάλπιγγα vocat paullo post, quia Σάλ-
 πιγγος sive tubae vicem praestabat, Σάλ-
 πιγγι scribens ἠχίσαντες. Sic quoque lib.
 vii. Antiq. cap. 11. quod 1 Reg. i. le-
 gitur שופר, Σάλπιγγξ dicitur Josepho.
 Σάλπιγγξ ceterum tuba est, quumque de
 Romanis agit lib. 111. de bell. Jud. cap.
 3. ἐξεῖναι δὲ στραπέδῳ δέον ὑποσημαίνει ἢ
 σάλπιγγξ.

Σάλπιγξ. *Signum exeundi e castris facit tuba.* Et Josephus ipsas has tubas Σάλπιγγας vocat Antiq. VIII. 2. Σαλπίγγων κατὰ Μωυσέως ἐντολὴν μυριάδες εἴκοσι 20. *myriades tubarum.*

Hieronymus prudenter in commentario ad Hof. 5. tubas & buccinas ita docet distinguere. *Buccina pastoralis est & cornu recurvo efficitur: unde & proprie Hebraice sopbar, Graece κερατινὴ, appellatur. Tuba autem de aere efficitur vel argento, qua in bellis & solennitatibus concrepabant. Ita & lituum a tuba distinguit Acron Horatianus carm. I. I. Inter lituum & tubam hoc distare inveni: lituus equitum est & incurvus; tuba vero peditum est & directa.*

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Fata horum spoliolorum enarrantur, postquam e Templo Hierosolymitano rapta sunt. Judaeorum commenta de Tito. Καταπετάσματα duo inter sanctum & sanctum sanctorum. Spolia haec Romae in templo Pacis collocata. R. Eliezer filius Jose testatur se laminam frontalem Pontificis Maximi Romae vidisse.

vidisse. Sub imperio Commodi templum Pacis conflagravit. Rumor Alaricum Roma capta Carcassonem haec spolia detulisse. Gezerichus illa in Africam transtulit postquam Roma potitus erat. Belizarius devictis Vandalis ex Africa Constantinopolim ea tulit. Inde Hierosolymas missa sunt. Ratio quamobrem illa Constantinopoli Imperator servare non duxerit consultum.

Ultimo hoc capite ea confectabor quae de fatiis horum spoliorum in monumentis veterum memoriae prodita inveni, utque illa per tres partes orbis eo tempore cogniti, Asiam, Europam, atque Africam lata sint. Josephus quidem libro VII. de bello cap. 24. meminit velorum templi, *καταπετασμάτων*, & libri Legis Judaeicae, quae Romae in palatio fuerint reposita. Hebraei narrant, sed ex odio Titi quem **אותו הרשע** vocant, ac si Latine hominem longe post homines natos sceleratissimum diceres, non modo velis sacris eum vasa templi imposuisse, sed & contaminasse adytum impio facinore, in Gemara Gittin. fol. 56. 2. **הפש זונה ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ס'ת' ועבר עליה עבירה נטל סייף וגידר את הפרכת ונעשה נם והיה דם**

דם מבצבץ ויוצא וקסבור הרג את

עצמו *Cepit meretricem eaque inducta in sanctum sanctorum, stratoque Legis volumine, facinus patravit super illud: dein stricto gladio velum perrupit, unde sanguis, facto miraculo, missus est, sic ut exiens Titus putaret se Deum ipsum peremisse.* (sc. in aliis codd. post עצמו sequitur

הק'בה) & נטל את הפרכת ועשאה

כמין גרנותני והביא כל כלים שבמקדש

והניחן בהן והושיבן בספינה לילך

ולשתכח בעירו *Acceptum velum* (in midras Coheleth ubi idem fere fol. 101. col. 3. legitur

שתי הפרכות *duo vela:* videlicet utrumque hoc פרכת & κατα-

πέτασμα dici potest, quia unum velum ita suspendi potuit, ut utraque sui parte, pendula & cubiti spatium distante,

speciem duorum velorum exhibuerit: quo sensu Matthaeus c. 27. 51. καταπέτασμα ruptum scribit, licet utrumque velum ruptum fuisse, non unum, probabile sit)

in formam sacci composuit (glossa סל

גדול ששפין בו יין) & vasa omnia Templi ei imposita navi commisit, ut Romae ea ostend-

eret, *σεμνυνόμην* & ἐπὶ αὐτοῖς, uti Josephus loqui-

loquitur lib. vi. de bello Judaico c. 24. Postquam Romae in triumpho Titi Vespasiani lychnuchus circumlatus est, uti liquet ex arcu triumphali adhuc superstiti- te, collocatus fuit in Templo Pacis (loco aptissimo, quum etiam *Jerusalem* nil nisi possessionem pacis significet) teste Josepho lib. vii. de bell. Jud. cap. 24. (sequor distinctionem Rufini) Ἀνέθηκε δ' ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐκ τῆς ἱερῆς Ἱερουσαλὴμ χρυσαῖα κατασκευάσματα. Deposuit illic quoque aurea vasa Templi Judaeorum. Fuisse autem lychnuchum & alia spolia Templi Hierosolymitani in hoc Templo pacis usque ad ejus incendium probabile est. Judaei certe memorant laminam auream fronti Pontificis Maximi praefigi solitam Romae conspectam fuisse a R. Eliezere filio Jose, qui R. Akibae σύγχρονος imperante Hadriano fuit. Legitur in Gemara Succa fol. 5. i. ציץ דומה כסין טס של זהב ורחב שני אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו שני שיטין יו"ד הא' למעלה וקדש ל'סר למטה ואמר ר' אליעזר בר יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת *Lamina erat instar folii aurei* (πέταλον ideo Graeci vocant)

cant) *cujus latitudo erat duorum digitorum, longitudo pertinebat ab una aure ad alteram scriptum erat in ea duobus verbis, nomen יהוה supra & literae קדש infra* (ea, licet videantur ordine praepostero disposita, quidam ita scripta fuisse autumant, ut nomen Dei sanctissimum obtineat primum & supremum locum) *R. Eliezer filius Jose dicit: ipse conspexi Romae hanc laminam, sed uno versu erant omnia קדש ליהוה. Huc spectant etiam quae de hac lamina Josephus Antiquit. VII. 2. scribit, ἡ σφάνη εἰς ἣν Μωυσῆς τὸ Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν καὶ διέμεινεν ἀχειρὶ δὲ δὲ τῆς ἡμέρας. Corona in qua Moses Dei nomen inscripsit unica erat, & superstes est in hunc usque diem: adeoque post urbis excidium.*

Imperante Commodo deflagavit hoc templum Pacis, teste Herodiano *historiarum lib. I. cap. 14.* sed cum eo non periisse haec spolia Hierosolymitana certum est, quoniam saeculo quinto a Christo nato ea in Africam delata sunt, ut mox videbimus.

Ab illo tempore secula quaedam elapsa sunt, quibus altum apud scriptores, quos quidem nos legerimus, silentium est de

loco ubi haec templi spolia latuerunt. Invenio apud Procopium lib. 1. de bello Gothico, pag. 343. editionis regiae, quae huc possent referri. Καρκασιωνήν δὲ πολλῆς σπερδῆς ἐπολιόρκην· ἐπεὶ τὸ βασιλικὸν πλῆθον ἐνταῦθεν ἐπύθοντο εἶναι ὃν δὴ ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις Ἀλάρικος ὁ πρεσβύτατος Ρώμην ἐλὼν ἐληΐζατο. Ἐν τοῖς ἦν καὶ τὰ Σαλομῶνος ἔβραίων βασιλέως κειμήλια ἀξιοθέατα ἐσάγαν ὄντα. Πρασίαι γὰρ λίθοι αὐτῶν τὰ πολλὰ τὸ ἐκαλλώπιζεν, ἅπερ ἐξ Ἱεροσολύμων Ρωμαῖοι τὸ παλαιὸν εἶλον. *Summa contentione Carcassionem obsident, ferente fama, gazam ibi Imperatoriam asservari, quam aetate superiori, Roma capta, Alaricus senior abstulerat. In ea erant Salomonis Hebraorum regis cimelia visu dignissima. Erant enim prasus ornata lapidibus complura vasa quae quondam Romani Hierosolymis exportaverant.*

Verum disertata magis sunt verba Anastasii, bibliothecarii, historiae ecclesiasticae pag. 43. editionis regiae (qui in his, ut alibi, Theophanem exprimit) ex quibus docemur haec vasa anno aerae Christianae 450 Roma in Africam fuisse delata. *Praeterea Gezerichus, nemine sibi resistente, introivit Romam tertia die Maximi fugae,*

gae, & sublatis omnibus pecuniis & civitatibus miraculis in naves receptis, in quibus erant ecclesiastica cimelia tota ex auro, lapidibus pretiosis ornata, & vasa Hebraica, quae Titus Vespasiani filius post captivitatem Hierosolymorum Romam detulerat, una cum Endoxia Imperatrice ac filiabus ejus in Africam navigavit.

Deinde circa annum 520 devictis a Belizario Vandalis iterum ex Africa in Europam delata sunt. Anastasius: Cumque Belizarius Byzantium una cum Gelimere & Wandalis pervenisset magna praemia percipere meruit, qualibus nimirum temporibus principis Romanorum praetores in maximis victoriis digni efficiebantur. Sexcentis enim annis transactis nemo ad talem pervenit honorem nisi Titus, Trajanus, & alii Imperatores qui magistratum contra barbaricas nationes obtinentes mirabiliter triumpharunt, exuviisque ostensis & ex bello mancipiis in media urbe pompis haec publicavit, quod triumphum vocant Romani. Sic veteri quidem modo sed pedestri incedens in domo sua usque ad Hippodromium. Erant autem exuviae quotquot administratorio principis ordini competebant, id est, throni aurei & rhesdae quibus regum uxores vebuntur ornatus-

que de lapidibus pretiosis compositus, argenti quoque multa millia talentorum & diversorum Imperialium vasorum quae Gezerichus, Romano despoliato palatio, in Africam tulit: inter quae & Judaeorum vasa quae Vespasiani filius Titus post captam Hierosolymam Romam detulerat.

Procopius lib. 11. cap. 9. de bello Vandalico, ultimus est, quod sciam, qui meminit horum spoliiorum in descriptione triumphii Belisarii. Ἦν δὲ λάφυρα μὲν ὅσα δὴ ὑπεργία τῇ βασιλέως ἀνεῖσθαι εἰώθει, θρόνοι τε χρυσοὶ καὶ ὀχήματα οἷς δὴ τὴν βασιλέως γυναῖκα ὀλεῖσθαι νόμος καὶ κόσμος πολὺς ἐκ λίθων ἐπιμῶν συγκείμενος· ἐκπώματά τε χρυσοῦ καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα ὅσα ἐς τὴν βασιλέως θοίνην χρήσιμα· ἦν δὲ καὶ ἄργυρος ἑλκων μυριάδας ταλάντων πολλὰς καὶ πάντων τῶν βασιλικῶν κειμηλίων πάμπολύ τι χρήμα ἅτε Γιζεριχὸς τὸ ἐν Ρώμῃ σεσυληκότος παλάτιον ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρρέθη, ἐν τοῖς καὶ τὰ Ἰσδαίων κειμήλια ἦν ἅπερ Οὐεσπασιανὸς Τίτος μετὰ τὴν τῶν Ἱεροζολύμων ἀλώσειν ἐς Ρώμην ζῶν ἑτέροις τισὶν ἤνευκε. Καὶ αὐτὰ τῶν Ἰσδαίων ἰδὼν καὶ παραστὰς τῶν βασιλέως γνωρίμων τινὶ ταῦτα, ἔφη, τὰ χρήματα ἐς τὸ ἐν Βυζαντίῳ παλάτιον ἐσκομί-

ἔσκομίζεσθαι ἀξύμφορον οἶομαι εἶναι· ἔ γάρ
οἷόν τε αὐτὰ ἐτέρωθι εἶναι ἢ ἐν τῷ χώρῳ,
ἔ δὴ Σολομῶν αὐτὰ πρότερον ὁ τῷ Ἰσραηλίων
Βασιλεὺς ἔθετο. Διὰ ταῦτα γὰρ καὶ Γιζέρι-
χος τὰ Ρωμαίων βασιλεία εἶλε καὶ νῦν τὰ
Βανδίων ὁ Ρωμαίων στρατός. Ταῦτα ἐπεὶ
ἀνενεχθέντα Βασιλεὺς ἤκασεν· ἔδρυσέ τε, καὶ
ξύμπαντα κατὰ τάχος ἐς τῷ Χριστιανῶν τὰ ἐν
Ἱεροζολύμοις ἱερὰ ἐπεμψεν. *Erant autem
spolia, ea quae regis usibus inservire so-
lent, sellae aureae, vehicula uxoris Princi-
pis, mundi gemmei ingens vis, pocula ex
auro, epularis omnis supellex regis, talen-
torum argenti multae myriades & magna
regiorum vasorum copia quae Gezericus, uti
supra memoravimus, ex Romano palatio ra-
puerat. In his vasa Judaeorum erant quae
Titus Vespasiani filius post Hierosolymorum
excidium Romam cum aliis adsportaverat. Ea
conspicatus Judaeus quidam adstans uni ex
Augusti familiaribus eum monuit: non
expetit, uti ego existimo, haec in pala-
tium Byzantinum inferri. Nusquam e-
nim servari possunt, nisi ubi principio re-
posita fuerunt a Salomone Judaeorum rege.
Quod quia factum non est (& alieno
loco haec vasa Templi in terris Gentium
collocata sunt) ideo Gezerichus Roma-*

138 DE SPOLIIS TEMPLI &c.
nam regiam cepit, & Vandalicam Roma-
ni. *Haec Imperatori renuntiata metum in-*
cusserunt, ita ut omnia illa Hierosolymas
miserit ad templa Christianorum quae ibi
erant. Credibile est Judaeo in mentem
venisse quod arcae foederis acciderat,
quae in urbes gentium delata ubicunque
esset male mulctabat incolas, donec coacti
fuerunt Philistaei illam ad locum suum &
populi Israëlitici regiones remittere. For-
sitan & ad Belfazarem respexit, qui va-
sis templi in regia sua usus est & ea re
poenas dedit. Quid porro his spoliis ac-
ciderit, & an navis, cui credita sunt, in
Palaestinam appulsa sit, aut alia his vasis
reditum praeciderint, nos latet. Certe
Hierosolymis nunc non conspiciuntur.

والله يعلم.

F I N I S.

IN-

INDEX RERUM.

A.

*cerrae thuris geminae supra men-
sam.* 102. 119

*... Singulis Sabbathis aliae
aliarum loco substituebantur.*

114. 117

*... Σπονδεῖα dici possunt ab eo quod ex iis
thus effunderetur in ignem altaris.* 114

... Φιάλαι in N. T. appellantur. 114

... Πίνακες dictae. 116

... An supra panes fuerint collocatae.
119

... Cujus magnitudinis fuerint. 122

*Accentuum ratio non habita a R. Gamaliele
& aliis in distinctione vocum Pentateuchi.*

53

Aegyptiaca vitra apud veteres celebrata. 54

Ἀκρατοφόρα quae vasa. 115

Alexandrina pocula quae. 49

... Ciboria. 54

*Alae Cupidinis num justo minores a pictori-
bus soleant pingi.* 66

... Quinque earum genera diversa. 66

... Monstrorum recurvae. 67, 68

*Altare exterius. Inde prunae petebantur
defe-*

I N D E X

- deferendae ad locum cineris ad ortum altaris, quod dicitur תרום את המזבה 110
- Inde cineres deferebantur, portandi ad locum cineris extra urbem, quod dicitur ד'ישון המזבה 110
- Quot focos ignis habuerit in tabernaculo, quot in templo. 103
- Altare aureum num ad manus Titi pervenerit. 14. 121
- De eo non est mandatum Dei quale de mensa & lychnucho, quod semper coram facie Dei manere debuit. 14
- A Juda Chasmonaeo fabricatum, fuit in sancto tempore Pompeji. 121
- Ab Onia exstructum in Aegypto, quoniam & alii extra Hierosolymas altaria constituerant. 16
- Qualem limbum וי habuisse suspicari liceat. 79
- Quomodo purgatum fuerit a cineribus. 80
- Non fuit in sancto sanctorum. 120
- Cur ejus mentio nulla facta inter vasa Sancti ab auctore Epistolae ad Hebraeos. 120
- * Αμυγδαλίνη & καρυίνη idem. 54
- * Αναφορεῖς, nomen datum duabus vocibus Hebraeis.

R E R U M.

- Hebraeis. 97
- Andromeda ante Joppen in insula Paria
monstro exposita. 65
- Animalia nulla picta in velis templi. 64
- Annuli quales intelligendi voce טבעות.
93
- Mensae toti aurei, non inaurati.
88, 89
- Arcae foederis per totam ligni arcae
substantiam penetrabant. 96
- Aquilae, signa Romana. 60
- In labris Salomonicis. 60
- Aquis immergebantur vasa sancti polluta,
uti lychnuchus. 23
- Arabum Grammatici in notandis vocum for-
mis accurati. 84
- Vox, magis. 104
- Arca foederis. Ejus operculum quam cras-
sum fuerit in sacris literis haud traditum.
33
- Qualem limbum habuisse credere li-
ceat. 79
- Vestes semper manserunt annulis ejus
immissi. 94
- Annuli ejus per totam asseris lignei
substantiam meabant. 96
- Arcus triumphalis Titi, licet antiquissimus,
tamen superstes prae multis aliis arcibus
qui

I N D E X

qui Romae fuerunt.	3
Exhibet quatuor vasa e templo Hierosolymitano petita.	3
Solus non sufficit ut demonstretur vasa sacra illius formae fuisse quae in eo ipsis datur.	60
Quasdam partes vasorum sacrorum aliter exhibet ac illae fuerunt. 2. 39. 59.	91
In quibusdam Iosephi descriptionem confirmat. 44. 48. 89	91
Atrium mulierum 13 habuit nummorum receptacula.	126
Aurei, non inaurati, annuli pedum mensae.	88
B.	
בדִים quid.	97
Banca, baucale, quid.	54
Belisarii triumphus de Vandalis.	135
בֹּךְ quale vas.	102
Idem ac כֶּךְ aliquando.	102
Bocaal, Belgis poculi genus.	54
Boeyen, Belgarum, unde.	98
Boia, quid.	98
Βυξάιν, buccina est: verum & per tubam redditur.	124
	Buc-

R E R U M.

Buccinae confusae cum tubis. 126. 129

C. K.

C alami inter panes positi.	113
C andelabri vox non recte tribuitur lych- nucho.	18
C annae ἑ καλαμίσκοι appellantur rami lych- nuchi.	38
Κανῶν.	105
כפוח qualia vasa.	102
Φιάλαι nuncupantur.	115
C arcassore rumor erat servari spolia quae- dam Judaica.	134
Κάρυα etiam amygdala.	54
Κ αταπέτασμα ruptum moriente Christo an dici possit de velis duobus quae inter san- ctum ἑ Sanctum Sanctorum fuerunt.	131
Unum ex duobus quae ibi e- rant potuit esse ruptum, vel si utrumque ruptum fuit utrumque nomine singulari potest comprehendi.	131
Sanguinem misisse dicitur per- fossam a Tito.	131
כורק quid fuerint.	111
Κέρατα, quae.	128
Κερατινή, buccina.	129
	כשוק

I N D E X

קשור <i>quae vasa forsitan.</i>	112
Cetra, scutum.	105
Chasmonaei lychnuchum ligneum in Sancto constituisse dicuntur a R. Jose, quem ta- men alii aureum fuisse dicunt. 16. 18.	40
Chatzoizera <i>הצצרה</i> , tuba.	126
Cherubini, animalia nullis creatis similia.	60
Ciboria, pocula.	54
Cima, cocumula.	78
Cineres quomodo ab altari interiori fuerint ablati.	80
. . . . Quomodo ab altari exteriori fuerint ablati.	110
. . . . Vase majori פסכתר per cliuum al- taris protracto a Sacerdotibus deduceban- tur, quod dicitur <i>דישון המזבח</i> .	טני.
. . . . Altaris interioris inditi vasi	109
. . . . Altaris interioris ubi in atrio.	110
. . . . Altaris exterioris ollae פסכתר in- diti.	110
Cingulum pedum mensae sacrae descriptum.	82
. . . . Fuit in medio pedum.	92
Cleopatrae pocula.	54
Κλοιός quid.	98
	Κίνδου,

R E R U M.

κόλυτρον, גביע.	51
כּוּו quale vas.	109
כרעי המטה pedes lecti.	90
Cornu arietinum, שׁוֹפָר.	128
Couppes unde.	106
Crateres vel κρατερῖδια, ornamenta lychnu- chi.	44
. . . Numerus & forma eorum quae.	44. 50
. . . Proprio hoc nomine dicuntur vasa in quibus vinum & aqua miscebantur.	116
. . . Aliquando pocula & alia vasa in quibus non liquida sed arida erant, notat.	116
Cretica mala.	49
κρίνον non lilia duntaxat sed & flores omnes notat.	55
Cubiti duplices apud Judaeos, pentadori & hexadori.	87
. . . Duplices ab aliis adhibiti, sic ut pu- blica opera cubito pentadoro, privata he- xadoro struerentur.	88
Cupidinis alae omnium minimae, quoniam Dii eas praesecuerunt.	66
. . . Amica Psyche.	69
Cymation quid.	74
. . . Lesbium, Doricum.	77

K

Δακ.

I N D E X

D.

- Δακτύλιοι, Πυγυ. 96
*Domum exstruere Judaeis non licuit, in
 cujus conclavibus eadem proportio esset quae
 in conclavibus templi.* 16
Dorica κυμάτια. 77
Dorici lecti. 89
*Doron, palmum appellant Graeci, unde
 cubitus quinque palmorum dicitur penta-
 dorus.* 87

E.

- Επινοεῖν, aedificare. 62
*Exedram instar pronai facere in aedibus
 privatis non licet.* 16

F.

- Festi dies, quando sacerdotes in Sanctum
 intrabant, etiam quibus nulla illic erat
 functio.* 23
Quum tubis clangebant sacerdotes. 123
Flores, ornamenta lychnuchi, quot & qui.
 45. 55

גביעים

R E R U M.

G.

גביעים an ab insigni altitudine dicti.	50
. . . . Cujus formae.	51
Gemmae, quibus insculptus lychnuchus.	36
. . . . Exhibent Cupidinem face admo- ta urentem papilionem.	69
Gentium ἀναθήματα in Templo reposita.	22
Gezerichus, capta Roma, spolia Judaica in Africam transtulit.	134

H.

H ebraeae radices multae incognitae.	86
H elenae lychnuchus in Pronao.	22
Holocausta & sacrificia salutaria sola habe- bant libamen.	125
Hypsistarii qui.	36

I.

J ejunia publica tubarum clangore celebra- ta.	125
יך lychnuchi.	56
ἱερὸν & Ναὸς differunt.	11
Ignes quot fuerint supra altare exterius.	103

K 2

Ignem

I N D E X

<i>Ignem in honore habebant Hypsistarii.</i>	36
<i>Imagines quam detestentur Judaei.</i>	61
<i>In capillo puella dicta quae erat innupta.</i>	98
<i>Interrabile opus idem ac κυματια σπερτα.</i>	75
<i>Josephus. An recte scripserit lychnuchum fuisse intus cavum.</i>	38
<i>. . . Σφαίρια tribuit lychnucho sacro, quae & in arcu Titiano esse videntur, li- cet non memorata in Sacro Codice.</i>	44
<i>. . . 70 numero ornamenta lychnucho tribuit, non tam pauca ac Talmudici fuisse in eo colligunt: quod etiam cum forma lychnuchi in arcu Titiano videtur conve- nire.</i>	48
<i>. . . Pedum verorum formam tribuit pedibus mensae sacrae: quod confirmatur ex arcu Titiano.</i>	89
<i>. . . Tubas vocat Βυκάνας, ostendens jam sua aetate consuevisse buccinas & tubas confundi.</i>	125
<i>. . . Laminam frontalem Pontificis su- perstitem fuisse post urbis excidium te- statur, quod & Talmudici scribunt.</i>	133
<i>. . . Num erret, scribens thus crema- tum fuisse in illo igne altaris, quo holo- causta cremabantur.</i>	103
<i>Ignem</i>	Judaei,

R E R U M.

- Judaei. Iis non licet lychnuchum sacro si-
mitem conficere ad usus privatos. 16*
- . . . Numerum septenarium magno in
honore habent. 27*
- . . . In synagogis suis effigiem lychnuchi
sacri pictam aut sculptam habere solent.
35*
- . . . In monumentis sepulcralibus lychnuchum pingere solent. 36*
- . . . Num sepulti esse credi debeant,
ubicunque lychnuchi sacri forma in monu-
mento sculpta cernitur. 36*
- . . . Non semper vera tradunt de
antiquitatibus patriis, nec semper falsa.
48*
- . . . Quae tradunt nisi aliquo Sacri
Codicis testimonio, examinandum est an
justa sequela inde illa eliciantur. 48*
- . . . Aquilae effigiem portae magnae
templi impositam detrahunt. 61*
- . . . Ab imaginum cultu, stante templo
II, alienissimi. 62*
- . . . Fingunt multa de Tito. 130*
- . . . Imperatorem monent ne spolia
templi Hierosolymitani in palatio servet.
137*

I N D E X

L.

- L**amina aurea fronti Pontificis praefixa
Romae servata & ab ipsis Judaeorum
doctoribus ibi conspecta. 132
- Describitur. 132
- למנא quid. 97
- Leprosi avis mactatur super phialam. 115
- Libri legis divinae ex templo rapti & Romam
delati. 131
- Ligneus lychnuchus in Sancto. 16. 39
- Lilia num in lychnucho. 55
- Litui quae forma. 129
- Λυχνία. Ita Josephus appellat saepe lychnuchum, quem & λυχνίας aliquando vocat. 13
- Λύχνυ & ἀδύνατ & in templo. 19
- Lychnuchi plures in templo ad varios usus. 17. 22
- Similes lychnucho sacro quomodo
esse potuerint, quia Judaeis illos facere
non licebat. 17
- Habent saepe alia vasa quibus
imponuntur. 117
- Lychnuchus, in arcu Titi sculptus, an fuerit
lychnuchus sacer in Sancto collocatus. 9. &
seqq. usque ad 32.

. . . Sa-

R E R U M.

. Sacer forma diversus a lychnibus aliis.	10. 15
. Chasmonaeorum ligneus secundum sententiam R. Jose. 16. 40. Aliis aureus.	18
. Non fuit in Templo. Oniae.	16
. Quum pollutus esset, aquis immersus fuit, indignantibus Sadducaeis.	23
. Situs erat ad austrum altaris suffitus.	28
. Ejus altitudo & latitudo in Sacris literis non traditur.	32
. Describitur forma ejus.	35
. Rami ejus quam crassi.	38
. E qua materia fieri licite poterit.	41
. Rami ejus omnes ad aequalem altitudinem adsurgunt.	35. 42
. Ornamenta ejus quatuor, orbes, mala, flores, crateres.	43
. Basis ejus.	56
. An in arcu Titiano lychnos habeat, an cavitates potius quibus immittuntur.	104
. Quum aptabatur, vasi. וַיִּבְרָא indebantur sordes.	109

I N D E X

• • • • Hierosolymis Romam, deinde in Africam, & inde Constantinopolin de- latus.	134
Lychnus pensilis in templo Oniae.	17
• • • • Unus ardebat semper in templo.	19
• • • • מערבי vel occidentalis quis.	19
• • • • Florem habere solet: quis ille.	55

M.

M αγίς quid.	104
מחנה πυρεϊον.	110. 119
Mala quae & quot in lychnucho.	44. 54
Mensa, a Ptolemaeo dedicata in templo Hierosolymitano.	74
• • • • • Domestica refert imaginem tellu- ris.	75
Mensa sacra. Ejus effigies.	70
• • • • Summa ejus tabula non circumdata limbo.	70
• • • • Quomodo fuerit a micis purgata.	71
• • • • Limbos duos habuit.	74
• • • • Pedes ejus 4 referunt 4 tempestates anni.	75
• • • • Cingulum habuit connectens pedes.	82
• • • • Pedes quales habuerit.	88
• • • • Vestes ejus quales.	94. 95
• • • • Hie-	

R E R U M.

- . . . Hierosolymis Romam, inde in A-
 fricam, & haud ita diu post Constantino-
 polin delata. 134
 Mensam similem mensae sacrae ad usus pri-
 vatos facere Judaeis prohibitum. 16
 Sacram in arcu Titi exhiberi osten-
 ditur ex duplici limbo, ex pedum forma
 & acerrarum pari ipsi imposito. 21
 Mensurae liquidorum & aridorum in tem-
 plo. 116
 Μέτρα quae. 116
 מנבעות quid. 51
 מנקיות quae vasa esse potuerint. 112
 מסגרת quid. 84
 מורק redditur phiala. 111
 Redditur σπονδίου. 117
 מקשר (malleo ductum) num. massam
 solidam, & nulla parte vacuum indices. 37
 Ductile est Hieronymo. 123
 Minerva victrix dextra malum Punicum te-
 nens. 55
 משוקד quid. 53
 Modestia adhibenda in describenda forma
 vasorum sacrorum. 72
 Monstra marina diversi generis. 65
 Alas recurvas habere solent. 68
 Mulier adulterii suspecta bibit ex phiala. 115

I N D E X

N.

- N**αὐτὸς ἔ' ἱερὸν differunt. 11
- ... Iosephus tamen ipsum ναὸν vocat ἱερὸν. 11
- ... Altare holocaustorum non fuit ἐν ναῷ sed ἱερῷ. 40
- Νέρθεν ἐξαίρετον quid. 97
- קסג quid, ἔ' unde קשות dicantur הנסך. 114
- Nominum forma ordinaria quae locum indicant apud Hebraeos. 84. 85
- Numerus septenarius apud Iudaeos in honore. 27
- Nummorum receptacula in atrio mulierum tredecim. 126
- ... Etiam in aliis urbibus. 126

O.

- O**ceani terram ambientis imago in cymatiis mensae sacrae. 75
- Ὀνοχόαι, vasa e quibus vinum effundebatur in altare. 114
- Onias templum in Aegypto struxit. 16
- ... Non ausus lychnuchum in eo collocare. 16
- ... Al-

R E R U M.

Altaris exstructionem in Aegypto qua- re sibi licere arbitratus.	16
Ὁρθὸν κυματίον quid.	77
P.	
Palmus & palma ut differant.	87
Παλαισὴ quid.	87
Panes non invenit Titus in mensa sacra.	100
Formis impositi, quarum tres species.	112
Calamis & stipitibus an sustentati.	113
Quo modo permutati singulis Sabba- this.	117
Ne premerentur, acerrae thuris jux- ta illos sunt collocatae.	119
Pedes mensae quales.	88
Pentateuchi quinque loci, quorum sensus est dubius.	52
Περιβόητον, nobile.	14
Περονίδες vectium.	95
Pharisaei. Secundum eorum placita omnia fiebant quae ad sacra & cultum publicum spectabant.	23. 118
Quid eis Sadducaei vitio verte- rent.	23
	Phiala

I N D E X

<i>Phiala quid.</i>	51. 114. 115
. . . <i>Redditur pro מורק.</i>	111
. . . <i>Pro Hebraeorum כף.</i>	115
<i>Pilatus habitabat Hierosolymis in regia Herodis.</i>	63
<i>Pilei sacerdotum num altiores cidari Pontificali.</i>	51
<i>Πίναξ quid.</i>	116. 119
<i>Planetae septem per lychnos sacros indicati.</i>	27
<i>Pluralis numerus ad minimum duo notat.</i>	45
. . . <i>Saepe de una re vel vase usurpatur.</i>	19
<i>Pocula Alexandrina quae.</i>	49
<i>Polluebantur vasa sancti per contactum rei immundae.</i>	23
<i>Pontificis Maximi lamina frontalis Romam delata.</i>	132
. . . <i>Qua ratione ejus inscriptio se habuerit.</i>	133
<i>Procuratores Judaeae habitabant Hierosolymis in regia Herodis.</i>	63
<i>Prophetae fecerunt nonnulla aliis interdicta.</i>	17
<i>Psyche, amica Cupidinis.</i>	69
<i>Ptolemaei mensa in Templo dedicata.</i>	22
<i>Pulverem aromaticum similem sacro non licuit</i>	cui

R E R U M.

cuit conficere ad usus privatos.

20

R.

Resurrectio mortuorum unde demonstrata a
 Rabban Gamaliele. 53
 Rufini versio minus probata. 18

S.

Sacerdotes quomodo cineres ab altari defer-
 rent. 110

. Inflabant tubas. 123. 125

Sacerdotum pilei num ab insigni altitudine
 כַּנְבְּעוֹת dicti. 51

Sacrificii jugis membra quaedam manu, quae-
 dam imposita patinae, ad altare delata.
 104

. Agnus potabatur ex vase כּוּם di-
 cto. 110

Sacrificiis salutaribus & holocaustis solis ad-
 debatur libamen vini & clangor tubarum.
 123. 125

Sadducaei aegre ferebant lychnuchum sacrum
 pollutum aquis immersum fuisse a Phari-
 saeis. 23

Salomon facere potuit lychnuchos Mosaico si-
 miles, licet id aliis esset interdictum. 17

. . . An

I N D E X

. . . . An peccaverit in eo quod boves aereos mari suo supposuerit.	63
. . . . Cimelia ejus Carcaffone.	134
Σάλπιγγες, tubae.	128
Sanctum. In id intrabant festis diebus sacerdotes plurimi, solum videndi causa.	23
Sanguis exceptus vase בוך.	104
. . . . Ex velo sancto missus.	131
Scala, poculi genus.	51
Schaal, Belgicum, quid.	51
Schotel Belgarum, unde.	104
שופר, buccina.	126
. . . . Pro הצוצרה aliquando usurpari coeptum.	126
. . . . Vox boni ominis, ubi legitur in V. T.	126
Sculptor vasorum sacrorum in arcu Titi in quibusdam videtur errasse.	7.39.59
. . . . Quaedam sublime sculpta majora exhibuit quam ceteroquin oportuisset, ut singulae partes cerni possent.	39
. . . . Quaedam, minuta visa, omisit.	94
Septuaginta ornamenta lychnuchi.	44
Sepulcralibus monumentis Judaeorum inscribitur aliquando lychnuchus.	36
Simila olea subacta deferabatur ad altare in vasis	

R E R U M.

<i>vasis quae κρατήρες Josepho dicuntur.</i>	116
<i>... Macerata deferebatur ad altare in vasis quae πίνακες nuncupantur a Jose- pho.</i>	116
Σκιστάριον.	104
Σκυτάλιδες.	97
Scutella.	104
ΣκίΦΘ.	51
<i>Solida massa & nulla parte vacua an fuerit lychnuchus.</i>	37
<i>Σπένδειν, non tantum de libatione vini, sed effusione aliarum rerum usurpatur.</i>	116.
	117
<i>Σπονδειᾶ notat vasa vinum continentia, sed non semper.</i>	114.--117
<i>... Et οἰνοχόαι diversa.</i>	114
<i>... Et Φιάλαι notant par vasorum continendo thuri sacrum.</i>	114
<i>Σπονδὴ eadem ac ΠΠΝ.</i>	117
<i>Σφαίρια, ornamenta lychnuchi quae.</i>	44
<i>Σφαιρωτήρες.</i>	55
<i>Στελεοί.</i>	97
<i>Στρεπτόν quid.</i>	74. 75. 77
<i>Σύμβλησις.</i>	96
<i>Synagogae Judaeorum. In iis effigies extant lychnuchi sacri.</i>	36

טבעות

I N D E X

T.

טבעות quid.	95
<i>Talenti pondus non aequavit lychnuchus.</i>	37.
	59
Τελέως quid.	90
<i>Templum Hierosolymitanum. Habebat vasa</i>	
<i>duo aut tria ejusdem generis, ut, si con-</i>	
<i>tingeret unum pollui, alterum ejus loco</i>	
<i>posset substitui.</i>	23
<i>. Id imitari in exstrukione aedium</i>	
<i>privatarum non licuit.</i>	16
<i>. Dum stabat, prophetae etiam aliis</i>	
<i>locis sacra fecerunt.</i>	17
<i>. Ex pariete ejus depromti lychnu-</i>	
<i>chi.</i>	17
<i>. Nullam habebat statuam.</i>	63
<i>. Omnia in eo magnifica, nec tan-</i>	
<i>tum ad necessitudinem rei.</i>	118
<i>Templum Pacis. In eo Romae reposita spo-</i>	
<i>lia Judaica.</i>	132
<i>. Conflagravit imperante Commodo.</i>	
	133
טב quid.	109
<i>Terrae imago, mensa.</i>	74.75
Θυίση, ης.	111
Θυμιατήρια, vasa quibus ignis portabatur ab	
altari	

R E R U M.

altari majori ad minus.	116
. Plura in templo.	118
. Notat & vasa thus adolendum supra altare suffitus continentia.	119
Θυμιατήριον non semper altare aureum notat.	120
Thus. Acerrae ejus duae.	99
. . . Postquam ex sancto elatum esset, cre- mabatur in altari exteriori.	103
. . . In quo foco altaris cremaretur.	103
. . . Quae quantitas ejus panibus apponere- tur.	
. . . An effusum fuerit ex vasculis, in qui- bus fuerat quamdiu in mensa sacra erat, in alia vascula e quibus effundebatur in ignem altaris.	113. 117. 118
. . . Singulis Sabbathis in aliis vasculis collocabatur supra mensam.	114
. . . Qua copia esset in acerris mensae im- positis.	122
Titus num positus fuerit altari aureo.	14
. . . Milites vix dicto audientes habuit quum templum conflagrabat.	15
. . . Lychnuchos duos sacro similes a trans- fuga accepit.	24
. . . Non omnes lychnuchos Judaicos quos habuit per triumphum tulit, aut certe non nisi unum sculpi in arcu voluit.	25

L

. . . Es

I N D E X

. . . . Ex templo curavit efferi vasa sacra quot potuit.	31
. . . . Non invenit panes in sacra mensa.	100
. . . . Vela templi & alia Romam tulit.	130
. . . . Appellatus a Judaeis impius.	130
. . . . Dicitur in Sancto Sanctorum rem ha- buisse cum meretrice.	131
. . . . Narratur gladium impressisse in velum sanctum.	131
. . . . Gloriabatur maxime spoliis Templi.	131
Trimodiae quae Sabinis.	108
Tropaea ab Herode erecta Hierosolymis non ferunt Judaei, quod suspicarentur imagi- nes sub iis latere.	62
Τρυβλίον, תרבוך.	111
Tubae sacrae intus cavae & tamen תרבוך de iis usurpatur.	38
. . . . Describuntur.	123
. . . . Usus earum.	123
Τύποι panum sacrorum.	111
Tzer, תז, quid.	74. 79

V.

V asorum, quorum usus erat in Sancto, quinque genera.	109
. . . Quae	

R E R U M.

- Quae formandis panibus propo-
 sitionis inserviebant, genera. 111
- Quae libando vino inserviebant,
 οἰνοχόαι, ἀκρατοφόρα. 114. 115
- Quibus similia macerata, aut oleo
 subacta deferantur ad altare, nomina. 116
- Quae metiendis aridis & liqui-
 dis erant destinata. 116
- Ingens copia in templo. 120
- Vav litera clavum exprimit. 121
- Vestes arcae foederis semper annulis ejus im-
 missi. 94
- Arcae & altaris Κυταλίδες a Jose-
 pho appellati, sed vestes mensae σελεοί. 97
- Vela templi Romam delata. 130
- Duo inter Sanctum & Sanctum San-
 ctorum qua ratione a Matthaeo potuerint
 in singulari καταπέτασμα dici. 130
- Gladio Titi scissa. 131
- Victoriae alae omnium maximae. 68
- Vini libamen non erat in sacrificiis piaculari-
 bus aut pro delicto. 125
- Vino libando inservierunt οἰνοχόαι. 114. Et
 ἀκρατοφόρα. 115
- Non inservierunt σπονδεῖαι. 114
- Voces aliter Judaei usurpant ac olim usur-
 pabantur a sacris scriptoribus. 108

F I N I S.

E R R A T A.

Pagina 38. versu 15. lege *intus cavi*. Pag.
 39. 6. lege *καυλισκας*. Pag. 55. 19. *ab*
interpretibus. Pag. 59. 11. *niti debuit*. Pag.
 67. 6. *monstrosis, quae etiam*. Pag. 67. 7. *&*
veteribus. Pag. 88. 3. *privata*. Pag. 88. ver-
 su penultimo, *pedes (de quibus in sacris*
litteris nihil legitur nisi quod fuerint quatuor,
& lateribus eorum annuli jubeantur apponi,
qui singulari artificio fusi &c. Pag. 95. 14.
adhæsisse: quod latus in arcu Titii non con-
spicitur, sed latus brevius; ceteroquin enim
major esse deberet mensae longitudo. Pag. 97.
 2. *misgereth debuerunt*. Pag. 105. 20. *men-*
sae sacrae, etiamsi censeatur illi fuisse non
quidem semper. Pag. 109. 8. *permutatas*.
 Pag. 117. 14. *apte & illa*. Pag. 120. 7. *&*
aliorum θυμιατηρίων. Pag. 128. v. penult.
 cap. 3. *scribit*. Pag. 137. 22. *expedit*.